Karel Kuča a kolektiv

PLÁNY OCHRANY PAMÁTKOVÝCH REZERVACÍ A PAMÁTKOVÝCH ZÓN

Karel Kuča a kolektiv

PLÁNY OCHRANY PAMÁTKOVÝCH REZERVACÍ A PAMÁTKOVÝCH ZÓN

Metodika připravená na základě vyhlášky Ministerstva kultury
č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany
památkových rezervací a památkových zón,
ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb.

Praha 2024
2., aktualizované a doplněné vydání

Ministerstvo kultury vydává tento materiál v zájmu zabezpečení jednoty metodických hledisek památkové péče pro danou oblast ochrany kulturního dědictví v souladu s ustanovením § 32 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Obsah

Seznam zkratek	7
Úvodem	8
Stručný vývoj pojetí diferenciace výkonu státní správy v památkových rezervacích a památkových zónách	9
Vývoj záměrů na diferenciaci ochrany v památkových územích	9
Koncepce účinnější péče o památkový fond v České republice do roku 2005	10
Novela památkového zákona (č. 307/2008 Sb.)	10
Vyhláška č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón	10
Vyhláška č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb. s účinností ke dni 1. července 2023 a novela památkového zákona s účinností ke dni 1. 1. 2024	11
Novela památkového zákona (č. 284/2021 Sb. a č. 152/2023 Sb.)	11
Úplný text vyhlášky č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb. s účinností ke dni 1. července 2023	11
Metodika Plánů ochrany	13
Určení metodiky	13
Právní postavení Plánu ochrany	13
Skupiny (kategorie) nemovitostí vyplývající z Vyhlášky	13
Profesní předpoklady zpracovatelů Plánů ochrany	14
Podklady a průzkumy	14
Další podklady	14
Technické (a softwarové) podmínky, doporučení a požadavky	16
Identifikace nemovitostí	16
OBSAH PLÁNU OCHRANY	18
I. VÝROKOVÁ ČÁST PLÁNU OCHRANY	19
A. TEXTOVÁ ČÁST (podle § 1 odst. 2 Vyhlášky)	19
A0. Rozsah a vymezení řešeného území (podle § 1 odst. 5 Vyhlášky)	20
A1. Výčet nemovitostí, které jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně (podle § 1 odst. 2 písm. a) Vyhlášky)	21
A2. Určení urbanistických a krajinných hodnot a nemovitostí, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb, významnou dominantou, znakem historické kulturní krajiny a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně (podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky)	22
A2.1 Urbanistické hodnoty	22
A2.2 Krajinné hodnoty	23
A2.3 Architektonicky cenné stavby nebo soubory staveb – kategorie A	24
A2.4 Urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb – kategorie U	24
A2.5 Historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb – kategorie H	25
A2.6 Významné dominanty	25
A2.7 Znaky historické kulturní krajiny	25
A3. Určení nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo výčet druhů prací na nich, u nichž je vyloučena povinnost vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky)	27
A3.1 Stavby	27
A3.1a Stavby památkově nehodnotné, hmotově tradiční (kategorie C)	27
A3.1b Stavby památkově hmotově nebo architektonicky rušivé (kategorie D)	28
A3.1c Stavby ostatní (kategorie 0)	29

A3.2 Nezastavěné pozemky	29
A3.2a Nezastavěné pozemky určující či dotvářející charakter území (kategorie p1)	29
A3.2b Území s výraznými krajinnými hodnotami v sídelním chráněném území, určující charakter prostředí (kategorie p2)	30
A3.2c Nezastavěné pozemky doplňující charakter území (kategorie p0)	30
A3.3 Specifika v krajinných památkových zónách	30
A3.3a Krajina v krajinné památkové zóně	30
A3.3b Stavby ve volné krajině v krajinné památkové zóně	31
A3.3c Zastavěná území v krajinné památkové zóně	31
A3.4 Nemovitosti, u nichž nedojde k žádnému vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona	32
A4. Stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče (§ 1 odst. 2 písm. c) Vyhlášky)	33
A4.1a Opatření k zabezpečení ochrany historické urbanistické struktury	34
A4.1b Opatření k zabezpečení ochrany krajinných hodnot	36
A4.2 Opatření k zabezpečení ochrany architektonicky cenných staveb nebo souborů staveb, urbanisticky cenných staveb nebo souborů staveb, historicky významných staveb, míst nebo souborů staveb, z nichž některé jsou významnými dominantami	37
A4.2a Architektonicky cenné stavby (kategorie A)	37
A4.2b Urbanisticky cenné stavby (kategorie U)	37
A4.2c Historicky významné stavby (kategorie H)	37
Příklad opatření pro uvedené kategorie staveb	37
A4.3 Činnosti nepřípustné, které narušují hodnoty prostředí památkové rezervace nebo památkové zóny	38
A4.4 Opatření k zabezpečení ochrany znaků historické kulturní krajiny	39
A4.5 Pozemky, jejichž zastavění je z hlediska kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny přípustné při dodržení opatření uvedených v kapitole A4.1a	39
A4.6. Stavby, u nichž je přípustné odstranění rušivých dodatečných prvků v rámci změn staveb, a to včetně záměrů na obnovení vzhledu staveb podle stavu před těmito změnami	39
A4.6a Odstranění částečného narušení (rušivovosti) fasády	39
A4.6b Odstranění zásadního narušení (rušivosti) fasády	39
A4.6c Odstranění dílčí rušivé hmotové charakteristiky či architektonického narušení střechy	39
A4.7 Aspekty archeologie	40
A4.8 Nové stavby na pozemcích v minulosti nezastavěných	40
A5. Změny Plánu ochrany (podle § 6a odst. 2 a 3 památkového zákona)	40
B. GRAFICKÁ ČÁST (podle § 1 odst. 3 a 4 Vyhlášky)	41
B0.1 Obecně k Výkresům Plánu ochrany	42
B0.2 Společný obsah Výkresů a legenda pro jeho znázornění	42
B1. Výkres č. 1 (podle § 1 odst. 3 písm. a) Vyhlášky)	43
B2. Výkres č. 2 (podle § 1 odst. 3 písm. b) Vyhlášky)	45
B3. Výkres č. 3 (podle § 1 odst. 3 písm. c) Vyhlášky)	45
II. ODŮVODNĚNÍ PLÁNU OCHRANY (podle § 1, odst. 2 písm. d) a odst. 6 Vyhlášky)	46
C1. Obecný popis kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky)	47
C1.1 Urbanistický vývoj památkové rezervace nebo památkové zóny	48
C1.2 Současný stav památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska kulturních hodnot	48
C2. Podrobný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky)	49
C3. Důvody vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 6 písm. c) Vyhlášky)	50
C4. Použité pojmy	50
C5. Historická parcelace	50

C6. Literatura a prameny	50
III. Rozhodnutí o námitkách vlastníků nemovitostí, jejichž práva, povinnosti nebo zájmy související s výkonem vlastnického práva mohou být opatřením obecné povahy přímo dotčeny	51
D. PŘÍLOHY	52
Příloha 1	
Legenda pro společný obsah Výkresů	53
Příloha 2	
Příklad zpracování Výkresu č. 1 – sídelní památková rezervace či památková zóna	54
Příloha 3	
Příklad zpracování Výkresu č. 1 – krajinná památková zóna	56
Příloha 4	
Příklad zpracování Výkresu č. 2 – sídelní památková rezervace či památková zóna	58
Příloha 5	
Příklad zpracování Výkresu č. 2 – krajinná památková zóna	60
Příloha 6	
Příklad zpracování Výkresu č. 3 – sídelní památková rezervace či památková zóna	62
Příloha 7	
Příklad zpracování Výkresu č. 3 – krajinná památková zóna	64
Příloha 8	
Příklad obecného popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky) – sídelní památková rezervace či památková zóna	66
Příloha 9	
Příklad obecného popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky) – sídelní památková rezervace či památková zóna	69
Příloha 10	
Příklad podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky) – sídelní památková rezervace či památková zóna	75
Příloha 11	
Příklad podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky) – krajinná památková zóna	77
Příloha 12	
Příklad zpracování důvodů vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 6 písm. c) Vyhlášky)	79

Seznam zkratek

APR	archeologická památková rezervace
CAD	Computer Aided Design
č.o.	číslo orientační (v rámci ulice)
čp, čp.	číslo popisné (v rámci části obce)
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČVUT	České vysoké učení technické
dom.	významná stavební dominanta
GIS	Geographic Information System, geografický informační systém
kat.	kategorie
KN	Katastr nemovitostí
KP	kulturní památka
KPZ	krajinná památková zóna
MPR	městská památková rezervace
MPZ	městská památková zóna
NAKI	Národní kulturní identita
NKP	národní kulturní památka
NPÚ	Národní památkový ústav
odst.	odstavec
OGC	Open Geospatial Consortium
parc. č.	parcelní číslo
písm.	písmeno
S-JTSK	souřadnicový systém jednotné trigonometrické sítě katastrální
shp	shapefile
st.	stavební parcela
SW	software, softwarový
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚAZK	Ústřední archiv zeměměřictví a katastru
ÚSKP	Ústřední seznam kulturních památek ČR
VPR	vesnická památková rezervace (památková rezervace se souborem lidové architektury)
VPZ	vesnická památková zóna (památková zóna se souborem lidové architektury)
WMS	Web Map Service, webová mapová služba
Legislativní zkratky	
památkový zákon	zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění
Vyhláška	vyhláška č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón, ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb.
Správní řád	Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, v platném znění
Vošahlíkova metodika	Metodika prohlašování území za památkovou zónu Ing. arch. Aleše Vošahlíka, CSc.
Plán ochrany	Plán ochrany památkových rezervací a památkových zón

Úvodem

Urbanistické dědictví České republiky je nadnárodní hodnotou evropského významu. Je mimořádné jak mírou dochování historické urbanistické struktury měst, vesnic a krajiny, tak autenticitou zástavby, a to včetně architektonických a stavebních detailů. Míra dochování urbanistického dědictví není čímsi samozřejmým. Naopak – je výsledkem soustavného, dlouhodobého a často velmi obtížného úsilí oboru památkové péče. Tradice plošné památkové ochrany hodnotných urbanistických celků v České republice (Československu) sahá do roku 1950, kdy byly výnosem úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50 vyhlášeny první městské památkové rezervace. Památkové rezervace byly následně prohlašovány na základě zákona č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, a posléze i zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, který s účinností od 1. 1. 1988 přinesl možnost chránit historické architektonické a stavební i krajinné celky na základě nové kategorie plošné památkové ochrany v podobě památkových zón.

Vlastní postupná obnova objektů v památkových rezervacích a památkových zónách je podpořena dotačními programy jak Ministerstva kultury (zejména Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón, Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny), tak krajů, v některých případech i municipalit.

Protože je formou památkových rezervací a památkových zón chráněn relativně vysoký počet částí měst a vesnic, narostla v posledních desetiletích výrazně administrativní zátěž jak pro vlastníky dotčených nemovitostí a výkonné orgány státní památkové péče, tak pro odbornou organizaci – Národní památkový ústav. Platná právní úprava vyžaduje vedení správních řízení pro nejrůznější akce obnovy u všech nemovitostí v památkových rezervacích a památkových zónách, přičemž závažnost posuzovaných akcí je v různých případech a u různě památkově hodnotných staveb mnohdy diametrálně odlišná. S cílem snížit počet správních řízení a zátěž pro vlastníky a správce nemovitostí v památkových územích, ale i pro státní správu včetně orgánů státní památkové péče, byla v roce 2008 provedena novela památkového zákona, zavádějící institut tzv. Plánů ochrany, tedy dokumentů, které mají být základem zjednodušení výkonu státní správy. Pro zpřesnění obsahu těchto Plánů ochrany byla vydána i prováděcí vyhláška Ministerstva kultury č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón. Ta byla zásadním způsobem novelizována vyhláškou č. 3/2023 Sb. s účinností od 1. července 2023. Metodika je zpracována podle právního stavu platného od 1. 1. 2024.

Aby byl zajištěn jednotný přístup ke zpracování Plánů ochrany, připravil Národní památkový ústav ve spolupráci s Ministerstvem kultury v roce 2012 metodiku. Ministerstvo kultury nyní vydává její 2., aktualizované vydání. Metodika podrobně rozpracovává jednotlivá ustanovení vyhlášky č. 420/2008 Sb. ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb. a blíže specifikuje optimální podobu jejího naplnění v podobě konkrétních Plánů ochrany. V sérii příloh názorně ukazuje příklady výkresů i některých textů (většina příkladů ostatních je zařazena přímo ve výkladové části). Metodika zároveň sděluje, které součásti Plánu ochrany jsou povinné a které údaje mohou být v případě zájmu zadavatele souběžně připraveny podle dosavadních zásad (pokud nejsou v rozporu s legislativou). Jde zejména o podrobné výčty jednotlivých kategorií nemovitostí a jejich identifikaci údaji katastru nemovitostí, které byly hlavní příčinou dosavadního malého využití institutu Plánů ochrany v praxi.

S vědomím bohatství forem, rozsahu a charakteru zástavby měst a vesnic České republiky je metodika materiálem obecným, který nemůže nahradit odbornost zpracovatele Plánu ochrany. Věříme, že významně přispěje ke sjednocování a zefektivnění výkonu státní správy na úseku státní památkové péče a v neposlední řadě ke zvýšení transparentnosti a předvídatelnosti činnosti, jejímž cílem je uchovat mimořádné kulturně historické hodnoty naší země dalším generacím.

Mgr. Jiří Vajčner, Ph.D.
ředitel odboru památkové péče Ministerstva kultury

Stručný vývoj pojetí diferenciace výkonu státní správy v památkových rezervacích a památkových zónách

Vývoj záměrů na diferenciaci ochrany v památkových územích

V období 50.–80. let 20. století, kdy kategorií plošné památkové ochrany byly pouze **památkové rezervace**, nebyly významnější snahy diferencovat přístup k obnově staveb na takovém území s ohledem na nízký počet a charakter těchto území potřebné. Zlom nastal ve vazbě na přijetí památkového zákona, kdy se začaly prohlašovat **památkové zóny** jako nová kategorie územní ochrany.

Zatímco památkové rezervace byly vždy chápány jako území z hlediska památkové hodnoty homogenní, památkové zóny byly od počátku koncipovány jako území s diferencovaným památkovým režimem. Tento princip byl formulován již v *Metodice prohlašování území za památkovou zónu* Ing. arch. Aleše Vošahlíka, CSc., která byla zpracována jako vědecký úkol Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody č. 5-81-3.14 v roce 1981 (Právě tento materiál byl též jedním z podkladů již tehdy připravovaného zákona č. 20/1987 Sb., který s účinností od 1. 1. 1988 nahradil zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách (jenž ještě s pojmem „památková zóna“ nepracoval).

Předmětem státní památkové péče v památkových zónách podle Vošahlíkovy metodiky měly být: historický půdorys a jemu odpovídající prostorová a hmotová skladba, městské interiéry včetně povrchu komunikací, panorama a hlavní dominanty v blízkých a dálkových pohledech, nemovité kulturní památky a nemovité národní kulturní památky, objekty dotvářející charakter území, veřejná a vyhrazená zeleň. Podle památkového významu mělo být území památkové zóny rozděleno na tři kategorie:

Území určující charakter zóny (A)*: zde je třeba vhodně využívat a postupně regenerovat kulturní památky a jejich soubory, přiměřenými úpravami zhodnocovat všechny městské prostory, zachovat a modernizovat objekty dotvářející charakter památkové zóny, které mají architektonickou hodnotu a stavebně-technickou kvalitu, novostavby v měřítku urbanistické struktury připustit jen v rozsahu jednotlivých proluk, uchovat přiměřeně i vnější vzhled nechráněných objektů, řádně udržovat veřejné prostory, plochy a objekty včetně zeleně);*

Území dotvářející charakter zóny (B)*: zde je třeba zajistit postupně obnovu jednotlivých kulturních památek, zachovat pozitivní prvky prostorové a hmotové kompozice, provádět údržbu a modernizaci architektonicky a stavebně kvalitních objektů, novostavby řešit v přiměřeném vztahu ke kulturním památkám a prostředí, řádně udržovat veřejné prostory a zeleň);*

Území doplňující charakter zóny (C)*: zde je třeba zajistit postupnou obnovu kulturních památek, udržovat objekty architektonicky a stavebně kvalitní, řešit případnou přestavbu území v prostorové a hmotové kompozici navazující na prostředí památkové zóny).*

Jak je zřejmé, byly režimy jednotlivých kategorií území formulovány Vošahlíkovou metodikou velmi obecně a navzájem se příliš nelišily. Největší rozdíly se týkaly nové stavební činnosti. Z hlediska existujících objektů, jež nebyly kulturními památkami, jsou však formulace zcela nekonkrétní a nedostatečné, což bylo zřejmě i důvodem, proč se vnitřní kategorizace území památkových zón nestala součástí tehdy schváleného zákona. I z nynější perspektivy se jako problematický jeví požadavek týkající se objektů „dotvářejících charakter“ území: měly být sice zachovány, ale také „modernizovány“, ovšem jen ty stavebně kvalitní. V kontextu situace v České republice v 80. letech 20. století, kdy se plošná památková ochrana v podstatě vztahovala jen na necelé čtyři desítky městských památkových rezervací a při tehdejší nízké úrovni stavebnictví postupně slábly naděje na kvalitní opravy zejména řemeslně náročných průčelí domů a historických konstrukcí obecně, však šlo nepochybně o velký přínos pro ochranu podstatné části našeho urbanistického dědictví.

Pro většinu památkových zón prohlašovaných podle památkového zákona bylo grafické rozčlenění území podle Vošahlíkovy metodiky zpracováno v tzv. legislativních mapách, ale nemělo oporu v památkovém zákoně ani následně vydané prováděcí vyhlášce. Jeho funkce byla vždy pouze informativní. S odstupem času a na základě zkušeností z praxe v chráněných územích s užíváním těchto legislativních map je také nutno uvést, že vymezování kategorií území A, B a C nebylo při přípravě konkrétních památkových zón koncepčně i odborně dostatečně jednotné, právě i z důvodu určité pojmové neurčitosti jejich výše citovaných základních režimů.

S ohledem na zmíněnou nejednotnost pojetí ze strany zpracovatelů mapových příloh vyhlášek pro prohlášení památkových zón lze absenci určitých obecných režimů pro tyto plochy v zákoně hodnotit s odstupem času spíše pozitivně a praxi, která vyžaduje samostatné odborné posouzení každé situace za odborně správnou a k hodnotám území odpovědnou.

V § 14 odst. 2 a 3 v původním znění památkového zákona bylo tehdy jasně stanoveno, že: *„Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace, nebo památkové zóny (§ 17), je povinen k zamýšlené stavbě, stavební změně nebo udržovacím pracím na této nemovitosti si předem vyžádat závazné*

stanovisko okresního národního výboru.“ „V závazném stanovisku podle odstavců 1 a 2 se vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví se základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Základní podmínky musejí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.“ Obdobně tyto formulace platí i po pozdějších novelizacích památkového zákona, které ještě rozšířily výčet situací, pro které je potřebné vést správní řízení i u nemovitostí, jež samy nejsou kulturní památkou. Výkonné orgány státní památkové péče vedou velký počet správních řízení i na plánované zásahy a úpravy nemovitostí, jež jsou z hlediska ochrany hodnot, pro které byla památková území vyhlášena, málo významné. Tato nadbytečná administrativa zatěžuje výkonné orgány památkové péče, vede k nespokojenosti dotčených vlastníků nemovitostí a kritice oboru památkové péče jako celku.

Koncepce účinnější péče o památkový fond v České republice do roku 2005

Vláda České republiky v roce 1998 schválila **Koncepci účinnější péče o památkový fond v České republice do roku 2005**, kterou předložilo Ministerstvo kultury. V její důvodové zprávě je obsažena i kapitola *Diferenciace památkové ochrany v památkových územích*, která mimo jiné předpokládá, že na základě reidentifikace památkových hodnot v památkově chráněných územích dojde ke kvalifikovanému rozlišení míry památkové ochrany v území a zároveň ke zjednodušení výkonu státní správy při schvalování staveb a stavebních úprav na nemovitostech, které nejsou kulturními památkami, ale nalézají se v památkově chráněných územích. Koncepce stanovila, že výstupem reidentifikace památkových hodnot v památkově chráněných územích bude *Plán zásad památkové ochrany památkové rezervace nebo památkové zóny.* V letech 1995–2006 byly Plány zásad památkové ochrany z iniciativy Ministerstva kultury zpracovány či rozpracovány jen pro cca 100 památkových rezervací nebo zón (z celkového počtu 593), potom byl tento projekt zastaven. Jedním z důvodů byla skutečnost, že se tyto Plány nepodařilo legislativně zakotvit, takže neměly závazný charakter, což tedy platí rovněž o diferenciaci, která je v nich obsažena. Údaje těchto Plánů navíc postupně zastarávají.

Novela památkového zákona (č. 307/2008 Sb.)

Diferencovaný přístup k nemovitostem, které nejsou kulturními památkami, ale nacházejí se v památkově chráněném území, však stále neměl potřebnou oporu v právních předpisech. To se změnilo v roce 2008 **novelou památkového zákona (č. 307/2008 Sb.)**, v němž přibyl nový § 6a s názvem: *Plány ochrany památkových rezervací a památkových zón*.

Vyhláška č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón

Ve smyslu § 6a odst. 6 památkového zákona následně Ministerstvo kultury vydalo prováděcí Vyhlášku platnou s účinností od 1. ledna 2009.

Novela památkového zákona z roku 2008 a související Vyhláška jsou do jisté míry přelomovými právními akty, neboť **diferencované uplatňování § 14 odst. 2 památkového zákona** bylo poprvé (po více než dvaceti letech od přijetí zákona, který umožnil významný početní nárůst státem chráněných památkových území) pojato koncepčně a nebylo je třeba odvozovat z dosud relativně chudé judikatury. Je potřebné zdůraznit, že pojetí *Plánů ochrany* je výrazně odlišné od dříve zpracovaných, výše komentovaných *Plánů zásad památkové ochrany památkové rezervace nebo památkové zóny.* Plány ochrany na základě objektivní identifikace památkových hodnot určují procesní postupy pro další nakládání se všemi nemovitostmi památkově chráněného území s výjimkou nemovitých kulturních památek (nemovité kulturní památky a nemovité národní kulturní památky nejsou předmětem řešení Plánu ochrany a plně se na ně vztahuje regulace zakotvená v památkovém zákoně).

V těch památkových rezervacích a památkových zónách nebo jejich částech, pro které bude zpracován Plán ochrany ve smyslu platných předpisů, mohou být jasně stanovena pravidla diferencovaného přístupu k nemovitostem v závislosti na jejich památkové hodnotě. Zpracování plánu ochrany předem vyloučí nemovitosti nebo práce na nich, u nichž není nutné žádat o rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Tím dojde k omezení agendy orgánů památkové péče i zbytečné zátěže vlastníků vybraných nemovitostí. Plány ochrany mohou rovněž zvýšit právní jistotu při rozhodování v území a zlepší předvídatelnost požadavků ze strany orgánů státní památkové péče. V případě odborně správného zpracování a naplňování Plánu ochrany nebudou nijak ohroženy existující památkové hodnoty chráněného území.

Vyhláška č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb. s účinností ke dni 1. července 2023 a novela památkového zákona s účinností ke dni 1. 1. 2024

Důvody pro změnu Vyhlášky vyplynuly z praktických zkušeností s její aplikací při vyhlašování jednotlivých Plánů ochrany. Významným důvodem je samozřejmě i novelizace památkového zákona s účinností od 1. 1. 2024, která především zrušila omezení platnosti Plánu ochrany na nejvýše 10 let od jeho vydání.

Novela památkového zákona (č. 284/2021 Sb. a č. 152/2023 Sb.)

Aktuálně platné znění vybraných ustanovení památkového zákona.

§ 6a
Plány ochrany památkových rezervací a památkových zón
(1) Krajský úřad může po projednání s ministerstvem kultury, úřadem[1] územního plánování a příslušnou obcí jako dotčenými orgány vydat opatření obecné povahy o ochraně památkové rezervace nebo památkové zóny nebo jejich částí (dále jen „plán ochrany“), ve kterém se stanoví způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace a památkové zóny z hlediska státní památkové péče, a ve kterém lze určit, u jakých nemovitostí, nejsou-li kulturní památkou, ale jsou v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo u jakých druhů prací na nich, včetně výsadby a kácení dřevin na veřejných prostranstvích (dále jen „úprava dřevin“), je vyloučena povinnost vlastníka (správce, uživatele) vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2.
(2) Pokud po vydání plánu ochrany nabude účinnosti pro památkovou rezervaci, památkovou zónu nebo jejich část regulační plán[2], pozbývají účinnosti ty podmínky plánu ochrany, které jsou v rozporu s tímto regulačním plánem.
(3) Plán ochrany lze změnit, pokud se změnily kulturní hodnoty daného území nebo způsob jejich zabezpečení z hlediska státní památkové péče. Pro vydání změny plánu ochrany se použije odstavec 1 obdobně.
(4) Odborná organizace státní památkové péče poskytuje krajskému úřadu bezplatně odborné podklady, údaje a informace, které slouží jako podklad pro vydání plánu ochrany.
(5) Po nabytí účinnosti plánu ochrany krajský úřad bez zbytečného odkladu posoudí, zda jsou dány důvody pro podnět k postupu podle § 17 odst. 4[3].
(6) Náležitosti a obsah plánu ochrany stanoví ministerstvo kultury prováděcím právním předpisem.

§ 14
Obnova kulturních památek
…
(2) Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně, v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, je povinen k zamýšlené stavbě, změně stavby, terénní úpravě, umístění nebo odstranění reklamního zařízení, umístění nebo odstranění reklamního nebo informačního poutače, pokud nejde o reklamní zařízení podle stavebního zákona, odstranění stavby, úpravě dřevin nebo udržovací práci na této nemovitosti si předem vyžádat rozhodnutí nebo závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato jeho povinnost na základě tohoto zákona vyloučena (§ 6a a 17)
…

Úplný text vyhlášky č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb.

Ministerstvo kultury stanoví podle § 45 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 186/2006 Sb. a zákona č. 307/2008 Sb., (dále jen „zákon“):

§ 1

(1) Plán ochrany obsahuje textovou a grafickou část.

1 Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon
2 Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon
3 Týká se případného ochranného pásma daného chráněného území. *Obecní úřad obce s rozšířenou působností může po vyjádření odborné organizace státní památkové péče opatření obecné povahy podle odstavce 1 změnit, pokud se změnil účel, pro který bylo ochranné pásmo vymezeno, a může je i zrušit, pokud zanikl předmět ochrany.*

(2) Textová část plánu ochrany obsahuje
a) výčet nemovitostí, které jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou, určení urbanistických a krajinných hodnot a nemovitostí, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb, významnou dominantou, znakem historické kulturní krajiny a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně,
b) určení nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo výčet druhů prací na nich, u nichž je vyloučena povinnost podle § 14 odst. 2 zákona,
c) stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče,
d) odůvodnění plánu ochrany.

(3) Grafická část plánu ochrany obsahuje
a) výkres č. 1, ve kterém jsou vyznačeny nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, urbanistické a krajinné hodnoty, architektonicky nebo urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb, významné dominanty a znaky historické kulturní krajiny nacházející se v památkové rezervaci nebo památkové zóně,
b) výkres č. 2 s označením nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, u nichž je zcela nebo zčásti vyloučena povinnost podle § 14 odst. 2 zákona, s vyznačením rozsahu osvobození od této povinnosti,
c) výkres č. 3, ve kterém je vyznačen způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče.

(4) Výkresy podle odstavce 3 se zpracovávají zpravidla v měřítku 1 : 1 000, 1 : 2 000 nebo 1 : 5 000.

(5) V plánu ochrany se vždy uvede, zda se vztahuje na území celé památkové rezervace nebo památkové zóny nebo pouze na jeho část; hranici řešené části památkové rezervace nebo památkové zóny tvoří čára vedená po hranici parcel, ve výjimečných případech ji tvoří spojnice lomových bodů stávajících hranic nebo bodů na těchto hranicích. Tato hranice se uvede v textové části plánu ochrany a vyznačí se v grafické části plánu ochrany.

(6) Odůvodnění plánu ochrany obsahuje
a) obecný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny,
b) podrobný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství,
c) důvody vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 zákona.

(7) Památkovou rezervací nebo památkovou zónou podle odstavců 2, 3 a 6 se rozumí jejich části, pokud se plán ochrany vydává pouze pro tyto části.

(8) Plán ochrany se vyhotovuje v elektronické verzi ve strojově čitelném formátu, který umožní zobrazení v geografických informačních systémech.

§ 2

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2009.

Ministr:

Mgr. Jehlička v. r.

Zpracovatel Plánu ochrany by si měl vždy ověřit aktuálně platné znění příslušných právních předpisů.

METODIKA PLÁNŮ OCHRANY

Určení metodiky

Metodika je určena především zpracovatelům a pořizovatelům Plánů ochrany podle § 6a památkového zákona. V rámci veřejné správy budou nejvíce metodiku využívat krajské úřady, které plány ochrany vyhlašují formou opatření obecné povahy a nesou za jejich obsah zodpovědnost. V další řadě pak bude sloužit všem výkonným orgánům státní památkové péče.

Metodika slouží jako vodítko pro zpracování Plánu ochrany jakékoliv památkové rezervace nebo zóny bez ohledu na charakter zástavby nebo jiná její specifika.

Vyhláška v aktuálně platném znění vytváří oproti předchozímu stavu lepší podmínky pro zpracování Plánů ochrany zejména pro velká území krajinných památkových zón.

Právní postavení Plánu ochrany

Plán ochrany je **opatřením obecné povahy** (§§ 171–174 správního řádu), o ochraně památkové rezervace nebo památkové zóny nebo její části, které může vydat krajský úřad (obvykle z iniciativy obce) po projednání s ministerstvem kultury, úřadem územního plánování a příslušnou obcí jako dotčenými orgány (§ 6a odst. 1 památkového zákona). Plán ochrany nemusí být projednán s Národním památkovým ústavem (NPÚ), ale lze doporučit, aby zpracovatel návrh Plánu ochrany v rozpracovanosti s NPÚ konzultoval.

Postup vydání opatření obecné povahy a související řízení upravuje správní řád. Soulad opatření obecné povahy s právními předpisy lze posoudit v přezkumném řízení. To musí zpracovatel brát v úvahu zejména při stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot. Plánem ochrany není možno regulovat činnosti, které nespadají do kompetence státní památkové péče.

Plán ochrany musí mít výrokovou (závaznou) část a část odůvodnění. Do závazné části Plánu ochrany patří textová i výkresová část. Hlavním úkolem závazné části je stanovit opatření k zabezpečení kulturních hodnot území. Následně může být rovněž určeno, u kterých nemovitostí nebo druhů prací na nich se vylučuje povinnost žádat o rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Do výrokové části nepatří skutečnosti, které jsou upraveny obecně závaznými právními předpisy.

Důležitou částí opatření opatření obecné povahy je odůvodnění, které musí jednak obsahovat obecný a podrobný popis kulturních hodnot a rovněž důvody vyloučení povinností dle § 14 odst. 2 památkového zákona. Měla by však být odůvodněna i přijatá opatření k zabezpečení kulturních hodnot.

Skupiny (kategorie) nemovitostí vyplývající z Vyhlášky

Koncept Plánů ochrany podle § 6a památkového zákona a podle Vyhlášky nestanovuje rozdílný postup v památkových rezervacích a v památkových zónách. Aby v souvislosti s vydáním Plánu ochrany nedošlo k ohrožení památkových hodnot území, musí být tyto hodnoty Plánem ochrany bezpečně identifikovány. Vždy je nezbytná přesná identifikace nemovitostí, má-li se u nich rozhodnout o vyloučení povinnosti žádat o rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. „Objektové pojetí“ se proto muselo stát základem pojetí celé této metodiky. Kategorizace ploch, zavedená kdysi Vošahlíkovou metodikou a užívaná dosud v tzv. legislativních mapách památkových zón, není u Plánů ochrany požadována. Oporu má pouze v případě některých nejnovějších památkových zón (Brno, Královo Pole, Znojmo, vše 2023), u kterých je členění na území A, B, C (v Brně též D) a stanovení podmínek ochrany součástí nejen map, ale i výroku textové části opatření obecné povahy. K takové zonaci musí zpracovatel Plánu ochrany přihlédnout.

Vyhláška podrobněji strukturuje obsah pojmu kulturně historická hodnota a současně popisuje nositele této hodnoty za použití následujících označení:

- Urbanistické hodnoty,
- Krajinné hodnoty,
- Významné dominanty,
- Znaky historické kulturní krajiny,
- Architektonicky cenné stavby nebo soubory staveb,
- Urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb,
- Historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb.

Smostatně bude v souladu s Vyhláškou identifikována skupina nemovitostí, u nichž je zcela nebo zčásti vyloučena povinnost žádat o rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona

Vzhledem k tomu, že mezi nemovitosti patří stavby a pozemky a rozsah vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona se bude různit v závislosti na památkové hodnotě objektů a pozemků, je nutno skupinu nemovitostí dále rozdělit na několik podskupin. Stavby jsou dále rozděleny na kategorie **A**, **U**, **H** (viz kategorie podle vyhlášky), **C**, **D** a **0** (čteno jako „*nula*“) (podle míry vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona). Nezastavěné pozemky se v intravilánech sídel dělí na kategorie **p1** a **p0**, popřípadě i **p2** (podle míry vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona). Celé území sídelních památkových rezervací a zón je z hlediska urbanistických hodnot kategorií **u1**. Celé území krajinných památkových zón je z hlediska krajinných hodnot kategorií **k1**, ale jednotlivá zastavěná území mohou spadat do dalších kategorií (**u2**, **u3**, **u0**, **uX**, **ch0**) s vyšší mírou vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Podrobnější pokyny pro rozdělení nemovitostí do jednotlivých kategorií, které vyplývají z odborných metodik (viz níže), jsou uvedeny v příslušné stati metodiky.

Profesní předpoklady zpracovatelů Plánů ochrany

Zpracování Plánu ochrany je velmi náročným odborným úkolem, neboť jeho výsledkem je určitá redukce plošně uplatňovaných zákonných povinností a procesů orgánů státní správy. Nesprávné určení situací, kdy lze tímto dokumentem zákonnou regulaci na úseku státní památkové péče omezit, je tedy zcela nežádoucí. Ačkoliv nejsou právními předpisy stanoveny žádné kvalifikační předpoklady zpracovatele Plánu ochrany, mělo by se jednat o osobu s dostatečnými znalostmi z oboru vývoje architektury a urbanismu a principů a praxe moderní památkové péče, tedy optimálně s víceletou praxí v dané oblasti. Takové kvalifikační základy nezbytně předpokládá i tato metodika a pořizovatel Plánu ochrany by měl při výběru zpracovatele jeho schopnosti v tomto kontextu vyžadovat a ověřit.

Podklady a průzkumy

Podle § 6a odst. 4 „*Odborná organizace státní památkové péče poskytuje krajskému úřadu bezplatně odborné podklady, údaje a informace, které slouží jako podklad pro vydání plánu ochrany.*“[4] Pro zachycení právního stavu ochrany musí být ze strany NPÚ k dispozici **seznam nemovitých kulturních památek a nemovitých národních kulturních památek** – výstup z Ústředního seznamu nemovitých kulturních památek ČR. NPÚ může poskytnout příslušnému krajskému úřadu i další odborné podklady a informace, pokud jsou výsledkem jeho odborné činnosti a odborná organizace má tyto podklady k dispozici.

Plán ochrany musí převzít údaje o aktuálním právním stavu v území, aniž by byly jakkoliv měněny. Způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny nemůže být v rozporu s podmínkami ochrany daného území, které jsou stanoveny předpisem vyšší právní síly. Zpracovatel musí v tomto ohledu vycházet z předpisu, kterým bylo území vyhlášeno za památkovou rezervaci nebo památkovou zónu.

Další podklady

Dalšími nezbytnými podklady pro zpracování Plánu ochrany jsou aktuální digitální katastrální mapa řešeného území, nad níž bude zpracována grafická část materiálu, a platná územně plánovací dokumentace.

Úkolem zpracovatele Plánu ochrany je podklady doplnit o vlastní průzkumy směřující k úplnosti a srozumitelnosti tohoto Plánu podle Vyhlášky. S tímto cílem lze doporučit tento postup:

Před zpracováním Plánu ochrany určitého území je naprosto nezbytné seznámit se s dostupnou **literaturou** z oboru vývoje urbanismu a architektury, která se daným územím zabývá. Totéž platí o dostupných **stavebně historických průzkumech sídel** (a stavebně historických průzkumech obecně), pokud již byly pro dané území zpracovány. Zejména u starších průzkumů tohoto typu je však často potřebné revidovat hodnocení a návrhy opatření týkající se objektů z 19. a 20. století, jejichž skutečná hodnota dříve nebyla dostatečně pochopena[5].

Cenné údaje o jednotlivých objektech chráněného území lze nalézt v dříve zpracovaných **Plánech zásad památkové ochrany,** které obsahují řadu trvale platných informací. Čerpat je možno rovněž z **Památkového katalogu** NPÚ a dalších informačních a dokumentačních fondů tohoto ústavu.

4 Odbornou organizací státní památkové péče se rozumí Národní památkový ústav, který je jedinou příspěvkovou organizací zřizovanou Ministerstvem kultury ČR k naplňování vybraných činností podle památkového zákona.

5 Jde zejména o stavebně historické průzkumy sídel, zpracovávané v 50.–70. letech 20. století, ve kterých se někdy dokonce navrhovalo například odstranění historizujících fasád či staveb, které byly obecně negativně hodnoceny.

Stejně tak je nezbytné prostudovat všechny dostupné mapové podklady. V první řadě jde o **mapy stabilního katastru** ze 2. čtvrtiny 19. století. Toto unikátní a velmi rozsáhlé mapové dílo má několik provedení (verzí), z nichž většina je uložena v Ústředním archivu zeměměřictví a katastru v Praze-Kobylisích. Nejdůležitější jsou tzv. císařské otisky, které zachycují stav území v době mapování. Další jsou tzv. originály, které rovněž zachycují původní stav, byly však doplňovány zákresy pozdějších změn (prováděných až do reambulace katastrální mapy), což je pro poznání vývoje území velmi cenné. Pro některá území (celé dříve německojazyčné jižní pohraničí a jednotlivě i jinde) se císařské otisky nedochovaly, originály však ano (jinde je situace opačná, zejména na Těšínsku). Jako náhradu lze použít i další verze stabilního katastru, zejména tzv. soudní či tzv. čisté mapy. Pro území Moravy a Slezska jsou jako analogie císařských otisků dostupné v Moravském zemském archivu v Brně další verze map, obvykle bez popisu či s omezenou barevnou škálou. Vedle toho existují tzv. indikační skici, tedy terénní mapy s vyznačenými čísly popisnými, které z hlediska mapové kresby předcházely originálům i císařským otiskům, ale rovněž obsahují pozdější zákresy nebo se dochovaly jen v mladší verzi. Jsou uloženy v Národním archivu v Praze (do roku 2004 Státní ústřední archiv), pro území Moravy v Moravském zemském archivu v Brně, pro Slezsko v Zemském archivu v Opavě.

ÚAZK zveřejňuje mapy stabilního katastru včetně indikačních skic (i další mapy) pro celé území státu na vlastním geoportálu: https://ags.cuzk.cz/archiv/.

Pro poznání vývoje území a zejména správné určení nebo alespoň kvalifikovaný odhad významnosti jednotlivých staveb v řešeném území je nezbytné pracovat rovněž s **mladšími katastrálními mapami**, které jsou k dispozici rovněž v ÚAZK (další lze nalézt ve stavebních archivech obcí). Totéž platí o **státní mapě odvozené** v měřítku 1 : 5 000, která je k dispozici v celé řadě vydání, z nichž nejstarší, z počátku 50. let 20. století, zachycuje často starší polohopisný stav a je obvykle nejlepším zobrazením území před počátkem novodobých urbanistických změn.

Mapy měřítek 1 : 10 000 či 1 : 25 000, které jsou velmi důležité pro poznání celkového urbanistického vývoje sídel, mají pro účely Plánů ochrany městských a vesnických chráněných území jen doplňkový význam, jsou však nezastupitelné pro poznání historického vývoje sídla jako celku a krajiny. Přes značné zkreslení je v tomto ohledu nezastupitelné **I. vojenské mapování** z 60.–80. let 18. století, neboť zachycuje krajinu ve stavu před zásadními změnami (rušení rybničních soustav, výstavba nové sítě císařských silnic aj.)[6]. V měřítku 1 : 25 000 je nejdůležitější tzv. **II. vojenské mapování** z let 1836–1840 (Morava a Slezsko) a 1842–1852 (Čechy)[7]. V podstatě odpovídá mapě stabilního katastru, je však částečně aktualizováno (a později doplněno o zákresy železnice aj.). Originály I. i II. vojenského mapování se v úplnosti dochovaly v Kriegsarchivu ve Vídni. Velmi důležité je i **III. vojenské mapování** z let 1876–1878 (Morava a Slezsko) a 1877–1880 (Čechy). Kompletní soubor je uložen v Kriegsarchivu ve Vídni, u nás jsou k dispozici jen digitální kopie 234 listů (chybí téměř veškeré pohraničí)[8]. Černobílé kopie III. vojenského mapování jsou uloženy v ÚAZK (geoportál). Velká část mapových listů je v tomto archivu dostupná i v mladších vydáních (reambulacích), z nichž jsou zvláště cenné nově zpracované listy z 20.–30. let 20. století. Velmi důležité jsou i **vojenské topografické mapy** z 50.–60. let 20. století v měřítkách 1 : 10 000 a 1 : 25 000, uložené v ÚAZK (geoportál).

Další důležité mapové podklady představují rovněž **mapy** zpracované pro jednotlivá chráněná území v oboru **státní památkové péče**. Pominout nelze ani starší **regulační plány** dotčených měst a obcí.

Pro metodicky správné uchopení problematiky je nezbytné seznámit se s metodikami NPÚ a Fakulty stavební ČVUT, zpracovanými v rámci projektů NAKI a certifikovanými Ministerstvem kultury:

KUČA, Karel – KUČOVÁ, Věra 2015 : **Metodika klasifikace staveb podle památkové hodnoty.** Metodika s osvědčením Ministerstva kultury. Národní památkový ústav. Praha 2015. ISBN 978-80-7480-026-9. Online: https://npu.cz/cs/e--shop/18519-metodika-klasifikace-staveb-podle-pamatkove-hodnoty

Metodika člení stavby do kategorií A, H, C, D, 0 s tím, že v rámci kategorie A rozlišuje podkategorie A+ (architektonicky cenná stavba nadmístního významu), A (architektonicky cenná stavba místního významu), N (architektonicky cenná novostavba). Metodika byla zpracována ještě podle původní struktury sledovaných jevů ÚAP, kategorie H odpovídá tehdejšímu jevu č. 13 Historicky významná stavba, popřípadě č. 19 Místo významné události. V rámci nové struktury sledovaných jevů a této metodiky spadají tyto stavby a místa do jevu č. 9[9], konkrétně do kategorie U (Urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, naprostá většina staveb tehdejší kategorie H) či H (Historicky významné stavby,

6 https://maps.arcanum.com/en/map/europe-18century-firstsurvey/?

7 https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-secondsurvey/? Digitální kopie jsou mimoto dostupné na internetu například i z adresy http://old-maps.geolab.cz. II. vojenské mapování je mimoto začleněno do mapového portálu http://www.mapy.cz (volbou položky „další mapy“), kde je lze studovat v kombinaci s ortofotomapou území. Ve srovnání s citovaným zdrojem (Arcanum) jde o výrazně nekvalitní skeny originálu.

8 http://oldmaps.geolab.cz

9 Vyhláška č. 157/2024 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu. Pro památkovou péči jsou důležité sledované jevy č. **4** – nemovitá národní kulturní památka, nemovitá kulturní památka a jejich ochranné pásmo, **5** – památkově chráněné území a jeho ochranné pásmo, **6** – území s archeologickými nálezy, **7** – statek zapsaný na Seznamu světového dědictví a jeho nárazníková zóna, **8** – struktura a výška zástavby, významná dominanta, **9** – architektonicky nebo urbanisticky cenná stavba nebo soubor staveb, historicky významná stavba, místo nebo soubor staveb, **10** – urbanistická a krajinná hodnota, znak historické kulturní krajiny

místa nebo soubory staveb, a to jen ty, které nemají alespoň urbanistickou hodnotu).

Karel Kuča – Věra Kučová 2015: **Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami.** Metodika s osvědčením Ministerstva kultury. Národní památkový ústav. Praha 2015. ISBN 978-80-7480-025-2. Online: https://www.npu.cz/cs/e-shop/18517-metodika-identifikace-a-klasifikace-uzemi-s-urbanistickymi-hodnotami

Je určena mj. pro vytipování nových chráněných území a v rámci této metodiky má proto význam jen pro kategorizaci urbanistických hodnot na území krajinných památkových zón.

EHRLICH, Marek – KUČA, Karel – KUČOVÁ, Věra – PACÁKOVÁ, Božena – PAVLÁTOVÁ, Marie – SALAŠOVÁ, Alena – ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta – VOREL, Ivan – WEBER, Martin 2020: **Typologie historické kulturní krajiny České republiky.** Metodika s osvědčením Ministerstva kultury. České Budějovice : Národní památkový ústav. Online: https://www.npu.cz/cs/e-shop/78178-typologie-historicke-kulturni-krajiny-ceske-republiky

KUČA, Karel – KUPKA, Jiří – VOREL, Ivan – VONDRÁČKOVÁ, Simona 2022: **Metodika identifikace a klasifikace území s krajinnými hodnotami.** Metodika s osvědčením Ministerstva kultury. Online: http://sovamm.wz.cz/metodika_krajinnych_hodnot.pdf

Také obě tyto metodiky jsou určeny mj. pro vytipování nových chráněných území, ale pro zpracovatele Plánu ochrany mohou mít význam pro pochopení hodnot chráněného území a podchycených důležitých znaků historické kulturní krajiny.

Odpovědný zpracovatel Plánu ochrany by měl využít a kriticky vyhodnotit všechny dříve zpracované průzkumy i další podklady. Součástí zpracování Plánu ochrany však nemůže být klasický stavebně historický průzkum sídla či stavebně historické průzkumy jednotlivých objektů.

V rámci zpracování Plánu ochrany však musí být vždy proveden plošný **inventarizační průzkum** celého řešeného území.

Technické (a softwarové) podmínky, doporučení a požadavky

Pro zpracování textové a grafické části Plánu ochrany může být použit jakýkoli SW, který umožní vznik dokumentů vyhovujících této metodice, tedy § 8 Vyhlášky, který stanoví, že **Plán ochrany se vyhotovuje v elektronické verzi ve strojově čitelném formátu, který umožní zobrazení v geografických informačních systémech.**

Textová část bude zpravidla připravená ve standardním textovém a/nebo tabulkovém editoru s tím, že výčty nemovitostí v oddíle A1. a zejména C2. budou připraveny ve formě tabulky. Přitom je nutné, aby tabulky byly tvořeny výhradně řádky s konstantním počtem sloupců (tj. bez slučování polí), neboť jedině ty umožňují export dat do jiných veřejných informačních systémů. Preferované formáty jsou doc, docx, rtf, xls.

Grafická část může být zpracována jak v prostředí geografických informačních systémů (GIS), tak CAD, ale i s pomocí jiných softwarových programů, které umožní export do geografických informačních systémů. Prostředí GIS či CAD umožňuje jak výhodné automatizované přebírání již existujících tabulkových i grafických dat z veřejných informačních systémů státu, krajů či NPÚ (IISPP), tak současně i začlenění výsledků Plánu ochrany do těchto informačních systémů. Pořizovatelům Plánu ochrany lze proto doporučit, aby požadovaný výsledný formát grafické části uplatňovali již při výběru zpracovatele a podobu grafického výsledku přesně smluvně specifikovali. Pro tento účel lze doporučit spolupráci s příslušným specialistou útvaru informatiky pořizovatele.

Preferovaný formát je shp.

Pro veřejnou on-line prezentaci na internetu (mimo prostředí informačních systémů) je preferován formát pdf. Vydaný plán ochrany by měl být jako všechna opatření obecné povahy trvale on-line dostupný komukoli.

Identifikace nemovitostí

Podle aktuálně platného znění Vyhlášky musí plán ochrany obsahovat výčet **nemovitostí, které jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou,** dále mají být plánem ochrany **určeny urbanistické a krajinné hodnoty a nemovitosti**, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb, významnou dominantou, znakem historické kulturní krajiny a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, a **nemovitosti**, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, **u nichž je vyloučena povinnost** podle § 14 odst. 2 zákona. Vyháškou není stanoveno, jakým způsobem mají být nemovitosti identifikovány v textové části Plánu ochrany. S ohledem na náročnost zpracování

příslušných výčtů bylo upuštěno od dříve požadované identifikace údaji z katastru nemovitostí. Tento způsob může být používán i nadále, pokud takovou identifikaci nemovitostí bude zadavatel preferovat. Nevýhodou je, že katastr nemovitostí je v současnosti prezentován výhradně dálkovým digitálním přístupem a ukazuje aktuální stav parcel, jejich čísel i vnitřní kresby. Tento systém neumožňuje zobrazení starších stavů, takže v případě, že v území došlo po vydání Plánu ochrany ke změnám parcel, nelze již v katastru nemovitostí stav v době vydání (hranice parcel a parcelní čísla) zpětně zobrazit.

Praxe Plánů ochrany se důrazem na Výkresy, které jsou nedílnou součástí výrokové části, přibližuje dlouhodobému pojetí územních plánů a obecně územně plánovací dokumentace.

V případě **výčtu nemovitostí, které jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou** postačí jejich seznam s jednoznačnou identifikací pomocí rejstříkového čísla v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek, například *26141/7-1082* (pro kostel sv. Vavřince, Vojkovice v okrese Brno-venkov). Není tedy potřeba rozepisovat jednotlivé stavby a pozemky, které kulturní památku tvoří.

V případě **určení nemovitostí, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb** (z nichž některé jsou i **významnou dominantou**) (tedy staveb památkově hodnotných) a **nemovitostí, u nichž je vyloučena povinnost podle § 14 odst. 2 zákona** (tedy staveb méně památkově hodnotných či nehodnotných) není jejich seznam vyžadován, neboť jejich jednoznačné určení zajišťuje zákres ve Výkresech Plánu ochrany podle příslušné mapové legendy. Textová část výroku opatření obecné povahy tak může u těchto kategorií obsahovat pouze obecný odkaz na jejich zakreslení ve Výkresech, které jsou nedílnou součástí výroku. Výroková část se tak výrazně zkrátí a zpřehlední.

Neznamená to však, že výčty nemovitostí (nad rámec kulturních památek a národních kulturních památek) v Plánu ochrany nebudou vůbec. V odst. 6 Vyhlášky je stanoven obsah **Odůvodnění Plánu ochrany**. Zatímco **důvody vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 zákona** (písm c) lze vysvětlit obecně (viz dále), písm. b výslovně požaduje **podrobný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství**. Kulturní hodnoty památkové rezervace nebo památkové zóny tvoří národní kulturní památky a kulturní památky, dále nemovitostí, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb (popř. významnou dominantou) či znaky historické kulturní krajiny – a jejich vzájemné vztahy. Pro každou takovou nemovitost (skupinu nemovitostí v případě KP a NKP) je třeba uvést, v čem spočívá její kulturní hodnota, čímž bude současně odůvodněno, proč jsou u ní povinnosti podle § 14 odst. 2 zákona zachovány. Tyto údaje je vhodné prezentovat přehlednou formou tabulky řazené podle domovních čísel (s objekty bez domovních čísel na konci), pokud jde o stavby, a podle vnitřních identifikátorů, pokud jde o znaky historické kulturní krajiny. Podrobnosti jsou uvedeny v oddíle C2 a příklady v Přílohách.

OBSAH PLÁNU OCHRANY

Úvodní poznámka ke koncepci této části metodiky: Je třeba zdůraznit, že výroková část Plánu ochrany jakožto opatření obecné povahy musí obsahovat pouze jednoznačné „výroky“ týkající se předmětu Plánu ochrany, tedy stanovení jednotlivých opatření, a výčty či určení nemovitostí, k nimž se vztahují. Všechny informace a argumenty nad tento rámec mají své místo v odůvodnění. Metodika dále přináší návrh struktury výrokové části a jednotlivé části této struktury vysvětluje, včetně konkrétních příkladů. Z důvodu grafické přehlednosti pro uživatele metodiky jsou proto ve výkladové části i v přílohách všechny texty a tabulky, které budou součástí Výrokové části nebo Odůvodnění Plánu ochrany, ať již v konkrétně uvedeném znění, nebo ve znění modifikovaném podle specifických podmínek řešeného území nebo dohody autora Plánu ochrany s objednavatelem, odlišeny modrým písmem, aby bylo zjevné, že jde o přímý příklad textace. Černý text je vlastním návodem k postupu, jak Plán ochrany sestavit, a metodickým komentářem.

I. VÝROKOVÁ ČÁST PLÁNU OCHRANY

A. TEXTOVÁ ČÁST (podle § 1 odst. 2 Vyhlášky)

A0. Rozsah a vymezení řešeného území (podle § 1 odst. 5 Vyhlášky)

Na tomto místě se nejprve uvede obecná formulace odkazující na právní dokumenty, na jejichž základě je Plán ochrany zpracován:

Plán ochrany zpracovaný podle § 6a zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen památkový zákon), a vyhlášky Ministerstva kultury č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón, ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb. (dále jen Vyhláška).

Dále zde bude identifikováno konkrétní území s uvedením právního dokumentu, kterým bylo chráněné území prohlášeno. Plán ochrany bude obvykle zpracováván pro celé území památkové rezervace nebo památkové zóny. V případě rozsáhlých památkových území může být účelné zpracovávat Plány ochrany pro jejich jednotlivé části postupně, což znění § 6a odst. 1 památkového zákona i odst. 5 Vyhlášky umožňuje. Zejména tam, kde se v památkově chráněném území nacházejí ucelené části soustředěné novodobé výstavby bez větší památkové hodnoty, lze vyhlášením Plánu ochrany pouze pro tyto části dosáhnout výrazného omezení nadbytečné administrativní zátěže s minimálními náklady na zpracování Plánu ochrany. V případě, že pro jednotlivé části památkově chráněného území budou Plány ochrany pořizovány samostatně, musí být zajištěno, aby při posuzování podobných případů nevznikaly mezi jednotlivými Plány ochrany daného chráněného území nedůvodné rozdíly.

V Plánu ochrany se vždy uvede, zda se vztahuje na území celé památkové rezervace nebo památkové zóny, nebo pouze na jeho část. V případě, že nejde o celé území, musí tvořit hranici řešené části uvnitř památkové rezervace nebo památkové zóny čára vedená po hranici parcel, ve výjimečných případech ji tvoří spojnice lomových bodů stávajících hranic nebo bodů na těchto hranicích. Tato hranice se vyznačí ve všech výkresech grafické části Plánu ochrany a popíše v textové části.

Například:

Plán ochrany je vydán pro celé území památkové zóny.

nebo

Plán ochrany je vydán pro část území památkové zóny zakreslenou ve všech výkresech Plánu ochrany.

Přesné vymezení hranice chráněného území je povinným grafickým podkladem, který zpracovateli poskytuje odborná organizace státní památkové péče (generální ředitelství Národního památkového ústavu) jako výstup z ÚSKP. Plán ochrany musí převzít údaje o aktuálním právním stavu v území bez toho, aniž by byly jakkoliv měněny. Zpracovatel tedy může po dohodě se zadavatelem určit jen případnou hranici *řešeného území* uvnitř chráněného území.

Na tomto místě se přehlednou formou uvede příslušnost památkové rezervace nebo památkové zóny údaji z hlediska územně správního členění v následujícím rozsahu:

obec (případně též část obce)
katastrální území
pověřený obecní úřad
obecní úřad s rozšířenou působností
okres
kraj.

A1. Výčet nemovitostí, které jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně (podle § 1 odst. 2 písm. a) Vyhlášky)

Ochrana kulturních památek a národních kulturních památek je nezávislá na Plánu ochrany a řídí se v plném rozsahu právními předpisy. Tyto nemovitosti jsou však pro charakter památkové rezervace nebo památkové zóny většinou určující. Míra regulace u nemovitostí v sousedství kulturních památek bude pohledovou vazbou na ně velmi často ovlivněna. Výčet kulturních památek je proto nezbytnou součástí výrokové části Plánu ochrany i z důvodu potřeby „negativního“ vymezení předmětu regulace. Kulturní památky a národní kulturní památky jsou jediné nemovitosti v řešeném území, na které se Plán ochrany nevztahuje. To platí pro všechny nemovitosti v plošném vymezení kulturní památky či národní kulturní památky.

Ke zpracování tohoto výčtu je kompetentní výhradně NPÚ jako odborná organizace státní památkové péče, která vede ÚSKP a plně zodpovídá za jeho správnost. Jako primární vydává odborná organizace státní památkové péče vždy příslušnou tabelární část ÚSKP standardním způsobem, jakým poskytuje územně analytické podklady. **Zpracovatel je povinen poskytnutý stav právní ochrany do Plánu ochrany převzít a není oprávněn tyto údaje jakkoli měnit**.

Plán ochrany bude obsahovat pouze aktuální stav právní ochrany, tedy k datu poskytnutí podkladů, a tato skutečnost bude spolu s datem poskytnutí údajů výslovně uvedena.

Plán ochrany nebude obsahovat výčet nemovitostí, u kterých bylo v minulosti zrušeno prohlášení za kulturní památku apod., stejně jako nemovitostí, u kterých probíhá řízení o prohlášení za kulturní památku, nebo které jsou k prohlášení za kulturní památku navrhovány či zamýšleny.

Pokud je kulturní památka (KP) současně národní kulturní památkou, vyjádří se tato skutečnost vyplněním příslušného atributu (NKP).

Výčet kulturních památek a národních kulturních památek podle § 1 odst. 2 písm. a) Vyhlášky bude kromě názvu obsahovat rovněž rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek. Další případné identifikátory jsou nepovinné. Každá kulturní památka nebo národní kulturní památka bude uvedena jako jediná položka (záznam, řádek tabulky), bez rozpisu staveb či pozemků, které ji tvoří. Ten může být zařazen do tabulky Podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny v Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2).

Příklad (pouze část celé tabulky):

čp.	ulice	název	kat.	rejstříkové číslo
1	nám. Míru	**zámek**	KP	38918/7-2850
2	nám. Míru	**Městská spořitelna**	KP	102011
32	nám. Míru	**měšťanský dům**	KP	29468/7-2856

...

čp. = číslo popisné (např. 32) či evidenční (např. 065)
ulice = pojmenování ulice či náměstí; pro nárožní domy se dvěma či více čísly orientačními bude uvedena příslušnost ke dvěma či více ulicím
kat. = kategorie památkové ochrany/hodnoty, v tomto případě „KP“ (kulturní památka); v případě, že je stavba současně národní kulturní památkou, bude zde uvedena zkratka „NKP“

Na území památkové zóny se nenachází žádná národní kulturní památka.
Výčet je aktuální ke dni 1. 1. 2024.

V případě, že chráněné území zasahuje do více než jedné části obce nebo katastrálního území, musí být tabulka řazena primárně podle těchto příslušností.

A2. Určení urbanistických a krajinných hodnot a nemovitostí, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb, významnou dominantou, znakem historické kulturní krajiny a nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně (podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky)

Jak již bylo řečeno výše, jde o nemovitosti, které nejsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou. Určení těchto nemovitostí (kategorií) je výslovnou pravomocí zpracovatele, resp. vydavatele Plánu ochrany.

Výraz „určení" umožňuje jak zařazení příslušného výčtu (jako dosud, bude-li to zadavatel vyžadovat), tak ale i pouhý obecný odkaz na příslušný výkres, který může zadavatel i státní správa preferovat. A to tím spíše, že výčet těchto nemovitostí bude obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2).

A2.1 Urbanistické hodnoty

Urbanistické hodnoty jsou v oboru památkové péče chápány jako památkové hodnoty měst, městysů, vsí, popřípadě specifických typů zastavěného území (areál léčebny ve volné krajině, areál kasáren aj.). Z hlediska komplexního vnímání urbanistických hodnot však nelze opomíjet ani území, kde nyní zástavba neexistuje a urbanistické hodnoty zde byly archeologizovány. Urbanistické hodnoty jsou vždy vázány na zastavěné území, ale mohou zahrnovat například též rozsáhlé parkové plochy (lázeňská místa, velké zámecké parky) a jiné nezastavěné plochy.

Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami (2015) rozlišuje několik kategorií podle památkové hodnoty:

- **Území s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)**
- ***území s dochovanými urbanistickými hodnotami a architektonicky cennou zástavbou (kategorie u1a)***. Jde o území s dobře dochovanou urbanistickou strukturou, v níž mají významné zastoupení *stavby architektonicky cenné* a mezi dalšími stavbami převažují *stavby urbanisticky cenné*, popřípadě stavby či místa historicky významné. Území charakterizuje relativně malý výskyt dalších kategorií staveb a *dílčích rušivých charakteristik* zástavby.
- ***Území s dochovanými urbanistickými hodnotami bez architektonicky cenné zástavby (kategorie u1b)***. Také tato území vykazují dobře dochovanou urbanistickou strukturu, zejména půdorysnou a hmotovou, v níž mají významné zastoupení *stavby urbanisticky cenné*, zatímco *stavby architektonicky cenné* se vyskytují v malém počtu. Území může charakterizovat větší výskyt dalších kategorií staveb a *dílčích rušivých charakteristik* zástavby.
- **Území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)**. Jde o území, která se od kategorie u1 liší tím, že jejich historická urbanistická struktura vykazuje značnou míru narušení celkové integrity, avšak některé její části či charakteristické znaky původní půdorysné a hmotové struktury přetrvávají, zejména pokud jde o urbanistické bloky a prostory, respektive komunikační osnovu (tedy celkovou půdorysnou osnovu sídla), a někdy i parcelaci, nikoli však strukturu vlastní zástavby. Stavby architektonicky či urbanisticky cenné, popřípadě historicky významné jsou v takovém území dochovány jen jednotlivě, nebo v menších koncentracích.
- **Území s archeologizovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u3)**. Tento název nejlépe vystihuje skutečnost, že do této kategorie budou zařazena zaniklá historická zastavěná území sídel různého stáří, zejména sídla zaniklá po roce 1945, jejichž někdejší intravilán nebyl narušen pozdějšími zásahy, takže představuje významné území s archeologickými nálezy.
- **Území se zničenými urbanistickými hodnotami (kategorie uX)**
- **Území bez urbanistických hodnot stabilizovaná (kategorie u0)**
- **Území bez urbanistických hodnot nestabilizovaná (kategorie u0x)**
- **Zastavitelné plochy (kategorie uZ)**

Uvedená metodika se přirozeně zaměřuje především na zastavěná území památkově nechráněná, mimo jiné právě s cílem vytipovat ta nejhodnotnější (kategorie u1a) k případné plošné památkové ochraně. Existující **sídelní památkové rezervace a památkové zóny** (až na některé výjimky) spadají do nejhodnotnější kategorie **u1** (vesměs u1a) a určování urbanistických hodnot proto u nich není relevantní.

U sídelních památkových rezervací a památkových zón proto v Plánu ochrany postačí uvést obecnou informaci, například:

Celá památková zóna je **územím s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)**.

Důvodem, proč byly urbanistické hodnoty do obsahu Plánů ochrany zařazeny, jsou především **krajinné památkové zóny**. Na jejich území se obvykle vyskytují sídla/zastavěná území různé urbanistické hodnoty. V rámci Plánu ochrany je

třeba vymezit území s urbanistickými hodnotami všech kategorií, které se na území krajinné památkové zóny vyskytují. V *území s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)* je to s cílem adekvátní ochrany cenných kulturních hodnot. V případě ostatních (méně hodnotných či nehodnotných) území primárně kvůli rozsáhlým možnostem vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona (viz A3.3). Taková zastavěná území v krajinných památkových zónách převažují a představují rozhodující zátěž pro výkon státní památkové péče.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí prosté kostatování, například:
Na území krajinné památkové zóny se vymezují **území s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)** a **území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)**. Vymezení těchto území je znázorněno ve Výkrese č. 2.

Na území některých krajinných památkových zón se vyskytují sídelní památkové zóny (Bečov nad Teplou, Horní Blatná, Jáchymov, Krupka, Nové Dvory, Nové Hrady, Slavkov u Brna, Valeč, Valtice), prohlášené ve všech případech dříve, než se ochrany dostalo i okolní krajině. Jejich území mohou být z Plánu ochrany krajinné památkové zóny vyňata a zpracována samostatně (tak jako jiná část chráněného území).

Urbanistické hodnoty jsou dány především koncentrací památkově hodnotných staveb (kategorie A, U, H), z nichž některé jsou významnými dominantami (viz níže), ale mimoto širšími **kompozičními vztahy** (vizuální osy, prostorové vztahy aj.). Jsou-li vymezeny, pak bude tato skutečnost uvedena v této části Plánu ochrany s odkazem na Výkresy č. 1 a 3, ve kterých budou tyto jevy zakresleny.

A2.2 Krajinné hodnoty

Krajinné hodnoty jsou v oboru památkové péče chápány jako památkové hodnoty historické kulturní krajiny. Z hlediska takového vnímání krajinných hodnot nelze opomíjet ani území, kde byly tyto archeologizovány. Přírodní hodnoty krajiny či krajinný ráz nejsou v kompetenci památkové péče. V konkrétním území se však mohou památkové hodnoty historické kulturní krajiny překrývat s hodnotami oboru ochrany přírody a krajiny či územního plánování.
Metodika identifikace a klasifikace území s krajinnými hodnotami (2022) rozlišuje několik kategorií území podle památkové hodnoty:

- **Území s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1)**
- **Území s běžnými krajinnými hodnotami (kategorie k2)**
- **Území s archeologizovanými krajinnými hodnotami (kategorie k3)**
- **Území se zničenými krajinnými hodnotami či bez krajinných hodnot (kategorie k0)**

Krajinné památkové zóny představují nejvyšší kategorii krajinných hodnot (kategorie k1) a určování krajinných hodnot v Plánu ochrany proto u nich není relevantní a postačí uvést obecnou informaci, například:
Krajinná památková zóna je **územím s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1)**.

V případě **lázeňských památkových rezervací** Františkovy Lázně, Karlovy Vary a Mariánské Lázně tvoří krajinné hodnoty tamní lázeňské krajiny nedílnou součást jejich charakteristiky a podstatnou část jejich plošného rozsahu. V těchto případech však rovněž postačí uvést obecnou informaci, například:
Památková rezervace je územím s **dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)** a **územím s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1)**.
Ve Výkresech není třeba vzájemnou hranici těchto území zakreslovat, neboť území kategorie k1 je totožné s pozemky kategorie p2 (lázeňské lesy) ve Výkresu č. 2.
V ostatních sídelních památkových rezervacích a památkových zónách se mohou vyskytnout pouze jednotlivé znaky historické kulturní krajiny (viz níže).

V rámci Plánů ochrany je žádoucí znaky historické kulturní krajiny vykazovat jako samostatnou kategorii, proto jsou ve Vyhlášce jmenovitě uvedeny.

Krajinné hodnoty jsou dány především koncentrací znaků historické kulturní krajiny (například alej prostorově výrazná v krajině, stromořadí prostorově výrazné v krajině, významný otevřený prostor) ale mimoto jejich **kompozičními vztahy**, zejména u krajin komponovaných (vizuální osy, prostorové vazby aj.). Jsou-li vymezeny, pak bude tato skutečnost uvedena v této části Plánu ochrany s odkazem na Výkresy č. 1 a 3, ve kterých budou tyto jevy zakresleny.

A2.3 Architektonicky cenné stavby nebo soubory staveb – kategorie A

Stavby architektonicky cenné bývají většinou současně i stavbami urbanisticky cennými a často i historicky významnými (v závislosti na tom, v jaké úrovni je historická významnost chápána). Spolu s kulturními památkami a národními kulturními památkami určují tyto stavby základ architektonické památkové hodnoty památkové rezervace či památkové zóny. Jde o stavby vykazující individuální architektonickou hodnotu, která je dána jejich vlastní architektonickou kvalitou, mírou dochování a autenticitou historických konstrukcí, dispozice a vnějšího pláště, nebo alespoň některé z těchto charakteristik. Patří sem jak stavby náročněji architektonicky ztvárněné, tak stavby svým ztvárněním běžné, pro dané území a stavební druh však charakteristické. Tvoří významný potenciál pro prohlášení za kulturní památku. Pokud má stavba dochovanou hodnotnou fasádu, bude do této kategorie zařazena i tehdy, byl-li její interiér částečně či zcela zmodernizován, neboť tím není dotčeno vnější působení stavby v urbanistickém celku. Stejně tak ale mohou být do této kategorie zařazeny i stavby se zmodernizovanými fasádami, které vykazují výrazné architektonické památkové hodnoty v interiéru, o nichž jsou dostupné informace, nebo se v průběhu přípravy Plánu ochrany zjistí.

Podrobnosti k vymezování staveb kategorie A uvádí Metodika identifikace a klasifikace staveb podle památkové hodnoty (2015).

Do této kategorie mohou být zařazeny i architektonicky cenné stavby drobné architektury a umělecky hodnotná sochařská díla.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy s tím, že výčet těchto nemovitostí je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2.).

Například:

Plán ochrany určuje **architektonicky cenné stavby na území památkové zóny (kategorie A)**. Jsou zakresleny ve Výkresech č. 1 a 3 a jejich výčet je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (oddíl C2.).

Pokud jednotlivé architektonicky cenné stavby tvoří společně větší celek, nebo mají nějakou shodnou charakteristiku, lze je určit jako architektonicky významný soubor staveb. Může se jednat o soubor staveb spojený lokací, způsobem využití, autorstvím nebo dobou vzniku. Kromě toho, že jednotlivé stavby mají vlastní architektonickou hodnotu, mají i přidanou hodnotu spočívající v příslušnosti k většímu celku nebo souboru.

A2.4 Urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb – kategorie U

Do kategorie urbanisticky cenných staveb (kategorie U) je účelné zařadit pouze stavby, které nejsou architektonicky cenné, ale přesto mají velkou urbanistickou hodnotu, neboť spoluvytvářejí urbanistickou strukturu sídla a jsou významným hmotným dokladem vývoje jeho půdorysného a hmotového utváření. Často jsou i stavbami historicky významnými (v závislosti na tom, v jaké úrovni je historický význam chápán). Jde tedy o stavby, jejichž zachování a obnova jsou žádoucí s ohledem na jejich urbanistický význam.

Mají charakteristickou hmotu, formování střešní konstrukce, orientaci hřebene střechy, členění průčelí a výplní otvorů, popřípadě charakteristické konstrukční a materiálové vlastnosti. Jsou svými hmotovými charakteristikami i architektonickým ztvárněním fasád typické, běžné z hlediska urbanistické struktury, již spoluvytvářejí, a z výrazovného hlediska představují dobový standard stavebního, konstrukčního a architektonického charakteru území.

Urbanisticky významné však mohou být rovněž stavby, u nichž kvůli pozdějším zásahům není jejich památková hodnota (tedy historický základ) na první pohled zjevná. Do kategorie U tedy mohou patřit i objekty, jejichž fasády byly částečně či zcela znehodnoceny, a to jak změnou formátů otvorů a jejich výplní a/nebo redukcí výzdoby pláště. Takové znehodnocení mohou vykazovat i stavby kategorie A; stavby kategorie U se od nich liší tím, že nejsou architektonicky cenné ani v interiéru. Rozpoznání takových staveb (a zejména jejich rozlišení od staveb kategorie C – viz dále) tedy vyžaduje určitou erudici zpracovatele památkového hodnocení a zejména znalost analogií objektů, jejichž fasády narušeny nejsou, a samozřejmě optimálně i znalost starší podoby stavby na základě práce s prameny před terénním výzkumem či v průběhu jeho vyhodnocení a verifikace poznatků před dokončením prací.

Podrobnosti k vymezování staveb kategorie U uvádí Metodika identifikace a klasifikace staveb podle památkové hodnoty (U), byť v ní ještě musely být stavby této kategorie zahrnuty do kategorie H (a v ní výrazně převažují).

Do této kategorie mohou být zařazeny i architektonicky běžné stavby drobné architektury a umělecky nevýrazná sochařská díla.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy s tím, že výčet těchto nemovitostí je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2.).

Například:

Plán ochrany určuje **urbanisticky cenné stavby (kategorie U)** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech č. 1 a 3 a jejich výčet je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (oddíl C2.).

Pokud jednotlivé urbanisticky cenné stavby tvoří větší celek se společnými charakteristikami, lze je určit jako urbanisticky cenný soubor staveb, jehož hodnota spočívá právě v rozsahu a struktuře zástavby. Příkladem mohou být bloky domů vzniklé v krátkém časovém období na základě jednotné urbanistické koncepce, s obdobně architektonicky pojatými stavbami, které však jednotlivě nemají výraznou architektonickou hodnotu ani větší historický význam.

A2.5 Historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb – kategorie H

Mezi stavby historicky významné (kategorie H) je účelné zařadit pouze stavby, které nejsou cenné architektonicky ani urbanisticky a jejich památková hodnota je dána výhradně jejich přímým spojením s významnými osobnostmi či událostmi. Je zřejmé, že takové stavby (či místa) se v památkových územích nacházejí spíše výjimečně. Početnější může být výskyt *historicky cenných míst* na území krajinných památkových zón, zvláště pokud nejsou doprovázena umělecky hodnotnými memoriálními objekty.

Do této kategorie mohou být zařazeny i architektonicky nehodnotné stavby drobné architektury a umělecky nehodnotná sochařská díla, pokud jsou spojena s významnými osobnostmi či událostmi.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy s tím, že výčet těchto nemovitostí je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2).

Například:

Plán ochrany určuje **historicky významné stavby a místa (kategorie H)** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech č. 1 a 3 a jejich výčet je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (oddíl C2.).

Pokud v chráněném území nebyly identifikovány, není třeba takovou informaci na tomto místě uvádět.

Pokud jednotlivé historické stavby tvoří společně větší celek, nebo mají nějakou shodnou charakteristiku, lze je určit jako historicky významný soubor staveb. Může se jednat o soubor staveb spojený lokací, způsobem využití, vztahem ke konkrétní historické události nebo osobnosti. Kromě toho, že jednotlivé stavby mají vlastní historickou hodnotu, mají i přidanou hodnotu spočívající v příslušnosti k většímu souboru.

A2.6 Významné dominanty

Významná dominanta se výrazně uplatňuje v kontextu urbanistického prostředí památkové rezervace nebo památkové zóny, jak v panoramatických pohledech, tak v rámci urbanistických prostorů. Pojem *významná dominanta* zahrnuje dominanty jak stavební (budova), tak přírodní (hora, skála), bez ohledu na jejich hodnotu. Může se tedy jednat i o dominanty rušivé. To výslovně uvádí důvodová zpráva k Vyhlášce. Zda jde o dominantu hodnotnou či rušivou, je dáno kategorií příslušné stavby. Odlišení přírodní (krajinné) dominanty pak zajišťuje mapová legenda Výkresů.

Významnou dominantou ovšem může být (a často je) také národní kulturní památka či kulturní památka. Z hlediska Plánu ochrany jde tedy vždy o **doplňkovou charakteristiku** konkrétní nemovitosti. Pokud budou Plánem ochrany pro významné dominaty stanoveny podmínky k zabezpečení kulturních hodnot, musí být nepochybné, že na kulturní památky a národní kulturní památky se tyto podmínky nevztahují.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy s tím, že výčet těchto nemovitostí (pouze stavebních a hodnotných) je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2).

Například:

Plán ochrany určuje **významné dominanty** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech č. 1 a 3.

A2.7 Znaky historické kulturní krajiny

Historická kulturní krajina je výsledkem působení lidské činnosti na krajinu. Všechno to, co se v krajině projevuje jako výsledek lidské činnosti, kterou člověk v průběhu dějin měnil krajinu přírodní na krajinu kulturní, lze označit jako **historické krajinné struktury**. Jejich součástí jsou sídla, stavby, komunikace, výrobní zařízení, ale i parky či estetické přetváření části krajiny aj. Historické krajinné struktury můžeme členit jednak chronologicky (prehistorické, raně středověké, vrcholně středověké atd.), jednak typologicky (struktury sídelní, komunikační, zemědělské aj.). V kulturní

krajině se prolínají historické krajinné struktury různého stáří i typů. Pojem historické krajinné struktury je tedy všeobjímající – a pro praktické potřeby identifikace památkových krajinných hodnot až příliš obecný.

V *Metodice typologie historické kulturní krajiny* byly historické krajinné struktury (respektive historické kulturní krajiny) roztříděny typologicky v rámci definovaných typů kulturní krajiny. Takovým typem je například *krajina rybníků*. Rybniční krajinná struktura se v území projevuje formou **znaků historické kulturní krajiny** příslušného typu (v tomto případě rybníky, sádky, obtokové strouhy aj.). V konkrétním území se mimoto vyskytují i další znaky historické kulturní krajiny, buď spojené s jiným typem historické kulturní krajiny, nebo znaky obecné. Zatímco některé znaky jsou vázány výhradně na jediný typ (například chmelnice jako typický znak krajiny chmelnic), mohou být některé znaky vlastní více typům historické kulturní krajiny (například aleje). Rybník je přirozeně významným typickým znakem krajiny rybníků, ale může být i důležitou součástí geometricky komponované krajiny či idealizované „přírodní" krajiny. Jiný rybník může být zcela klíčovou součástí krajiny určitého bojiště, protože sehrál rozhodující roli v celkovém průběhu bitvy (například bojiště u Sudoměře či u Slavkova). Znaky historické kulturní krajiny jsou nositeli významných kulturních hodnot. Krajina určitého typu je díky koncentraci charakteristických znaků a jejich uplatnění vizuálně anebo významově srozumitelná, oproti okolnímu území specifická. Podstatné jsou rovněž prostorové souvislosti znaků a jejich vzájemné vztahy.[10] V krajinných památkových zónách je koncentrace i hodnota znaků historické kulturní krajiny logicky vysoká.

Rozšíření typů nemovitostí uvedených v § 1 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) Vyhlášky o znaky historické kulturní krajiny umožňuje indikovat a konkretizovat tyto typy hodnot. Znaky historické kulturní krajiny jsou přitom jednou z nejdůležitějších součástí kulturní hodnoty krajinných památkových zón. Plány ochrany tak mohou být až nyní odpovídajícím způsobem zpracovány i pro krajinné památkové zóny, neboť vyhláška č. 420/2008 Sb. v původním znění se znaky kulturní krajiny nepočítala[11].

Znaků historické kulturní krajiny je nepřeberná škála[12], například historické silnice a cesty, rybníky a jiné umělé vodní nádrže a související technická zařízení (včetně hrází zrušených rybníků aj.), liniová vodní díla, úpravy vodních toků včetně hrazení bystřin, historické vodohospodářské stavby a zařízení, lesy a lesoparky, obory, bažantnice, zámecké parky a okrasné zahrady, ostatní parky (zejména mimo intravilány sídel), ovocné sady, soukromé zahrady, vinice, chmelnice, orná půda (zejména významné otevřené prostory), louky, nivy, pastviny a jiné trvalé travní porosty, členění plužiny (strukturálně výrazné oddělující pásy, meze), jiná hospodářská liniová díla (zídky, hráze, náspy, valy, zářezy, agrární snosy), montánní reliéf (specifické jevy spojené s dobýváním a zpracováním nerostů jako jámy, pinky, odvaly, dobývky, haldy aj.), aleje, stromořadí, doprovodné porostní linie, skupiny stromů, soliterní stromy, hřbitovy, jiné zásahy člověka v krajině aj.

Některé znaky historické kulturní krajiny mohou být současně *významnými krajinnými prvky* či *památnými stromy* chráněnými podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Významné krajinné prvky ze zákona (č. 114/1992 Sb.), kterými jsou všechny **lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy**[13], jsou součástí podkladové mapy Výkresů 1 a 3 a není třeba je zařazovat do Podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny, pokud nejde o znaky z hlediska daného typu historické kulturní krajiny určující.

Znaky historické kulturní krajiny jsou v pojetí typologie i stavby včetně drobných (sušárna chmele jako znak krajiny chmelnic, kapličky křížové cesty jako znak krajiny poutních míst) a dokonce i celá městská či vesnická sídla, ale pro účely Plánu ochrany je účelné chápat jako znaky kulturní krajiny jen ty, které stavbami nejsou. Takové znaky historické kulturní krajiny lze identifikovat i v zastavěném území (tedy v sídelních památkových rezervacích a památkových zónách), kde lze mezi ně zařadit vše, co nelze v Plánu ochrany zakreslit jako stavbu (například parky, aleje aj.).

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy s tím, že výčet znaků je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (viz oddíl C2).

Například:

Plán ochrany určuje **znaky historické kulturní krajiny** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech 1 a 3 a jejich výčet je obsažen v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny v rámci Odůvodnění Plánu ochrany (oddíl C2.).

10 Část textu převzata z důvodové zprávy k Vyhlášce.
11 Část textu převzata z důvodové zprávy k Vyhlášce a aktualizována.
12 viz například Metodika typologie historické kulturní krajiny, Metodika identifikace a klasifikace území s krajinnými hodnotami.
13 Plošné vymezení údolních niv představuje velký metodický problém mj. kvůli sporu, zda má jít pouze o plochy pokryté loukami, nebo o historický rozsah niv, či alespoň o tu jejich část, kde lze louky obnovit. Za minimální rozsah tohoto významného krajinného prvku lze považovat stav zachycený na aktuální základní topografické mapě ZTM5.

A3. Určení nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo výčet druhů prací na nich, u nichž je vyloučena povinnost vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky)

Plán ochrany musí jednoznačně určit nemovitosti, u nichž je zcela nebo zčásti vyloučena povinnost vyplývající z § 14 odst. 2 památkového zákona a určit přesně rozsah vyloučení této povinnosti. Rozsah prací, k nimž se vyloučení povinnosti vztahuje, bude specifikován s využitím terminologie užívané v § 14 odst. 2 památkového zákona.

Vyloučení se vztahuje na povinnost vyžádat si rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Následující kategorie staveb a pozemků mohou být v případě potřeby doplněny o další podle místních specifik.

A3.1 Stavby

Určení nemovitostí (staveb), které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo výčtu druhů prací na nich, u nichž je vyloučena povinnost vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona, je jednou z nejdůležitějších částí Plánu ochrany. Určení nemovitostí a stanovení rozsahu vyloučení povinností je velmi zodpovědným úkolem. Výsledkem nesmí být ohrožení a ochuzení památkových hodnot chráněného území. Smyslem opatření je omezení nebo vyloučení regulace ze strany státní památkové péče jen v odůvodněných případech, tedy takových, kdy by znamenala nadbytečné zatěžování vlastníků nemovitostí a současně i samotného systému státní památkové péče (jak odborných, tak výkonných složek).

Míra vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona je dána významem jednotlivé stavby nebo pozemku pro celek dotčeného památkově chráněného území. Kategorizace nemovitostí je prováděna s cílem vytipovat skupiny objektů a pozemků se společnými obecnými vlastnostmi, jimž lze skupinově určit dílčí regulaci. Proto kategorizace musí vycházet z odpovědně provedeného individuálního posouzení památkové hodnoty všech objektů, které se na řešeném území nacházejí.

U staveb kategorií A, U a H a u znaků historické kulturní krajiny, které spolu s národními kulturními památkami a kulturními památkami určují kulturní hodnoty památkové rezervace nebo památkové zóny, se žádné vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona nepředpokládá.

Pokud na pozemku, který je součástí národní kulturní památky nebo nemovité kulturní památky, existují další stavby, které nejsou podle ÚSKP kulturními památkami, nebudou určeny jako objekty kategorie C, D a 0 a nebude se u nich uplatňovat osvobození od povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

Smyslem plošné urbanistické památkové ochrany je zachování celé urbanistické struktury i jednotlivých hodnotných objektů a jejich detailů, stejně jako celkového obrazu prostředí, včetně jeho vnímání v průhledech, v kontextu kulturních památek i jeho vnějšího obrazu. Z toho vyplývá, že i změny vnějšího vzhledu památkově nehodnotné, významově či výtvarně nevýrazné stavby, která se nachází v hodnotném urbanistickém kontextu, musejí být ze strany památkové péče sledovány, zejména jedná-li se o změny hmoty, ale například i materiálů jejího pláště včetně barevnosti. Tím spíše to platí o stavbách, jež jsou v kontextu staveb památkově hodnotných rušivé, neboť změny hmoty nebo vnějšího vzhledu mohou směřovat k prohloubení jejich negativního působení.

Stavby jsou podle své hodnoty rozděleny do tří podskupin, označených pro účely této metodiky jako kategorie C, D a 0 (čti „*nula*“).

A3.1a Stavby památkově nehodnotné, hmotově tradiční (kategorie C)

Jde o stavby bez architektonické, konstrukční či estetické památkové hodnoty, které se však nacházejí v hodnotném urbanistickém kontextu a jeho hmotovou strukturu v dané části památkového území pozitivně dotvářejí tím, že se v kontextu architektonicky cenných nebo urbanisticky cenných staveb neuplatňují svou hmotou nepříznivě, ale pouze neutrálně. V chráněném území mohou působit rušivě jen svou některou dílčí charakteristikou (nejčastěji fasádou – formáty oken, barevností, členěním průčelí nebo střešních ploch).

Této kategorii odpovídají především stavby vzniklé po polovině 20. století, které splňují uvedené charakteristiky již od doby svého postavení, tedy architektonicky a výtvarně málo zdařilé objekty. Určitou část staveb bez památkové hodnoty tvoří také stavby dříve hodnotné, které však postupnými či radikálnějšími přestavbami své původní architektonické a výtvarné hodnoty (kromě vlastní hmoty) zcela ztratily, a to nejen pokud jde o jejich vnější plášť. Některé takové stavby mohou pod svým zcela novodobým vnějším pláštěm skrývat zbytky historických konstrukcí, jejichž hodnota a rozsah však nejsou dostatečné pro zařazení do kategorie staveb U.

Do této kategorie mohou patřit i nejnovější novostavby. V prostředí našich zemí se jedná o většinu staveb postmoderní vlny konce 80. let 20. století a novostavby vznikající od 90. let 20. století, mezi nimiž je jen malé procento architektonicky kvalitních staveb. Poměrně početně jsou stavby této kategorie zastoupené v novodobých satelitních skupinách rodinného bydlení tzv. "katalogových domků", avšak jednotlivě vyrůstají též uvnitř historických částí sídel, zejména vesnic. Ve všech těchto případech je klíčovým hlediskem pro zařazení do kategorie C nerušící hmotové řešení stavby (v opačném případě by spadaly do následující kategorie D).

Stavbu kategorie C v památkových územích je z hlediska památkové péče přípustné odstranit a nahradit novostavbou. Právě toto hledisko může být rozhodující při nejistotě, zda konkrétní stavba patří do kategorie C nebo U (u které demolice přípustná není).

Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na stavbách kategorie C přípustné takové práce, jejichž provedením se nemění vnější vzhled této nemovitosti. Jde převážně o vnitřní změny stavby a umístění zařízení, které se neprojeví změnami vnějšího vzhledu. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou přípustné rovněž udržovací práce na vnějším plášti budov, které spočívají v pouhé obnově stávajícího vzhledu včetně materiálové skladby a barevnosti.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy a specifikaci míry vyloučení povinnosti rozhodnutí nebo závazného stanoviska podle § 14 odst. 2 památkového zákona, například:

Plán ochrany určuje stavby památkově nehodnotné, hmotově tradiční (kategorie C) na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech 2 a 3. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska podle § 14 odst. 2 památkového zákona jsou na nich přípustné takové práce, jejichž provedením se nemění vnější vzhled této nemovitosti. Jde převážně o vnitřní změny stavby a umístění zařízení, které se neprojeví změnami vnějšího vzhledu. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou přípustné rovněž udržovací práce na vnějším plášti budov, které spočívají v pouhé obnově stávajícího vzhledu včetně materiálové skladby a barevnosti.

A3.1b Stavby památkově hmotově nebo architektonicky rušivé (kategorie D)

Stavby hmotově narušující charakter území jsou specifickou kategorií, která může zahrnovat poměrně bohaté spektrum objektů. Jejich zatřídění je nezbytné zvažovat právě v kontextu širšího prostředí. Jde většinou o stavby bez architektonické hodnoty, které navíc zejména svou hmotou a obvykle i ztvárněním střechy nebo průčelí působí v urbanistickém nebo krajinném kontextu prostředí výrazně rušivě.

Kategorie D zahrnuje jak starší objekty, které byly v minulosti výrazně a nevhodně přestavěny, zvýšeny (a současně přestavěny), či rozšířeny, tak objekty jako hmotově rušivé navržené a postavené jako novostavby (nejčastěji od 2. poloviny 20. století) a narušují hmotovou strukturu i celkový charakter řady sídel či krajiny. Od 90. let 20. století se rozvíjí masivní vlna výstavby rodinných domů (obvykle s extrémně nízkými valbovými střechami) postrádajících elementární znaky kvalitní architektury a negujících všechny tradiční rysy architektury na našem území. Poměrně početně jsou stavby tohoto charakteru zastoupené v novodobých satelitních skupinách rodinného bydlení mimo dosavadní intravilány, avšak jednotlivě vyrůstají též uvnitř historických částí sídel, zejména vesnic.

Jako "hmotově narušující charakter" mohou být ovšem kromě objektů naddimenzovaných klasifikovány též stavby výrazně poddimenzované (rekreační domky na místě bývalých velkých objektů usedlostí ve vesnicích, provizorní objekt v proluce městské řadové zástavby), nebo nevhodně situované na parcele (výrazné ustoupení z uliční čáry).

Zjednodušeně lze říci, že do kategorie D mohou být zařazeny všechny stavby, jejichž hmota je výrazně neharmonická ve vztahu k prostředí, ale i sama o sobě. Současně platí, že větší koncentrace staveb kategorie D na určitém území nemůže vytvářet standard pro posuzování hmotové rušivosti jiných staveb.

V optimálním případě by stavby kategorie D měly být buď radikálně přestavěny, nebo dokonce odstraněny a nahrazeny jinak formovanou novostavbou. V obou případech by jejich hmotové řešení mělo být změněno tak, aby se do okolního prostředí nekonfliktně začlenily.

Některé ze staveb kategorie D mohou být urbanisticky rušivé dokonce i svou samotnou existencí, bez ohledu na charakter jejich hmoty, a to pokud byly postaveny v místě, kde není žádoucí žádná zástavba, protože poškozuje některou hodnotnou charakteristiku území či pohledové vztahy (například stavba v ploše náměstí či parku, objekt vstupující do pohledového vztahu prostorové kompozice). Z hlediska prostředí památkově chráněného území by bylo nejpřínosnější jejich odstranění bez náhrady, což však Plánem ochrany nemůže být požadováno.

Stavby kategorie D však nemusejí být vždy jen stavbami architektonicky podřadnými. Může jít také o stavbu, která je sama o sobě architektonicky kvalitní, ale její hmotové řešení je v urbanistickém kontextu zcela neadekvátní.

Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na stavbách kategorie D přípustné stejné druhy prací jako u staveb kategorie C a rovněž odstranění stavby, pokud jsou do této skupiny zařazeny výhradně stavby bez památkové hodnoty s mimořádně negativním působením v protředí památkové rezervace nebo památkové zóny.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy a specifikaci míry vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona podle příkladu uvedeného u kategorie staveb C. V rozsahu vyloučení prací je možno zohlednit skutečnost, že z hlediska památkové péče není u rušivých objektů podstatné udržení materiálové skladby.

Plán ochrany určuje stavby památkově hmotově nebo architektonicky rušivé (kategorie D) na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresech 2 a 3. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska podle § 14 odst. 2 památkového zákona jsou na nich přípustné takové práce, jejichž provedením se nemění vnější vzhled této nemovitosti. Jde převážně o vnitřní změny stavby a umístění zařízení, které se neprojeví změnami vnějšího vzhledu. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou přípustné rovněž udržovací práce na vnějším plášti budov, které spočívají v pouhé obnově stávajícího vzhledu, a dále odstranění stavby.

A3.1c Stavby ostatní (kategorie 0)

Jde o stavby, které nemají žádnou památkovou hodnotu a nenacházející se v hodnotném urbanistickém kontextu, takže i díky obvykle malým rozměrům nepůsobí rušivě a jsou z hlediska celkového charakteru území nepodstatné. V památkových rezervacích a památkových zónách se vyskytují spíše v uzavřených vnitroblocích či v zahradách, jsou doplňujícími, obvykle novodobými utilitárními stavbami, v kontextu okolních objektů nevýraznými. Často jde o garáže, různé skladové boudy, svépomocně postavené přístřešky a podobně. Některé z takových objektů ani nejsou zakresleny v katastrální mapě. Právě urbanistický kontext je rozhodující pro zařazení objektů do kategorie 0 (jinak by byly zařazeny do kategorie C či D).

Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné stejné druhy prací jako u staveb kategorie C a odstranění stavby bez náhrady.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy a specifikaci míry vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

Text, kterým se určí nemovitosti a práce, u nichž jsou vyloučeny povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona, může být formulován obdobně jako u výše uvedené kategorie D.

A3.2. Nezastavěné pozemky

Kromě staveb se v památkových rezervacích a památkových zónách vyskytují nezastavěné pozemky, tvořící významnou část chráněného území. Často jsou to pohledově velmi exponované pozemky, například plochy parků, historické a okrasné zahrady, soukromé zahrady, pole, louky, lesy, vodní toky a plochy, polní a lesní cesty a podobně. Patří sem i všechny veřejné prostory (plochy náměstí, návsí, ulic) a samozřejmě i nezastavěné části urbanistických bloků. Na tyto pozemky se rovněž vztahuje ustanovení § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky.

Nezastavěné pozemky byly pro účely této metodiky rozděleny do kategorií s ohledem na rozsah vyloučení povinností podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

Ustanovení se vztahují pouze na nezastavěné části příslušných parcel.

U pozemků, které přesahují řešené území, se ustanovení vztahují jen na jejich část ležící uvnitř řešeného území.

A3.2a Nezastavěné pozemky určující či dotvářející charakter území (kategorie p1)

Převážně jde o urbanistické prostory a další veřejně přístupné plochy (zejména parky), jejichž podoba se významně podílí na celkové památkové hodnotě památkové rezervace nebo památkové zóny.

Na tomto místě Plánu ochrany postačí uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy a specifikaci míry vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona:

Plán ochrany určuje **nezastavěné pozemky určující či dotvářející charakter území (kategorie p1)** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkrese 2. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné udržovací a opravné práce na komunikacích a veřejných prostranstvích, které nejsou spojeny se změnou druhu materiálu, rozměrů, vzorů, barev a skladby prvků, a stavba a změna stavby podzemních inženýrských sítí (**vyjma stavby nebo umístění zařízení nad úrovní terénu**)[14]. **Vyloučením některých povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona zůstává nedotčena povinnost stavebníků podle § 22 odst. 2 památkového zákona (stavební činnost na území s archeologickými nálezy).**

14 Nevztahuje se na ty části území památkových rezervací a památkových zón, kde se pod zemí nacházejí známé archeologické situace, které se v konkrétním případě podílejí na kulturně historických hodnotách, pro které je území chráněno jako památková rezervace nebo památková zóna, např. archeologická památková rezervace Slavníkovská Libice

A3.2b Nezastavěné pozemky s výraznými krajinnými hodnotami v sídelním chráněném území, určující charakter prostředí (kategorie p2)

Pokud se v sídelním chráněném území nachází území s výraznými krajinnými hodnotami, je vhodné je v mapové legendě Výkresu 2 odlišit a vymezit jako samostatnou kategorii p2 a v případě potřeby stanovit poněkud odlišné podmínky oproti pozemkům kategorie p1.

V případě lázeňské památkové rezervace by mohly být v této kategorii vymezeny lázeňské lesy s následujícími podmínkami. Rozdíl může spočívat například v tom, že zatímco kácení a nová výsadba dřevin například na náměstí (p1) nebo ve volné krajině krajinných památkových zón má obvykle zásadní dopad na chráněné území, v případě lázeňských lesů jde o rutinní činnost bez takového dopadu a řídící se obvykle jasně vymezenými podmínkami v rámci organizace, která o ně pečuje. Bylo by zcela nadbytečné, aby se k tomu vyjadřovaly orgány památkové péče:

Plán ochrany určuje **nezastavěné pozemky s výraznými krajinnými hodnotami, určujícími charakter prostředí (kategorie p2)** na území památkové rezervace. Jsou zakresleny ve Výkrese 2. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné udržovací a opravné práce na komunikacích a veřejných prostranstvích, které nejsou spojeny se změnou druhu materiálu, rozměrů, vzorů, barev a skladby prvků, údržba dřevin (kácení a nová výsadba), stavba a změna stavby podzemních inženýrských sítí (**vyjma stavby nebo umístění zařízení nad úrovní terénu**)[15] a všechny další druhy prací **vyjma terénních úprav (zemní práce a změny terénu, jimiž se podstatně mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry, těžební a jim podobné a s nimi související práce) a umisťování staveb na těchto pozemcích. Vyloučení povinností se rovněž nevztahuje na udržovací práce na drobné architektuře, uměleckých a uměleckořemeslných dílech (které nejsou kulturními památkami). Vyloučením některých povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona zůstává nedotčena povinnost stavebníků podle § 22 odst. 2 památkového zákona (stavební činnost na území s archeologickými nálezy).**

A3.2c Nezastavěné pozemky doplňující charakter území (kategorie p0)

Převážně jde o nezastavěné pozemky uvnitř urbanistických bloků v městském i vesnickém prostředí, případně mimo zastavěné území, které pouze doplňují charakter území a nepředstavují památkově hodnotné nemovitosti.

Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné všechny druhy prací jako u kategorie p2 (ale vyjma kácení a nové výsadby zeleně).

Na tomto místě Plánu ochrany postačí u každé kategorie uvést obecný odkaz na příslušné Výkresy.

Například:

Plán ochrany určuje **nezastavěné pozemky doplňující charakter území (kategorie p0)** na území památkové zóny. Jsou zakresleny ve Výkresu 2. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné udržovací a opravné práce na komunikacích a veřejných prostranstvích, které nejsou spojeny se změnou druhu materiálu, rozměrů, vzorů, barev a skladby prvků, údržba dřevin (kácení a výsadba), stavba a změna stavby podzemních inženýrských sítí (**vyjma stavby nebo umístění zařízení nad úrovní terénu**)[16] a všechny další druhy prací **vyjma terénních úprav (zemní práce a změny terénu, jimiž se podstatně mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry, těžební a jim podobné a s nimi související práce) a umisťování staveb na těchto pozemcích. Vyloučení povinností se rovněž nevztahuje na udržovací práce na drobné architektuře, uměleckých a uměleckořemeslných dílech (které nejsou kulturními památkami). Vyloučením některých povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona zůstává nedotčena povinnost stavebníků podle § 22 odst. 2 památkového zákona (stavební činnost na území s archeologickými nálezy).**

A3.3 Specifika v krajinných památkových zónách

A3.3a Krajina v krajinné památkové zóně

Krajinné památkové zóny jsou primárně prohlašovány s cílem ochrany krajinných hodnot. Celé území krajinné památkové zóny vyjma zastavěných území je **územím s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1)**. Ve volné krajině (tedy u pozemků **mimo zastavěná území** a přirozeně i mimo plochy kulturních památek a národních kulturních památek) je třeba zachovat povinnost předem si vyžádat rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 především na práce, které by měly dopad na uspořádání krajiny, zejména na znaky historické kulturní krajiny včetně údržby nelesních dřevin. Pokud jde o pole, louky či jiné pozemky, tak běžné hospodářské činnosti na pozemcích patří k pracím, u nichž povinnost podle § 14 odst. 2 zákona není stanovena.

15 Viz poznámka pod čarou č. 14.

16 Viz poznámka pod čarou č. 14.

Příklad:

Plán ochrany určuje, že nezastavěné pozemky v krajinné památkové zóně mimo zastavěná území jsou **pozemky s výraznými krajinnými hodnotami, určujícími charakter prostředí**. Jsou zakresleny ve Výkresu č. 2. Bez rozhodnutí nebo závazného stanoviska jsou na nich přípustné udržovací a opravné práce na komunikacích a veřejných prostranstvích, které nejsou spojeny se změnou druhu materiálu, rozměrů, vzorů, barev a skladby prvků, stavba a změna stavby podzemních inženýrských sítí (**vyjma stavby nebo umístění zařízení nad úrovní terénu**)[17] a všechny další druhy prací **vyjma terénních úprav (zemní práce a změny terénu, jimiž se podstatně mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry, těžební a jim podobné a s nimi související práce) a umisťování staveb na těchto pozemcích. Vyloučení povinností se rovněž nevztahuje na udržovací práce na drobné architektuře, uměleckých a uměleckořemeslných dílech (které nejsou kulturními památkami). Vyloučením povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona zůstává nedotčena povinnost stavebníků podle § 22 odst. 2 památkového zákona (stavební činnost na území s archeologickými nálezy).**

Na území krajinné památkové zóny se mohou vyskytovat kromě *území s archeologizovanými urbanistickými hodnotami* (viz níže) též **území s archeologizovanými krajinnými hodnotami (kategorie k3)**. Územím kategorie k3 je například montánní reliéf a obecně jakékoli území, jehož stav má zůstat beze změn. Do této kategorie proto neřadíme reliktní znaky historické kulturní krajiny, například hráz zrušeného rybníka, který by bylo možno obnovit (a bylo by to z hlediska památkové péče žádoucí).

A3.3b Stavby ve volné krajině v krajinné památkové zóně

Jde o stavby ve volné krajině, tedy mimo zastavěná území zakreslená v Plánu ochrany (viz A3.3c). Přístup k nim je stejný jako v sídelních památkových rezervacích a památkových zónách. V příslušných Výkresech budou zakresleny stavby a pozemky všech kategorií (stavby A, U, H, C, D, 0, pozemky kategorií p1 a p0) podle stejných zásad jako v sídelních chráněných územích a také formulace v této části Plánu ochrany (pro stavby kategorií C, D, 0) bude analogická jako v oddílech A3.1. a A3.2.

A3.3c Zastavěná území v krajinné památkové zóně

Krajinné památkové zóny obvykle zahrnují kromě volné krajiny i zastavěná území různé hodnoty a stupně dochování. Zahrnují většinou jen malou část území krajinné památkové zóny, ale často představují velký potenciál pro vyloučení povinností podle § 14 odst. 2 památkového zákona, protože jen málokteré z nich se svým aktuálním stavem podstatným způsobem podílí na kulturních hodnotách, kvůli kterým byla krajinná památková zóna prohlášena.

Území s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)

Území s dochovanými urbanistickými hodnotami tvoří nedílnou součást kulturních hodnot, pro které byla krajinná památková zóna prohlášena. Území bude zpracováno ve stejné podrobnosti a stejným způsobem jako sídelní památkové rezervace a památkové zóny, neboť vykazují srovnatelné kulturní hodnoty. V příslušných Výkresech budou zakresleny stavby a pozemky všech kategorií (stavby A, U, H, C, D, 0, pozemky kategorií p1 a p0) podle stejných zásad jako v sídelních chráněných územích a také formulace v této části Plánu ochrany (pro stavby kategorií C, D, 0) bude analogická jako v oddílech A3.1. a A3.2.

Území s archeologizovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u3).

Na území krajinné památkové zóny se mohou vyskytovat území s archeologizovanými urbanistickými hodnotami, zejména intravilány recentně (po roce 1945) zaniklých vsí, nenarušené pozdějšími zásahy.

Stavby se zde obvykle nevyskytují a pokud ano, jsou chápány jako stavby ve volné krajině (viz A3.3b) a budou ve Výkresech č. 2 a 3 zakresleny všechny (kategorie A, U, H, C, D, 0) a formulace v této části Plánu ochrany (pro stavby kategorií C, D, 0) bude analogická jako v oddíle A3.1.

Území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)

V území kategorie u2 se sledují a v příslušných Výkresech zakreslují pouze stavby kategorií A, U, H (tedy hodnotné) a D (rušivé).

Formulace v Plánu ochrany bude pro stavby kategorie D analogická jako v oddíle A3.1.

Stavby kategorie C a 0, které v území kategorie u2 převažují, a také pozemky kategorií p1 (a p0) se ve Výkresech 1 a 3 jednotlivě nevyznačují (v rámci urbanistických bloků zůstanou neodlišeny) a ve Výkresu č. 2 budou součástí plochy kategorie u2. U všech platí stejné vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 jako u staveb kategorie C, resp. u pozemků p0.

17 Viz výše poznámka pod čarou č. 14.

Území se zničenými urbanistickými hodnotami (kategorie uX)
Území bez urbanistických hodnot stabilizovaná (kategorie u0)
Území bez urbanistických hodnot nestabilizovaná (kategorie u0)
Území nemají z hlediska památkové péče žádné urbanistické hodnoty a v krajinném kontextu krajinné památkové zóny se uplatňují neutrálně nebo dokonce rušivě. Území netvoří součást kulturních hodnot, pro které byla krajinná památková zóna prohlášena a z hlediska jejich ochrany postačí sledovat a regulovat zásahy, které by negativním způsobem ovlivňovaly celkové prostředí krajinné památkové zóny. V těchto územích budou zakresleny pouze stavby kategorie A, U, H (které se v nich vesměs nevyskytují) a dále ty stavby kategorie D, které se uplatňují vizuálně rušivě v krajinném kontextu. Jde zejména o stavby uplatňující se v panoramatu sídla a dále stavby po obvodu zastavěného území, které jsou v přímém vizuálním kontaktu s okolní krajinou. Patří sem i areály zemědělské velkovýroby i jiné výrobní či skladovací areály (jež jsou také zastavěným územím) ve volné krajině. Z hlediska památkové péče je důležité zachování možnosti ovlivňovat jejich vnější vzhled. Formulace v Plánu ochrany bude pro vybrané stavby kategorie D (rušivé v krajinném kontextu) analogická jako v oddíle A3.1. Pro všechny ostatní kategorie staveb (vyjma kategorií A, U, H) a pro všechny nezastavěné pozemky se stanoví úplné vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2. s výjimkou nových staveb a výrazných změn stávajích staveb (přístavba, nástavba).

Chatové a zahrádkářské osady (ch0)
Jde o specifický typ zastavěného území, který je z hlediska hodnot kulturní krajiny obvykle rušivý (či neutrální) především způsobem využití plochy, zvláště pokud narušuje pohledové vztahy mezi hodnotnými komponentami kulturní krajiny. Území netvoří součást kulturních hodnot, pro které byla krajinná památková zóna prohlášena a z hlediska jejich ochrany postačí sledovat a regulovat zásahy, které by negativním způsobem ovlivňovaly celkové prostředí krajinné památkové zóny. Jednotlivé, vesměs drobnější stavby, které se v územích kategorie ch0 nacházejí, jsou obvykle z hlediska kulturních hodnot krajinné památkové zóny nepodstatné. Z hlediska památkové péče proto není účelné ovlivňovat jejich vnější vzhled, ale pouze případné nové využití území pro jiný účel. Povinnost vyžádat si rozhodnutí nebo závazné stanovisko je vyloučena u všech druhů prací podle § 14 odst. 2 památkového zákona s výjimkou nových staveb a výrazných změn stávajích staveb (přístavba, nástavba).

Zastavitelné plochy (uZ)
Zastavitelné plochy vymezené platnou územně plánovací dokumentací musí Plán ochrany respektovat, ale ve Výkresu č. 2 budou – jakožto území nezastavěná – součástí ploch kategorie k1. Pro jakékoli nové stavby na území památkové rezervace či památkové zóny (tedy i v území kategorie k1) je povinnost podle § 14 odst. 2 památkového zákona zachována v plném rozsahu.

A3.4 Nemovitosti, u nichž nedojde k žádnému vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona

Jedná se o:
- architektonicky cenné stavby (kategorie A),
- urbanisticky cenné stavby (kategorie U),
- historicky významné stavby (kategorie H),
- nově umísťované stavby (včetně přístaveb a nástaveb) a zařízení, reklamní prvky či předzahrádky,
- stavby, u nichž nebylo možno prověřit jejich památkovou hodnotu.

Předmětem vyloučení povinností podle § 14 odst. 2 nebudou stavby, které nejsou kulturními památkami, ale nacházejí se na pozemcích, které jsou nemovitými kulturními památkami nebo národními kulturními památkami. Obdobně nebudou předmětem vyloučení povinností podle § 14 odst. 2 pozemky, které nejsou kulturními památkami, ale stavby, které se na nich nacházejí jsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou.

A4. Stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče (§ 1 odst. 2 písm. c) Vyhlášky)

Stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče musí vycházet z odpovědně provedeného zhodnocení jednotlivých složek urbanistické a/nebo krajinné struktury území, z individuálního posouzení památkové hodnoty staveb a znaků historické kulturní krajiny, které se na něm nacházejí (viz též kapitola A2), i zhodnocení jedinečných kvalit prostředí konkrétního území jako celku. Kulturní hodnoty území musí být jasně definovány a způsob zabezpečení musí sledovat jejich zachování. Způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny by měl sledovat pohled jak architektonický (vázaný na jednotlivé stavby), tak urbanistický (vázaný na urbanistické bloky a prostory a celkový charakter prostředí) či krajinný.

Na národní kulturní památky a kulturní památky se sice Plán ochrany nevztahuje, Plán ochrany však musí dbát na zachování prostředí příznivého pro jejich kvalitní prezentaci.

Plán ochrany může stanovit způsob zabezpečení hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny pouze v rozsahu, v jakém je pravomoc správním orgánům státní památkové péče svěřena památkovým zákonem v § 14 odst. 2. Zpracovatel musí vycházet z toho, že regulace úprav v památkových rezervacích a památkových zónách je založena na záměru a vůli vlastníka (správce, uživatele) provést úpravu. **Na základě Plánu ochrany proto nelze například požadovat změnu nebo odstranění stavby, lze však stanovit přípustnost takových záměrů.** Plánem ochrany není účelné určovat podmínky pro realizaci ojediněle se vyskytujících nebo málo pravděpodobných záměrů. Naopak vhodné je obecně upravit pravidla pro záměry frekventované nebo sporné, jako jsou objemové a materiálové změny staveb, umisťování reklamních zařízení a s tím souvisejících celoplošných polepů výloh a oken, řešení předzahrádek atd.

Nelze stanovovat ani vylučovat povinnost žádat o rozhodnutí nebo závazné stanovisko k pracím, u nichž tato povinnost není podle § 14 odst. 2 zákona stanovena. Jedná se například o běžné hospodářské činnosti na pozemcích, vystavování zboží, umístění mobiliáře nebo regulaci říční dopravy v památkové zóně.

Zabezpečení kulturních hodnot bude spočívat ve stanovení podmínek vedoucích k zachování:

- **historické půdorysné struktury** dané půdorysnými liniemi urbanistických bloků a urbanistických prostorů (náměstí, náves, ulice, parky, vodní toky apod.)
- **dochované historické parcelace zastavěného území i extravilánu**
- **historické půdorysné skladby zástavby** spočívající v umístění jednotlivých staveb na jejich parcelách, míře zastavěnosti, umístění ve vztahu k sousedním stavbám (pravidelnost řazení, vzájemné rozestupy) a ve vztahu k veřejné komunikaci či prostoru (orientace staveb, poloha vstupu vůči terénu aj.)
- **historických kompozičních os a stabilizovaných průhledů, pohledového uplatnění stavebních a krajinných dominant v obraze chráněného území při jeho vnímání zevnitř, ale i vnějších panoramatických kvalit celku**
- **dochovaných historických povrchů urbanistických prostorů**
- **hmotových charakteristik typických pro dané území** (měřítko zástavby, podlažnost, tradiční tvary střech)
- **jednotlivých staveb a jejich souborů** (především architektonicky cenných staveb a jejich souborů, urbanisticky cenných staveb a jejich souborů, historicky významných staveb a jejich souborů, z nichž některé jsou významnými dominantami)
- **zeleně na veřejných prostranstvích a jako prvků urbanistické či krajinné kompozice** (historických koncepčních výsadeb)
- **drobné architektury, uměleckých a uměleckořemeslných děl**
- **hmotových, konstrukčních a materiálových charakteristik typických pro dané území** (barevnosti, materiálové skladby a tvarů historických architektonických prvků)
- **prostorového uspořádání prostřednictvím znaků historické kulturní krajiny**
- **prostředí památkově chráněného území.**

Zachování památkových hodnot území bude realizováno jednak prostřednictvím cíleného uplatnění regulace, kterou zajišťuje památkový zákon, a dále stanovením opatření k zabezpečení kulturních hodnot památkově chráněného území. Opatření budou stanovena v obecné rovině. Povinnosti konkrétním vlastníkům nemovitostí vzniknou až na základě individuálních správních aktů. Stanovená opatření se nebudou vztahovat na nemovitosti nebo práce na nich v rozsahu, v jakém dochází k vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

Plánem ochrany mohou být vztaženy podmínky k zabezpečení kulturních hodnot ke skupinám nemovitostí, které mají společné znaky, nebo také mohou být určeny podmínky pro celé řešené území či jeho specifickou část. Pokud budou určeny zvláštní podmínky například v prostoru historického jádra města, musí být toto jádro graficky vyznačeno ve Výkrese č. 3. Pro stanovení podmínek zabezpečení kulturních hodnot skupin objektů bylo účelné využít kategorizaci objektů vyplývající z Vyhlášky, doplněnou o kategorizaci, která slouží pro odlišení rozsahu vyloučení jednotlivých nemovitostí z povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

A4.1a Opatření k zabezpečení ochrany historické urbanistické struktury

Každé město či vesnice má svou charakteristickou historickou urbanistickou strukturu, která je mnohdy vůbec nejdůležitější charakteristikou hodnot památkového území, uchovávající informaci o záměrném koncepčním založení sídla či jeho postupném vývoji například na dálkové obchodní cestě, významné křižovatce apod. Uchování a zabezpečování historické urbanistické struktury proti znejasnění či narušení negativními novodobými zásahy je proto jedním z hlavních cílů péče o památkově chráněná území, a tedy i Plánu ochrany.

Při formulaci argumentace k zabezpečení ochrany dochované historické urbanistické struktury je žádoucí nejprve prostudovat a správně reflektovat stávající **platnou územně plánovací dokumentaci**, zejména územní plán či regulační plán, pokud je pro chráněné území zpracován. Tyto plány vytvořené podle stavebního zákona ve své závazné části obvykle stanovují základní opatření pro ochranu historické urbanistické struktury, která je na tomto místě nezbytné citovat. Totéž je vhodné i v případě dalších ustanovení, obsažených ve směrné části ÚPD.

Plán ochrany musí opatření stanovená územně plánovací dokumentací respektovat. Protože ÚPD řeší území komplexně a aspekty kulturního dědictví jsou jen jedněmi z mnoha, nebývá příslušná kapitola příliš podrobná. Lze proto předpokládat, že pro účely Plánu ochrany bude potřebné základní opatření pro ochranu historické urbanistické struktury více konkretizovat.

Pro tuto kapitolu Plánu ochrany by měly být koncepčním způsobem (tedy zpravidla výběrově) využity vesměs obecně platné principy, které případně mohou být modifikovány podle konkrétní situace památkové rezervace nebo památkové zóny.

Plánem ochrany musí být zajištěno, že v řešeném území nebudou jako přípustné posouzeny takové práce, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení památkových hodnot urbanistické struktury nebo jednotlivých staveb. Zároveň je nezbytné zvážit, zda způsob zabezpečení památkových hodnot daný obecnými podmínkami plošně nebo pro určitou kategorii nemovitostí, je vhodné a možné skutečně uplatnit u všech objektů.

Veškeré podmínky, které budou plánem ochrany stanoveny, musejí být jednoznačně formulovány.

Například:

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče vydává následující **Opatření k zabezpečení ochrany dochované historické urbanistické struktury**:

a) Nepřípustné jsou takové práce podle § 14 odst. 2 památkového zákona, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení památkových hodnot prostředí památkové zóny.

b) Způsob využití ploch či pozemků musí umožňovat respektování a zhodnocování historické půdorysné struktury, dané půdorysnými liniemi urbanistických bloků a urbanistických prostorů (náměstí, ulice včetně parků, vodních toků apod.)

c) Posuny stavebních čar stávající zástavby, vyznačené v grafické části plánu ochrany, nejsou přípustné.

d) Oddělovací prvky (rozhrady), které jsou pro město charakteristické (zejm. zdi, zídky, ploty) a odrážejí dochovanou historickou parcelaci v rámci urbanistických bloků, nesmějí být odstraňovány. Pokud byly takové oddělovací prvky v minulosti odstraněny, je přípustná jejich obnova.

e) Obnova historické půdorysné struktury zástavby v místech, kde byla narušena novodobými zásahy, je přípustná. To platí i v případě, kdy v řadové zástavbě vznikla novostavba ustoupená za historickou uliční čáru.

f) Zástavba ve vnitroblocích nesmí být zahušťována.

g) Historické kompoziční osy a průhledy, stejně jako pohledové uplatnění významných stavebních dominant musejí být zachovány. Toto platí jak pro intravilán, tak pro pohledy z extravilánu, zvláště z luk podél řeky. Pokud byly tyto charakteristiky v minulosti potlačeny (například vzrostlou zelení), je přípustná jejich obnova.

h) Vznik nových stavebních dominant je nepřípustný, pokud by narušil působení stávajících dominant a historické průhledy.

i) V domovních řadách, kde je zástavba z hlediska podlažnosti nejednotná, je:

– přípustná nástavba patra (pater) pouze u staveb, které nejsou architektonicky cenné nebo historicky významné;

– přípustné zvýšení stavby, jen pokud nedojde k převýšení stávající výškové úrovně sousedních staveb;

– nepřípustné, pokud by zvýšením stavby byla převýšena výška korunní římsy a/nebo výška hřebene vyšší ze sousedních staveb;

– nepřípustné, pokud by zvýšením stavby došlo k narušení pohledového uplatnění významných dominant, a to i při pohledech z míst v jejich těsné blízkosti.

Podoba nástavby musí vycházet z architektonického charakteru objektu a musí ho respektovat.

j) Snesení novodobých nástaveb narušujících historickou hmotovou strukturu zástavby je přípustné.

k) Zastavění proluky po zaniklé stavbě nebo více stavbách v řadové zástavbě, které obnoví celistvost urbanistického bloku, včetně jeho nároží, je přípustné při splnění těchto podmínek:

– bude respektována historická parcelace urbanistického bloku;

– bude plně respektována historická stavební čára, pokud by takové umístění novostavby nebylo v rozporu s právními předpisy na úseku stavebního práva

– mají-li sousední stavby stejnou výšku korunní římsy, musí ji novostavba respektovat;
– je-li výška korunních říms sousedních staveb různá, musí být korunní římsa novostavby umístěna ve výšce korunní římsy jednoho z obou domů, nebo v rozmezí daném rozdílem výšek korunních říms obou sousedních staveb (to se týká zejména řadové zástavby ve svažité ulici);
– korunní římsa novostavby nesmí převýšit korunní římsu vyšší ze staveb;
– v případě, že je na vyšší ze staveb postavena rušivá nástavba, míní se korunní římsou této stavby korunní římsa původní;
– není přípustné umístění korunní římsy novostavby níže než u nižší z obou staveb.
Stejná opatření platí pro výšku hřebene střechy novostavby a pro utváření hmoty včetně orientace, tvaru a sklon střechy. Pokud jsou oba sousední domy hmotově obdobné, musí být podobně ztvárněna i novostavba.
Uvedená opatření se vztahují i na jiné typy zástavby, kdy k sobě sousední stavby těsně nepřiléhají.
l) Novostavba musí dodržet v daném prostředí charakteristický způsob osazení stavby vůči terénu, tedy nejčastěji bez zvyšování úrovně přízemí (prvního obytného podlaží).
m) Zastavění prázdné plochy po rozsáhlejší části historické zástavby, tedy po části nebo i celém urbanistického bloku, je přípustné. Architektonické členění uličních průčelí bude respektovat dochovanou nebo doloženou historickou parcelaci dané plochy. V minulosti zastavěné pozemky jsou vyznačeny ve Výkresu č. 3 Plánu ochrany.
n) Nová výstavba na plochách v minulosti nezastavěných, pokud nejde o veřejná prostranství, je přípustná při splnění těchto podmínek:
– zastavěním plochy nedojde k narušení významných průhledů, kompozičních os, či k porušení charakteristického prostředí památkové zóny;
– nová zástavba nepřesáhne měřítko dochované zástavby v blízkém okolí;
– nová zástavba na okraji památkové zóny musí navazovat na historickou urbanistickou strukturu sídla a okolní krajinu;
o) Zastavování veřejných prostranství je nepřípustné s výjimkou případů obnovy spolehlivě doložených zaniklých staveb.
p) Řešení zeleně na veřejných prostranstvích musí odpovídat charakteru prostředí, zeleň nesmí pohledově zcela zakrývat významné stavební dominanty ani jiné architektonicky cenné stavby. Druhová skladba stromové a keřové zeleně na náměstích a ulicích musí odpovídat druhům ve městě obvyklým.

Výše uvedená opatření se uplatní ve všech **územích s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1)**, což jsou všechny sídelní památkové rezervace a památkové zóny a dále zastavěná území nebo jejich části na území krajinných památkových zón, zařazených do kategorie u1). Další opatření mohou být doplněna s ohledem na specifický charakter řešeného území a identifikace ohrožujících záměrů. Například v případě vesnických památkových rezervací a památkových zón by měla být zvláštní opatření stanovena na ochranu nezastavěných ploch zahrad a dvorů, které jsou součástí hospodářského zázemí obytných staveb. Tyto plochy spoluvytváří charakteristickou půdorysnou skladbu vesnické zástavby a pro zachování urbanistické struktury mají zásadní význam.

Pro **ostatní kategorie zastavěných území** se z hlediska urbanistických hodnot opatření formulují přiměřeně jejich charakteru s tím, že u kategorie u2 je stále kladen důraz na historickou urbanistickou strukturu území, zatímco u kategorií u0 či uX se sleduje pouze případné rušivé působení takového území (resp. jednotlivých staveb v něm) v krajinném kontextu – viz kapitola A3.3a.

Příklad opatření pro **území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)**:
a) Nepřípustné jsou takové práce podle § 14 odst. 2 památkového zákona, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení památkových hodnot prostředí památkové zóny.
b) Způsob využití ploch či pozemků musí umožňovat respektování a zhodnocování historické půdorysné struktury, dané půdorysnými liniemi urbanistických bloků a urbanistických prostorů (náměstí, ulice včetně parků, vodních toků apod.).
c) Obnova historické půdorysné struktury zástavby v místech, kde byla narušena novodobými zásahy, je přípustná.
d) Historické kompoziční osy a průhledy, stejně jako pohledové uplatnění významných stavebních dominant musejí být zachovány. To platí jak pro intravilán, tak pro pohledy z extravilánu. Pokud byly tyto charakteristiky v minulosti potlačeny (například vzrostlou zelení), je přípustná jejich obnova.
e) Nové stavby nesmějí převyšovat obvyklou výšku stávající zástavby. Pro posuzování obvyklé výšky nejsou relevantní případné rušivé stavební dominanty.
f) Existující i nové stavby se nesmějí uplatňovat rušivě svým tvarem či materiály a barevností obvodového pláště včetně střešní krytiny.

Příklad opatření **pro území bez urbanistických hodnot (kategorie u0, uX)**:
a) Nové stavby nesmějí převyšovat obvyklou výšku stávající zástavby. Pro posuzování obvyklé výšky nejsou relevantní případné rušivé stavební dominanty.
b) Vnější vzhled novostaveb a úprava stávající zástavby se v tomto kontextu nesmějí uplatňovat rušivě svým tvarem či materiály a barevností obvodového pláště včetně střešní krytiny.

Příklad opatření **pro území chatových a zahrádkářských osad (kategorie ch0)**:
a) Odstranění jednotlivých objektů, části nebo celé chatové či zahrádkářské osady a navrácení plochy původnímu využití je přípustné a z hlediska obrazu krajinné památkové zóny jako celku žádoucí.
b) Po dobu existence těchto osad je přípustné realizovat opatření opticky potlačující případné negativní působení těchto území nebo jeho jednotlivých staveb v prostředí krajinné památkové zóny, zejména prostřednictvím výsadby pásů keřů či stromů s tím, že může jít o zásahy dočasné, které budou po případném odstranění chatové či zahrádkářské osady rovněž odstraněny, pokud výsadba nebude součástí obnovy či přípustného koncepčního doplnění krajinné struktury.

A4.1b Opatření k zabezpečení ochrany krajinných hodnot

Opatření se řídí analogickými principy jako Opatření k zabezpečení ochrany historické urbanistické struktury. Zabezpečení kulturních hodnot ve výrokové části Plánu ochrany bude spočívat ve stanovení opatření vedoucích k zachování:
• **historického uspořádání kulturní krajiny**,
• **hodnotných znaků historické kulturní krajiny** tvořících podstatu jejích kulturních hodnot,
• **pohledových vztahů mezi jednotlivými znaky** ve volné krajině i urbanistickými celky v území včetně uplatnění významných dominant, kompozičních vztahů a krajinných horizontů,
• **zastavěných území vykazujících urbanistické hodnoty** včetně **architektonicky nebo urbanisticky cenných staveb, historicky významných staveb či míst,** a to i ve volné krajině.

Při formulaci opatření k zabezpečení ochrany území s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1) a jeho vazby k územím s urbanistickými hodnotami (kategorie u1, u2 a u3) je žádoucí nejprve prostudovat a správně reflektovat stávající **platnou územně plánovací dokumentaci**, zejména územní plány. Tyto plány vytvořené podle stavebního zákona a vydané jako opatření obecné povahy ve své výrokové části stanovují funkční využití území a také základní opatření pro ochranu krajinného rázu.
Plán ochrany musí opatření stanovená územně plánovací dokumentací respektovat. Protože ÚPD řeší území komplexně a aspekty kulturního dědictví jsou jen jedněmi z mnoha, nebývá příslušná kapitola příliš podrobná. Lze proto předpokládat, že pro účely Plánu ochrany bude potřebné základní opatření pro ochranu krajinných hodnot více konkretizovat.
Pro tuto kapitolu Plánu ochrany by měly být koncepčním způsobem (tedy zpravidla výběrově) využity vesměs obecně platné principy, které případně mohou být modifikovány podle konkrétní situace a povahy krajinné památkové zóny.
Plánem ochrany musí být zajištěno, že v řešeném území nebudou jako přípustné posouzeny takové práce, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení kulturních hodnot krajiny. Zároveň je nezbytné zvážit, zda způsob zabezpečení památkových hodnot daný obecnými podmínkami plošně nebo pro určitou kategorii území, je vhodné a možné skutečně uplatnit ve všech případech.
Veškerá opatření, která budou plánem ochrany stanovena, musí být jednoznačně formulována.
Krajinné památkové zóny chrání různé typy historických kulturních krajin. Opatření musí kromě obecně platných zásad reflektovat specifika jednotlivých krajinných typů, která nelze v této metodice obsáhnout. Je zřejmé, že například komponovaná krajina bude vyžadovat jiná opatření než reliktní montánní krajina.

Příklad obecně platných opatření:

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče vydává následující **Opatření k zabezpečení ochrany krajinných hodnot**, které se vztahuje na celé území krajinné památkové zóny vyjma zastavěných území:
a) Nepřípustné jsou takové práce podle § 14 odst. 2 památkového zákona, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení památkových hodnot prostředí památkové zóny, zejména historického uspořádání daného jednotlivými znaky historické kulturní krajiny a jejich vzájemnými kompozičními a pohledovými vazbami.
b) Nejsou přípustné zejména posuny poloh, tvarů ohraničení či linií jednotlivých částí prostorové struktury, pokud nejde o změny podle písm. c).
c) Obnova historického uspořádání krajiny v místech, kde byla narušena či zanikla novodobými zásahy (viz Výkres č. 3), je přípustná.
d) Vznik nových stavebních dominant není přípustný, pokud by narušil či potlačil působení stávajících významných dominant, historických průhledů, kompozičních a symbolických os a podobně.
e) Nová obytná výstavba, zřizování zahrádkářských osad či chatových osad, jakož i jednotlivých chat a jiných rekreačních objektů není přípustná. Redukce plochy území k1 v souvislosti s vymezováním nových zastavitelných ploch je nutné posoudit individuálně.
f) Umisťování staveb v nezastavěném území a vytváření nových znaků krajiny v místech, kde nejsou historicky doloženy

a nejsou proto vyznačeny ve Výkresu č. 3, nesmí narušit kulturní hodnoty území. Takové záměry musejí být individuálně posouzeny.
g) Je nepřípustné umisťování reklamních zařízení a plošně či výškově výrazných zařízení pro energetiku.

A4.2 Opatření k zabezpečení ochrany architektonicky cenných staveb nebo souborů staveb, urbanisticky cenných staveb nebo souborů staveb, historicky významných staveb, míst nebo souborů staveb, z nichž některé jsou významnými dominantami

Stavby architektonicky cenné nebo soubory staveb, urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb, z nichž některé jsou i významnými dominantami, tvoří jednu z nejpodstatnějších složek památkové hodnoty každé památkové rezervace či památkové zóny včetně krajinných památkových zón.

Identifikace těchto staveb je jednou z nejdůležitějších částí Plánu ochrany.

A4.2a Architektonicky cenné stavby (kategorie A)

Stavby architektonicky cenné, určující charakter památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska architektonického i urbanistického, musejí být zachovány při respektování jejich dosavadních památkových hodnot, a to jak z hlediska vnějšího vzhledu, tak interiéru, dispozice a konstrukcí, nesmějí být přestavovány, nastavovány, či dokonce odstraněny. Přípustné jsou udržovací práce, výměna dožilých prvků, dílčí doplnění zaniklých prvků nebo úprava narušené fasády či její části za použití technologií a materiálů, které jsou pro danou lokalitu a stavbu tradiční. V rámci změny stavby je přípustné odstranění dílčích rušivých hmotových charakteristik (nástavby, nevhodné vikýře aj.), obnova starší dispoziční skladby (odstranění nehodnotných novodobých příček a konstrukcí) a modernizace inženýrských sítí.

Z výše uvedených důvodů by bylo neodpovědné pro takto významnou součást památkové rezervace nebo památkové zóny riskovat nesprávné nakládání s těmito stavbami a rozhodnutí nebo závazné stanovisko (ve smyslu § 14 odst. 2 památkového zákona) bude proto i nadále požadováno pro všechny typy prací, a proto nemohou být zařazeny do určení podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky (viz kapitola A3., Výkres č. 2).

A4.2b Urbanisticky cenné stavby (kategorie U)

Stavby urbanisticky cenné, určující památkový charakter památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska urbanistického, musí být zachovány při respektování jejich dosavadních památkových hodnot, a to jak z hlediska vnějšího vzhledu, tak interiéru, dispozice a konstrukcí, nesmějí být přestavovány, nastavovány, či dokonce odstraněny. Přípustné jsou udržovací práce, výměna dožilých prvků, dílčí doplnění zaniklých prvků nebo úprava narušené fasády či její části za použití technologií a materiálů, které jsou pro danou lokalitu a stavbu tradiční. V rámci změny stavby je přípustné odstranění dílčích rušivých hmotových charakteristik (nástavby, nevhodné vikýře aj.), obnova starší dispoziční skladby (odstranění nehodnotných novodobých příček a konstrukcí) a modernizace inženýrských sítí.

Z výše uvedených důvodů by bylo neodpovědné pro takto významnou součást památkové rezervace či památkové zóny riskovat nesprávné nakládání s těmito stavbami a rozhodnutí nebo závazné stanovisko (ve smyslu § 14 odst. 2 památkového zákona) bude proto i nadále požadováno pro všechny typy prací, a proto nemohou být zařazeny do určení podle § 1 odst. 2 písm. b) Vyhlášky (viz kapitola A3., Výkres č. 2).

A4.2c Historicky významné stavby (kategorie H)

U historicky významných staveb, které postrádají architektonickou a urbanistickou hodnotu (v opačném případě by byly zařazeny do kategorie A, resp. U), jsou přípustné udržovací práce, výměna dožilých prvků, doplnění nebo rekonstrukce zaniklé fasády či její části s využitím technologií a materiálů, které jsou v dané lokalitě tradiční. V rámci změny stavby je přípustné odstranění rušivých přístaveb a nástaveb, obnova starší dispoziční skladby, odstranění nepůvodních konstrukcí, modernizace inženýrských sítí a podobně.

Stavba označená jako historicky významná vyžaduje rozhodnutí nebo závazné stanovisko (ve smyslu § 14 odst. 2), neboť pouze v jednotlivém správním řízení lze posoudit, nakolik požadovaný typ prací ovlivní nebo neovlivní její památkové hodnoty.

Příklad opatření pro uvedené kategorie staveb

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče vydává následující **Opatření k ochraně architektonicky cenných staveb, urbanisticky cenných staveb a historicky významných staveb, z nichž některé jsou významnými dominantami**:
a) Práce podle § 14 odst. 2 památkového zákona nesmějí vést k neodůvodněnému snížení památkové hodnoty stavby.
b) Nástavba patra (pater) je nepřípustná, a to i tehdy, je-li stavba obklopena vyššími stavbami.

c) Snesení nehodnotných či rušivých novodobých nástaveb je přípustné.
d) Při využívání podkroví pro jakékoli účely jsou přípustné jen takové zásahy, které se nebudou uplatňovat pohledově rušivě a nebudou znamenat zničení historických krovových konstrukcí.
e) Vnější vzhled staveb nesmí působit rušivě v důsledku užití nevhodných barev či materiálů.
f) Zateplování uličních a dalších pohledově exponovaných fasád z vnější strany je nepřípustné. Zateplování fasád utilitárního charakteru, které jsou pohledově skryté, je přípustné.
g) U staveb architektonicky cenných je nepřípustné nahrazování dřevěných či jiných historických výplní okenních, dveřních a jiných otvorů za výplně plastové či jiné novodobé a za výplně jiného tvaru, členění a profilace. U staveb urbanisticky cenných či historicky významných je nepřípustné u uličních a dalších pohledově exponovaných fasád, zatímco u fasád utilitárních, pohledově skrytých, je nahrazování dřevěných či jiných historických výplní okenních, dveřních a jiných otvorů za výplně novodobé průmyslově vyráběné přípustné při dodržení tvaru, členění a profilace.
h) Zřizování oken či dveří v bočních stěnách staveb, které směřují do proluky, je nepřípustné.
i) Odstranění rušivých dodatečných prvků v rámci změn staveb je přípustné včetně záměrů na obnovení vzhledu staveb podle stavu před těmito změnami. Jde o následující charakteristiky staveb: částečně narušená (rušivá) fasáda, zásadně narušená (rušivá) fasáda, dílčí rušivá hmotová charakteristika či architektonické narušení střechy. Stavby, na kterých se tyto charakteristiky vyskytují, jsou zakresleny ve Výkresu č. 3.
j) Zastřešování dvorů a nádvoří je přípustné jen omezeně, nedojde-li tím k narušení či popření architektonických a památkových hodnot stavby, respektive souboru staveb.
k) Míra uplatnění a konkrétní řešení reklamy a reklamních zařízení na nemovitostech i v uličních a veřejných prostorech musí vycházet jak z architektonického charakteru stavby, na které jsou reklamní prvky umístěny, tak okolního prostředí jako celku.
l) Celoplošné zakrytí uličních fasád reklamními plachtami je nepřípustné vyjma zakrytí v průběhu opravy budovy.

V případě, že v řešeném území budou Plánem ochrany určeny architektonicky cenné soubory staveb, urbanisticky cenné soubory staveb nebo historicky významné soubory staveb, mohou být stanovena další opatření k zabezpečení jejich specifických hodnot.

A4.3 Činnosti nepřípustné, které narušují hodnoty prostředí památkové rezervace nebo památkové zóny

Součástí zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny je i specifikace činností nepřípustných, které narušují hodnoty prostředí památkové rezervace nebo památkové zóny. Týkají se všech kategorií staveb (tedy i těch, které nejsou architektonicky či urbanisticky cenné nebo historicky významné). Plnění stanovených opatření se nebude uplatňovat u nemovitostí nebo prací na nich, u kterých dochází k vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

Příklad:
Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče vydává následující **Výčet činností, které narušují hodnoty prostředí památkové zóny**:
a) Na území památkové zóny jsou nepřípustné takové práce podle § 14 odst. 2 památkového zákona, které by přímo nebo ve svém důsledku vedly k narušení památkových hodnot památkové zóny, popsaných v odůvodnění plánu ochrany, a jejího prostředí.
b) Při využívání podkroví pro jakékoli účely jsou nepřípustné takové zásahy, které by se na vnějším vzhledu stavby uplatňovaly pohledově rušivě.
c) Zateplení obvodového pláště je nepřípustné, pokud by daná stavba v důsledku zateplení působila pohledově rušivě.
d) Zřizování oken či dveří v bočních stěnách staveb, které směřují do proluky, je nepřípustné.
e) Nepřípustné jsou takové změny vnějšího vzhledu stávajících staveb i ztvárnění nových staveb, které by působily rušivě v důsledku užití nevhodných barev, materiálů, kompozice fasády či utváření hmoty.
f) Celoplošné zakrytí uličních fasád reklamními plachtami je nepřípustné vyjma zakrytí v průběhu opravy fasády.
g) Zřizování předzahrádek zastřešených pevnými konstrukcemi s obvodovými nosnými sloupky pro provozování komerčních činností je nepřípustné.
h) Solární i jiná technická zařízení lze zřizovat a umisťovat jen v případě, že tím nedojde k narušení kulturně historických hodnot, pro které je území chráněno, a to včetně významných celkových pohledů. Umístění zařízení nápadného vzhledu a barevného provedení je přípustné jen na střechách a plochách, které se pohledově neuplatňují z veřejných prostranství a v dálkových pohledech.
i) Míra uplatnění a konkrétní řešení reklamy a reklamních zařízení na nemovitostech i v uličních a veřejných prostorech musí vycházet jak z architektonického charakteru stavby, na které jsou reklamní prvky umístěny, tak okolního prostředí jako celku. Reklamy a reklamní zařízení, které by byla s tímto ustanovením v rozporu, jsou nepřípustné.

A4.4 Opatření k zabezpečení ochrany znaků historické kulturní krajiny

Příklad:
Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče vydává následující **Opatření k zabezpečení ochrany znaků historické kulturní krajiny**:
a) Znaky historické kulturní krajiny, zakreslené ve Výkresech 1 a 3, musí být zachovány včetně jejich vizuálního uplatnění v rámci krajiny.
b) Posuny poloh, tvarů ohraničení či linií jednotlivých částí znaků kulturní krajiny jsou nepřípustné, pokud nejde o změny uvedené v písm. c).
c) Obnova zaniklých znaků historické kulturní krajiny, zakreslených ve Výkresu 3, je přípustná.
d) Vytváření nových znaků krajiny v místech, kde nejsou historicky doloženy a nejsou proto vyznačeny ve Výkresu 3, musí být individuálně posouzeno.

A4.5 Pozemky, jejichž zastavění je z hlediska kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny přípustné při dodržení opatření uvedených v kapitole A4.1a

Plán ochrany stanoví podmínky pro zásahy do urbanistické struktury zejména pro území zaniklých částí urbanistických bloků a určí půdorysné a hmotové omezení pro novostavby s přihlédnutím k charakteru předchozí zástavby a architektonickému řešení sousedních objektů. Plány ochrany nemohou zastavění pozemků vlastníkům a správcům nemovitostí uložit, zároveň však musí předpokládat, že k výstavbě na volných stavebních parcelách postupem času dojde a z hlediska památkové péče musí být určeny alespoň základní požadavky na novou výstavbu v památkově chráněném území. Povinnosti stavebníkům vzniknou až na základě rozhodnutí v individuálním správním řízení.

Pozemky, jejichž zastavění je z hlediska kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny přípustné při dodržení opatření uvedených v kapitole A4.1a, jsou zakresleny ve Výkresu č. 3.

U nových staveb zůstane v plném rozsahu zachována povinnost podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

U všech pozemků je nezbytné zhodnotit soulad s platnou územně plánovací dokumentací.

Přípustnost zástavby z hlediska památkového zákona v žádném případě nezakládá právní nárok na zastavění pozemku; opatření vydávaná výkonným orgánem památkové péče podle zákona o státní památkové péči nenahrazují opatření podle stavebního zákona.

Na tomto místě Plánu ochrany bude uvedeno:
Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče určuje **pozemky, jejichž zastavění je z hlediska kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny přípustné** při dodržení opatření uvedených v kapitole A4.1a. Jsou zakresleny ve Výkresu č. 3.

A4.6. Stavby, u nichž je přípustné odstranění rušivých dodatečných prvků v rámci změn staveb, a to včetně záměrů na obnovení vzhledu staveb podle stavu před těmito změnami

Změny architektonického ztvárnění těchto staveb, které budou v souladu se zásadami uvedenými v oddíle A4., jsou z hlediska zajištění kulturních hodnot památkové zóny nejen přípustné, ale žádoucí. Snaha o potlačení negativního působení těchto staveb v prostředí památkové rezervace nebo památkové zóny již přesahuje kompetence Plánu ochrany a může o ni být usilováno výlučně prostřednictvím odborně kvalitních rozhodnutí nebo závazných stanovisek ve smyslu § 14 odst. 2 památkového zákona. Povinnosti stavebníkům vzniknou až na základě rozhodnutí v individuálním správním řízení.

A4.6a Odstranění částečného narušení (rušivovosti) fasády

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče určuje **stavby, u nichž je přípustné odstranění částečného narušení (rušivovosti) fasády**. Jsou zakresleny ve Výkresu 3.

A4.6b Odstranění zásadního narušení (rušivosti) fasády

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče určuje **stavby, u nichž je přípustné odstranění zásadního narušení (rušivovosti) fasády**. Jsou zakresleny ve Výkresu 3.

A4.6c Odstranění dílčí rušivé hmotové charakteristiky či architektonického narušení střechy

Plán ochrany pro stanovení způsobu zabezpečení kulturních hodnot památkové zóny z hlediska státní památkové péče určuje **stavby, u nichž je přípustné odstranění dílčí rušivé hmotové charakteristiky či architektonického narušení střechy**. Jsou zakresleny ve Výkresu 3.

A4.7 Aspekty archeologie

Přijetím Plánu ochrany zůstávají nedotčeny povinnosti stavebníků, které jsou upraveny v § 22 odst. 2 památkového zákona k ochraně archeologických nálezů. Citace příslušného ustanovení zákona bude jako informace uvedena v Odůvodnění Plánu ochrany[18].

A4.8 Nové stavby na pozemcích v minulosti nezastavěných

Tato problematika není v kompetenci Plánu ochrany, ale orgánů územního plánování. Obecně nejsou nové stavby na pozemcích v minulosti nezastavěných žádoucí, v některých případech však je možno takové stavby akceptovat při dodržení určitých podmínek. Nové stavby s sebou nesou riziko narušení urbanistické struktury sídla a estetického poškození historického prostředí. Vždy je třeba zvážit význam a památkovou hodnotu konkrétní lokality a následně stanovit obecné podmínky pro novou zástavbu tak, aby se eliminovaly její možné negativní dopady. V kapitole A4.1a písm. n) a o) jsou obsaženy příklady podmínek pro nové stavby v rámci Opatření k zabezpečení ochrany dochované historické urbanistické struktury. Pokud je zřejmé, že v některých částech řešeného území je jakákoliv nová výstavba z hlediska památkové péče nepřípustná, měl by tuto skutečnost obsahovat i plán ochrany. Například ve vesnických památkových rezervacích a zónách je vyvíjen silný tlak na zastavění zahrad. Vznik novostaveb v zahradách ale naprosto mění působení sídla v krajině a ničí jeho původní urbanistickou strukturu.

A5. Změny Plánu ochrany (podle § 6a odst. 2 a 3 památkového zákona)

Platnost Plánu ochrany není časově omezena.

Plán ochrany lze změnit, pokud se změnily kulturní hodnoty daného území nebo způsob jejich zabezpečení z hlediska státní památkové péče, například v důsledku živelné katastrofy, či kvalifikovaně zdůvodněného upřednostnění jiných veřejných zájmů. Důvodem pro změnu Plánu ochrany naopak není skutečnost, že po jeho vydání došlo k prohlášení nové kulturní památky. Dnem prohlášení nemovitosti za kulturní památku se automaticky přestane na tuto nemovitost Plán ochrany vztahovat a s nemovitostí se bude dále nakládat podle památkového zákona.

Pro vydání změny Plánu ochrany se použije § 6a odst. 1 památkového zákona obdobně.

Pokud po vydání Plánu ochrany nabude účinnosti pro památkovou rezervaci, památkovou zónu nebo jejich část regulační plán, pozbývají účinnosti ty podmínky Plánu ochrany, které jsou v rozporu s tímto regulačním plánem (§ 6a odst. 2 památkového zákona).

18 Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu AV a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět jiná činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů.

B. GRAFICKÁ ČÁST
(podle § 1 odst. 3 a 4 Vyhlášky)

B0.1 Obecně k Výkresům Plánu ochrany

Výkresy Plánu ochrany jsou nedílnou součástí výrokové části Plánu ochrany a pouze v nich lze nalézt konkretizaci a prostorové vymezení jednotlivých kategorií nemovitostí a opatření obecně vymezených v textu výrokové části Plánu ochrany. Mají tedy obdobné postavení a význam jako například jednotlivé výkresy územních plánů obcí[19].

Vyhláška v § 1, odst. 4 stanoví, že Výkresy Plánu ochrany se zpracovávají zpravidla v měřítku 1 : 1 000, 1 : 2 000 nebo 1 : 5 000. Měřítko 1 : 5 000 bude obvykle využito u Výkresů krajinných památkových zón, podrobnější měřítka u Výkresů pro jednotlivá sídla (zastavěná území nebo jejich části) v krajinných památkových zónách i pro všechny sídelní chráněná území. Vlastní zpracování gisových dat obvykle probíhá i v případě výsledného měřítka 1 : 5 000 v měřítku a přesnosti mapy katastrální, nebo v ještě větším zvětšení.

Výkresy Plánu ochrany by měly co nejpřesněji zachycovat topografickou situaci v době zpracování Plánu ochrany. Katastrální mapa není primárně mapou topografickou, ale evidencí vlastnictví nemovitostí. V praxi se setkáváme s mnoha případy, kdy zachycuje jiný (obvykle menší) půdorys stavby, než jaký na místě existuje. Tyto nesrovnalosti mohou být buď důsledkem vlastnických vztahů, nebo neaktuálnosti mapy. Při zpracování Výkresů je proto vždy třeba konfrontovat katastrální mapu se **základní topografickou mapou (ZTM)**, která od roku 2023 nahradila v měřítku 1 : 5 000 (ZTM5) dosavadní státní mapu (SM5) téhož měřítka a v měřítkách od 1: 10 000 výše i kompletní řadu základních map (ZM). Nezbytná je i konfrontace s aktuální **ortofotomapou**. Podle těchto podkladů je třeba upravit půdorysy staveb tak, aby co nejpřesněji odpovídaly realitě. To bude zvláště potřebné v případech, kdy je pro určité katastrální území k dispozici stále pouze stará rastrová katastrální mapa v měřítku 1 : 2 880, která vykazuje velké nepřesnosti v celém rozsahu.

Pro výsledné Výkresy Plánu ochrany je potřebné využít takové měřítko, které zajistí bezproblémovou čitelnost všech informací. U větších chráněných území bude nutno každý Výkres rozdělit na více mapových listů a součástí grafické části pak musí být klad mapových listů.

Vyhláška vyžaduje zpracování tří Výkresů s různými informacemi. Je nanejvýš potřebné, aby pro možnost srovnání těchto informací byly všechny Výkresy Plánu ochrany konkrétního chráněného území v tištěné formě (včetně pdf) provedeny v témže měřítku. Pro možnost operativního znázornění či dílčích tisků (nebo jejich transformaci při volbě formátu tisku nebo reprodukce) se doporučuje vybavit Výkresy rovněž grafickým měřítkem, umožňujícím v případě potřeby přesný odečet rozměrů.

V prostředí GIS se pracuje s barevným režimem RGB, který se zachová i při exportu gisových dat do formátu pdf, ve kterém jsou Výkresy prezentovány. V případě tisku Výkresů na papír, či při jejich zařazení do tištěných publikací, dojde (musí dojít) k převodu do barevného režimu CMYK, čímž se barvy poněkud změní, některé i poměrně výrazně. I proto je třeba preferovat digitální formu Výkresů.

B0.2 Společný obsah Výkresů a legenda pro jeho znázornění

Všechny tři Výkresy požadované vyhláškou budou obsahovat zákres hranice památkové rezervace nebo památkové zóny, které budou převzaty z podkladů dodaných NPÚ a nelze je tedy jakkoli měnit.

Pokud bude Plán ochrany zpracováván pouze pro část chráněného území, bude tato hranice rovněž vyznačena ve všech Výkresech, a to odlišným typem čáry.

Pro zvýšení vypovídací kvality i grafické přehlednosti se doporučuje, aby Výkresy 1 a 3 měly také společnou informaci („mapovou vrstvu“) zachycující stávající podobu urbanistické struktury území (zejména urbanistické bloky) a hlavní formy využití ploch včetně vzrostlé zeleně, zejména hodnotné. Pro tyto účely bude zpracovatel využívat jednoduchou mapovou legendu, vycházející ze standardních zvyklostí zobrazování ploch a linií v geoportálu NPÚ. Tato legenda je zařazena v **Příloze 1**.

Pokud Výkresy zasahují do více katastrálních území nebo částí obce, musí být jejich hranice zakresleny, resp. převzaty z polohopisů RÚIAN (katastrální hranice) či polygonů RSO ČSÚ (části obce).

Pro jednotlivé Výkresy je optimální využít datovou strukturu a mapové projekty užívané v IISPP NPÚ, kde jsou všechny mapové legendy předdefinovány.

Výkresy v měřítkách 1 : 1 000 a 1 : 2 000 musejí obsahovat čísla domovní (převztatá z RÚIAN), Výkresy všech měřítek pak i popisky (například čísla) umožňující identifikaci všech znaků historické kulturní krajiny.

19 Žádná ustanovení se v územním plánu nevážou na výčet parcel s identifikačními údaji podle katastru nemovitostí, ale na grafické znázornění v grafické části (výkresech) územního plánu. Proto se požaduje „vymezení” příslušných ploch a jevů, nikoli „výčet nemovitostí”.

B1 Výkres č. 1 (podle § 1 odst. 3 písm. a) Vyhlášky)

Ve Výkrese č. 1 jsou vyznačeny nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, urbanistické a krajinné hodnoty, architektonicky nebo urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb, významné dominanty a znaky historické kulturní krajiny nacházející se v památkové rezervaci nebo památkové zóně. Výkres je proto souhrnem všech kulturních hodnot chráněného území.

Příklad zpracování Výkresu č. 1 včetně legendy ukazuje **Příloha 2** (sídelní památková rezervace či zóna) a **Příloha 3** (krajinná památková zóna).

V sídelních památkových rezervacích a památkových zónách je škála kategorií staveb a pozemků univerzálně aplikovatelná. Základem kulturní hodnoty krajinných památkových zón jsou znaky historické kulturní krajiny, jejichž škála je mnohem širší, závislá mj. na typu konkrétní historické kulturní krajiny (jiné znaky charakterizují krajinu komponovanou, jiné krajinu chmelnic či povrchové těžby). Různé typy znaků vyžadují také různé zobrazení v mapě. V této metodice nelze postihnout všechny varianty, proto je třeba mapovou legendu a příklad zpracování výseku krajinné památkové zóny v příloze chápat jako princip řešení aplikovatelného v komponované krajině – a v analogickém duchu postupovat i v krajinách jiných typů.

Zákres nemovitých národních kulturních památek a kulturních památek (staveb i pozemků) je součástí podkladů, které povinně poskytuje odborná organizace památkové péče, a to včetně příslušné legendy podle IISPP. Zpracovatel Plánu ochrany je povinen tento podklad pouze převzít (začlenit) a není oprávněn provádět v něm jakékoli zásahy.

Ve výkresu č. 1 je nutno vyznačit všechny nemovitosti, které jsou kulturní památkou, a to i v případě, že jsou v ÚSKP vedeny jako součást areálu nemovité kulturní památky nebo národní kulturní památky.

B2. Výkres č. 2 (podle § 1 odst. 3 písm. b) Vyhlášky)

Výkres č. 2 s označením nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nacházejí se v památkové rezervaci nebo památkové zóně, u nichž je zcela nebo zčásti vyloučena povinnost podle § 14 odst. 2 zákona, s vyznačením rozsahu osvobození od této povinnosti.

Výkres č. 2 je věcným jádrem Plánu ochrany z hlediska jeho definice podle památkového zákona a informuje o redukci regulace z hlediska památkové péče, resp. o redukci povinnosti vyžádat si rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 v dotčené památkové rezervaci nebo památkové zóně (případně v části jejího území, řešené Plánem ochrany). Obsahuje tedy vyznačení nemovitostí (staveb i nezastavěných pozemků), u nichž je zcela nebo částečně vyloučena povinnost vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Příslušné kategorie jsou uvedeny v textové části Plánu ochrany.

Plochy staveb a pozemků, u kterých nedochází k žádnému vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2, zůstanou bílé (národní kulturní památky, kulturní památky, stavby kategorií A, U, H).

Výkres kvůli přehlednosti pro uživatele neobsahuje žádné jiné jevy, a to ani barevný zákres urbanistické (nebo krajinné) kompozice, vzrostlou zeleň, využití ploch apod.

Pokud na pozemku, který je součástí nemovité kulturní památky nebo národní kulturní památky existují stavby, které podle ÚSKP kulturními památkami nejsou, nebudou vyznačeny jako objekty kategorie C, D a 0 vzhledem k tomu, že u těchto nemovitostí nebude uplatněno osvobození od povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Obdobně nebudou vyznačeny kategorie spojené s osvobozením od povinností podle § 14 odst. 2 památkového zákona u pozemků, které nejsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou, ale kulturní památka nebo národní kulturní památka se na nich nachází.

Příklad zpracování Výkresu č. 2 včetně legendy ukazuje **Příloha 4** (sídelní památková rezervace či zóna) a **Příloha 5** (krajinná památková zóna).

B3. Výkres č. 3 (podle § 1 odst. 3 písm. c) Vyhlášky)

Výkres č. 3, ve kterém je vyznačen způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska státní památkové péče, je spojením obsahu Výkresu č. 1 (stávající kulturní hodnoty chráněného území) se stavbami obsaženými jen ve Výkresu č. 2 (stavby kategorie C, D, 0 ve vazbě na vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2) a dále se skutečnostmi vyplývajícími z opatření k zabezpečení kulturních hodnot chráněného území, včetně hodnot zaniklých, jejichž obnovení je podle Plánu ochrany přípustné.

Výkres zobrazuje nemovité kulturní památky (KP), nemovité národní kulturní památky (NKP) i ostatní stavby všech kategorií (A, U, H, C, D, 0), významné dominanty a další skutečnosti, které vyplývají z opatření k ochraně historické urbanistické struktury, tedy zaniklé stavby, jejichž zastavění je z hlediska kulturních hodnot památkové zóny přípustné a stavby, u nichž je přípustné odstranění rušivých dodatečných prvků v rámci změn staveb, a to včetně záměrů na obnovení vzhledu staveb podle stavu před těmito změnami (odstranění částečného narušení/rušivovosti fasády, odstranění zásadního narušení/rušivosti fasády, odstranění dílčí rušivé hmotové charakteristiky či architektonického narušení střechy). Výkres dále obsahuje znaky historické kulturní krajiny včetně znaků zaniklých, jejichž obnovení je přípustné. Budou-li v chráněném území vymezeny prostorové a kompoziční vztahy, budou ve Výkresu rovněž zakresleny.

Pokud na pozemku, který je součástí nemovité kulturní památky nebo národní kulturní památky existují stavby, které podle ÚSKP kulturními památkami nejsou, nebudou vyznačeny jako objekty kategorie C, D a 0 vzhledem k tomu, že u těchto nemovitostí nebude uplatněno osvobození od povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Obdobně nebudou vyznačeny kategorie spojené s osvobozením od povinností podle § 14 odst. 2 památkového zákona u pozemků, které nejsou kulturní památkou nebo národní kulturní památkou, ale kulturní památka nebo národní kulturní památka se na nich nachází.

Příklad zpracování Výkresu č. 1 včetně legendy ukazuje **Příloha 6** (sídelní památková rezervace či zóna) a **Příloha 7** (krajinná památková zóna).

V sídelních památkových rezervacích a památkových zónách je škála kategorií staveb a pozemků univerzálně aplikovatelná. Základem kulturní hodnoty krajinných památkových zón jsou znaky historické kulturní krajiny, jejichž škála je mnohem širší, závislá mj. na typu konkrétní historické kulturní krajiny (jiné znaky charakterizují krajinu komponovanou, jiné krajinu chmelnic či povrchové těžby). Různé typy znaků vyžadují také různé zobrazení v mapě. V této metodice nelze postihnout všechny varianty, proto je třeba mapovou legendu a příklad zpracování výseku krajinné památkové zóny v příloze chápat jako princip řešení aplikovatelného v komponované krajině a v analogickém duchu postupovat i v krajinách jiných typů.

II. ODŮVODNĚNÍ PLÁNU OCHRANY

(podle § 1, odst. 2 písm. d) a odst. 6 Vyhlášky)

Odůvodnění Plánu ochrany je jeho velmi důležitou částí, jeho obsah se řídí Vyhláškou a v odůvodnění musí být zejména uveden obecný a podrobný popis kulturních hodnot řešeného území a dále důvody vyloučení povinností podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Mimoto je třeba prokázat, že Plán ochrany byl zpracován v souladu s platnou právní úpravou. Plán ochrany jako opatření obecné povahy je možno přezkoumat v přezkumném řízení a zrušit, pokud byl zjištěn rozpor s právními předpisy nebo by jednotlivá opatření nebyla dostatečně zdůvodněna. Proto je nezbytné věnovat formulaci odůvodnění všech částí Plánu ochrany velkou pozornost.

V odůvodnění budou uvedeny veškeré průzkumy a podklady, které byly pro zpracování Plánu ochrany použity. U podkladů závazného charakteru bude popsáno, jak byly v rámci zpracování Plánu ochrany dodrženy. Je možno citovat legislativně vymezené podmínky ochrany území, závazné části územně plánovací dokumentace, které limitují opatření přijatá Plánem ochrany, případně příslušné části památkového zákona a Vyhlášky, jimiž se zpracovatel řídil. Odůvodnění však není primárně pouhou rekapitulací obsahu právních předpisů, které regulují proces přijímání Plánů ochrany. Pokud byly proti návrhu opatření obecné povahy podány námitky, které přijaté řešení ovlivnily, bude tento fakt v odůvodnění uveden. V odůvodnění je rovněž třeba identifikovat i další podklady a zdroje, z nichž zpracovatel čerpal. Budou zmíněny mapové podklady, odborné podklady, archivní fondy, výsledky stavebně historických průzkumů apod. Podstatná je též informace, kým byly podklady poskytnuty a k jakému datu byly aktuální.

V první části je účelné komentovat odůvodnění vztahující se k jednotlivým oddílům a kapitolám textové části výroku.

Odůvodnění by mělo zcela jasně prokazovat, že při zpracování Plánu ochrany byla dodržela platná právní úprava, způsob zabezpečení památkových hodnot stanovených Plánem ochrany vychází ze spolehlivě zjištěného stavu věci a má za cíl uchování identifikovaných památkových kvalit území jako primárního zájmu státní památkové péče.

Odůvodnění rovněž musí prokazovat, že v rámci přístupu k jednotlivým nemovitostem nevznikly nedůvodné rozdíly. To je zvláště důležité u staveb kategorií A, U a H. U každé z nich je třeba v Podrobném popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny formulovat, v čem spočívá jejich památková hodnota a proč tedy u nich nedochází k žádnému osvobození od povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona.

C1. Obecný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky)

Obecný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny bude charakterizovat historický, urbanistický a architektonický vývoj území, který vymezí nejhodnotnější etapy. Například pro městskou památkovou zónu Zlín bude rozhodující zástavba z 1. poloviny 20. století, která naopak rozhodně není významná pro vesnickou památkovou rezervaci Holašovice, kde může být stavba z tohoto období vnímána spíše jako neutrální nebo až rušivý objekt.

Text musí vycházet z odborné znalosti dostupných podkladů a zejména studia literatury či vlastní odborné interpretace pramenů provedené zpracovatelem Plánu ochrany, pokud nejsou tyto údaje zatím takto souhrnně dostupné. Touto metodikou nelze určovat rozsah a stylistickou podobu takového textu, bude záležet na konkrétní památkové rezervaci nebo památkové zóně. Lze případně odkázat na jiný již zpracovaný materiál, je-li k tomuto účelu vhodný, do Příloh Plánu ochrany vložit jeho kopii a pro tuto kapitolu připravit pouze stručnou rešerši apod.

Tuto část Plánu ochrany je vhodné členit do kapitol:

C1.1 Urbanistický vývoj památkové rezervace nebo památkové zóny / Historický vývoj uspořádání krajiny, jejích znaků a sídelní sítě

V urbanistickém vývoji sídelní památkové rezervace nebo památkové zóny bude popsán vznik sídla či území, nejdůležitější vývojové etapy, a tedy i stáří jednotlivých částí urbanistické struktury i zástavby či kulturní krajiny. V případě krajinné památkové zóny se kapitola bude nazývat Historický vývoj uspořádání krajiny, jejích znaků a sídelní sítě a popíše vývoj krajiny.

C1.2 Současný stav památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska kulturních hodnot

Současný stav památkové rezervace nebo památkové zóny z hlediska kulturních hodnot je nejvhodnější popsat v členění podle logických částí území (např. historické jádro města, východní předměstí, jižní předměstí). Popis bude obsahovat výstižnou základní souhrnnou charakteristiku památkových hodnot jednotlivých ucelených částí památkové rezervace nebo památkové zóny, a to jak v rovině urbanistické (krajinné), tak architektonické. Podstatné je rovněž prostředí památkově chráněného území utvářené konfigurací terénu a přírodními prvky ve spojení s okolní krajinou. Budou identifikovány charakteristické znaky místní architektury včetně typických materiálů, prvků a podobně. V krajinné památkové zóně bude kladen důraz na charakteristické znaky historické kulturní krajiny. Popsány by rovněž měly být základní faktory a trendy, které narušují, ohrožují, nebo v budoucnu mohou ohrožovat kulturní hodnoty chráněného území, a to proto, aby hlediska posuzování hodnot území byla co nejsrozumitelnější a případně negativní aktuálně existující jevy nebyly používány jako jevy referenční při správních řízení, které mají za cíl dalším podobným jevům předcházet nebo je eliminovat.

Příklad obecného popisu kulturních hodnot chráněného území je uveden v **Příloze 8** (sídelní památková rezervace či zóna) a v **Příloze 9** (krajinná památková zóna).

C2. Podrobný popis kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky)

Popis je vhodné zpracovat formou tabulky, která bude obsahovat všechny nemovitosti podle § 1 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) Vyhlášky, tedy národní kulturní památky (NKP), kulturní památky (KP), architektonicky cenné stavby (kategorie A), urbanisticky cenné stavby (kategorie U) či historicky významné stavby (kategorie H), z nichž některé jsou i významnými dominantami, a znaky historické kulturní krajiny. U každé nemovitosti bude formulováno odůvodnění kulturních hodnot, které vedly k zařazení do příslušné kategorie. Odůvodnění bude zařazeno i u národních kulturních památek a kulturních památek (pro všechny jejich součásti), třebaže se na ně Plán ochrany nevztahuje. Jejich kulturní hodnota však zásadním způsobem přispívá ke kulturní hodnotě památkové zóny jako celku.

Toto odůvodnění nenahrazuje standardní sídelně historický či stavebně historický průzkum či jiné podrobné formy popisu jednotlivých nemovitostí.

Uspořádání tabulky primárně podle jednotlivých čísel domovních (stavby bez čísla domovního na konci) současně poskytuje přehlednou představu o tom, které součásti těchto ucelených jednotek vykazují kulturní hodnoty.

Uvádění údajů katastru nemovitostí (parcelních čísel) není povinné, doporučuje se však uvádět souřadnice S-JTSK, které zaručí jednoznačnou identifikaci (lokalizaci).

Znaky historické kulturní krajiny je třeba rovněž jednoznačně identikovat, například pořadovým číslem obsaženým na Výkresech, a pokud možno rovněž souřadnicemi S-JTSK.

Zpracovatel vytvářející data přímo v prostředí GIS získá základ požadované tabulky včetně souřadnic automaticky z gisových dat (atributové tabulky nemovitostí). Doplní tedy pouze vlastní odůvodnění.

Pokud památková rezervace nebo památková zóna leží ve dvou či více katastrálních územích a/nebo částech obce, je nezbytné výčet primárně třídit podle těchto příslušností. Takovým případem je např. památková rezervace Brno, rozkládající se v částech obce Brno-město (k. ú. Město Brno), Staré Brno (k. ú. Staré Brno) a Veveří (k. ú. Veveří); obdobně je tomu u Pražské památkové rezervace, v Třebíči, či u řady pražských památkových zón i jinde. Shoda vymezení katastrálních území a částí obcí přitom není pravidlem (v jediném katastrálním území se může nacházet více částí obcí a naopak).

Příklad podrobného popisu kulturních hodnot chráněného území je uveden v **Příloze 10** (sídelní památková rezervace či zóna) a v **Příloze 11** (krajinná památková zóna).

C3. Důvody vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 6 písm. c) Vyhlášky)

Souhrnné odůvodnění, proč byla u jednotlivých kategorií staveb nebo pozemků vyloučena povinnost vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona. Zejména je třeba prokázat, že tím nedojde ke snížení kulturní hodnoty území jako celku, ani jednotlivých nemovitostí. Pokud by odůvodnění pro vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazná stanoviska bylo nedostatečné, byl by oprávněný důvod takový Plán ochrany odmítnout, neboť by nezajistil dostatečně zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace či památkové zóny.

V odůvodnění Plánu ochrany je třeba uvést charakteristiku jednotlivých kategorií, podle nichž jsou nemovitosti ve skupinách s rozdílnou mírou vyloučení povinností zařazeny. K tomuto účelu lze doporučit převzetí obecných charakteristik kategorií uvedených touto metodikou s konkretizací jejich povahy podle dané památkové rezervace nebo památkové zóny.

Příklad zpracování důvodů vyloučení povinnosti vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 6 písm. c Vyhlášky) je uveden v **příloze 12**.

C4. Použité pojmy

Plán ochrany by měl obsahovat definici jednotlivých pojmů použitých v Plánu ochrany, aby byl zajištěn jejich jednoznačný výklad.

C5. Historická parcelace

Plán ochrany se v sídelních památkových rezervacích a památkových zónách a u zastavěných území kategorie u1 (popřípadě i u2 a u3) v krajinných památkových zónách odkazuje na *historickou parcelaci*. Tou je míněn stav před začátkem novodobých změn narušujících historickou urbanistickou strukturu v důsledku realizací urbanistických koncepcí, které byly protikladné tradičnímu historickému vývoji. Za referenční rok lze považovat 1938. Přílohou Plánu ochrany by měla být katastrální mapa vzniklá co nejblíže k tomuto datu. Pokud není k dispozici, použije se **1. vydání statní mapy odvozené SMO5** (1 : 5 000) z počátku 50. let 20. století, které je celoplošně dostupné na Geoportálu ÚAZK. Někdy zobrazuje stav poněkud starší, neboť tyto mapy vznikly odvozením z tehdy dostupných katastrálních map, které nebyly po polohopisné stránce vždy aktuální.

Lze doporučit, aby byla k Plánu ochrany vždy připojena i kopie (výřez) **mapy stabilního katastru** z 2. čtvrtiny 19. století, a to buď císařského povinného otisku, nebo originální mapy. I tyto mapy jsou dostupné na Geoportálu ÚAZK.

Oba typy map je vhodné zařadit i v případě sídel (zastavěných území či jejich částí), u kterých je hlavním předmětem památkové ochrany urbanistická struktura mladší (například ostravská Poruba pro sídliště vybudované v 50. letech 20. století ve formách tzv. socialistického historismu), neboť dokumentují stav území před vznikem těchto struktur. V takových sídlech je referenčním datem stav po dokončení urbanistické struktury, která je hlavním předmětem ochrany. Bude dokumentován katastrální mapou či státní mapou SMO5 časově nejbližší takovému stavu.

C.6 Literatura a prameny

Odůvodnění Plánu ochrany musí doložit, na základě jakých metodických a odborných podkladů, literatury a pramenů byl zpracován.

III. ROZHODNUTÍ O NÁMITKÁCH VLASTNÍKŮ NEMOVITOSTÍ, JEJICHŽ PRÁVA, POVINNOSTI NEBO ZÁJMY SOUVISEJÍCÍ S VÝKONEM VLASTNICKÉHO PRÁVA MOHOU BÝT OPATŘENÍM OBECNÉ POVAHY PŘÍMO DOTČENY

Na tomto místě budou zařazeny všechny námitky podané v průběhu vyvěšení Plánu ochrany na úřední desce a jejich vypořádání. Zpracovatel při tom bude pořizovateli Plánu ochrany nápomocen.

Pokud nebyly žádné námitky podány, bude tento fakt rovněž uveden.

D. PŘÍLOHY

Příloha 1: Legenda pro společný obsah Výkresů

V rámci legendy jsou uvedeny i pokyny pro grafické znázornění linií a ploch, jejichž zobrazení ve Výkresech Vyhláška přímo nevyžaduje. Jedná se například o zobrazení ochranného pásma. V daném případě se nejedná o ochranné pásmo památkové rezervace nebo památkové zóny, pro kterou se Plán ochrany zpracovává. Může se však jednat o ochranné pásmo kulturní památky, které leží v řešeném území a jsou pro něj stanoveny zvláštní podmínky zabezpečení kulturních hodnot. V případě, že budou stanoveny zvláštní podmínky zabezpečení kulturních hodnot pro další specifické části řešeného území, musí být i tyto části graficky vyznačeny a v legendě popsány.

urbanistické bloky

lesy, lesoparky

parky

zahrady, sady

louky, zatravněné plochy

hřbitovy, bývalé hřbitovy

vodní toky a plochy

vinice

chmelnice

liniová zeleň vysoká

liniová zeleň střední

soliterní zeleň vysoká

soliterní zeleň střední

zaniklé vodní plochy

Příloha 2: Příklad zpracování Výkresu č. 1 -- sídelní památková rezervace či památková zóna

národní kulturní památky / plochy národních kulturních památek

kulturní památky / plochy kulturních památek

architektonicky cenné stavby a jejich soubory (kategorie A)

urbanisticky cenné stavby a jejich soubory (kategorie U)

významné stavební dominanty

ostatní stavby (kategorie C, D, 0)

hranice památkové zóny
(nechráněné území podbarveno šedě)

Příloha 3: Příklad zpracování Výkresu č. 1 – krajinná památková zóna

▲ nemovitá kulturní památka (objekt)

nemovitá kulturní památka (areál)

1 označení nemovité kulturní památky

Urbanistické a krajinné hodnoty

u2 území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)

Znaky historické kulturní krajiny

14 významné otevřené prostory

21 významné porostní celky a prvky

alej prostorově výrazná v krajině

stromořadí prostorově výrazné v krajině

alej prostorově méně výrazná v krajině

stromořadí prostorově méně výrazná v krajině

1 označení aleje, stromořadí

Kompoziční osy a prostorové vazby

kompoziční osa

prostorová vazba

30 označení kompozičních os

Nemovitosti, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb nebo významnou dominantou

architektonicky cenné stavby nebo soubory staveb, které nejsou kulturní památkou či národní kulturní památkou, ale nacházejí se v krajinné památkové zóně (kategorie A)

urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, které nejsou kulturní památkou či národní kulturní památkou, ale nacházejí se v krajinné památkové zóně (kategorie U)

významná dominanta

47 označení stavby, místa nebo souboru staveb, významné dominanty

Hranice

hranice krajinné památkové zóny

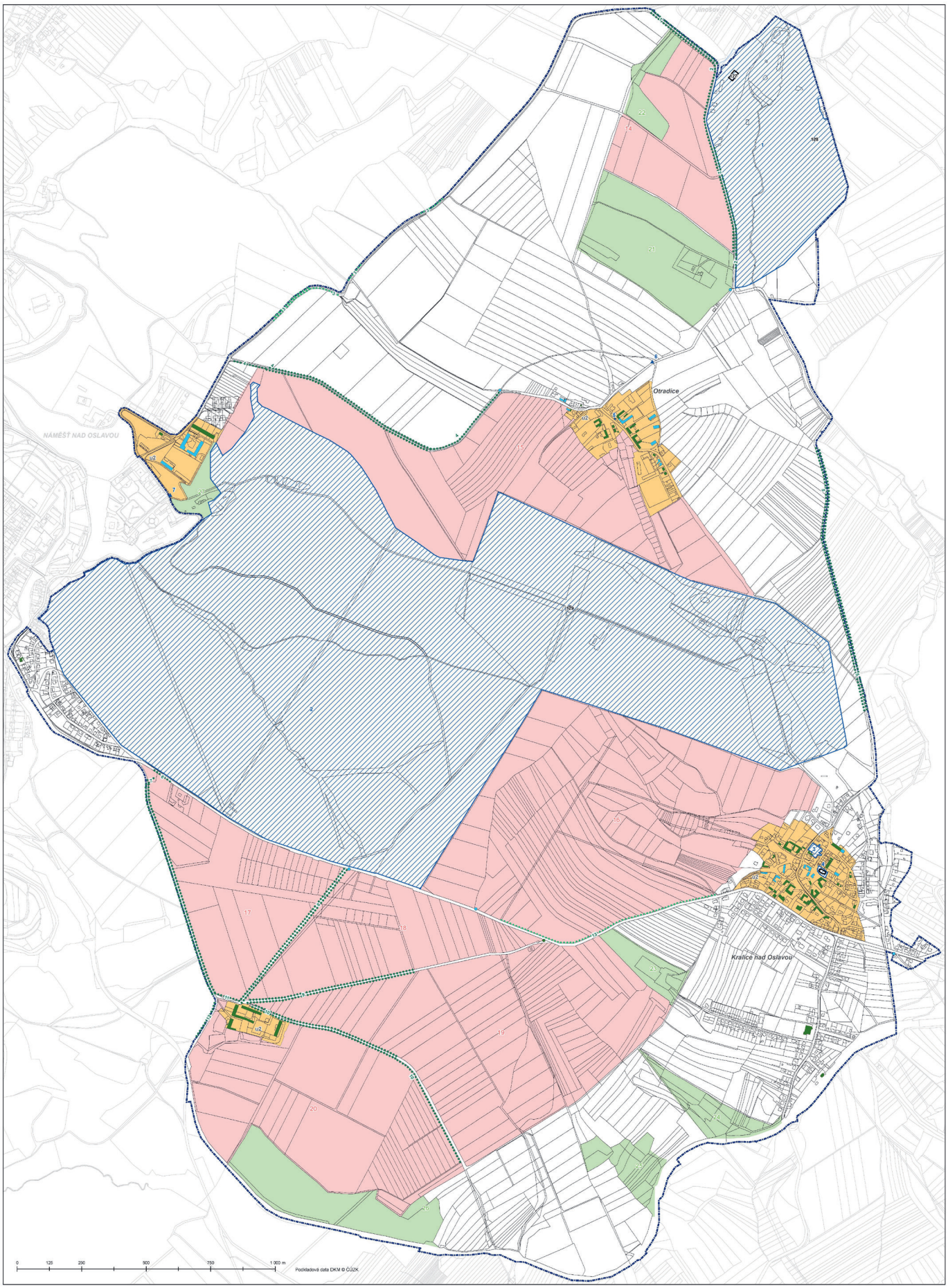
Otradice
NÁMĚŠŤ NAD OSLAVOU
Kralice nad Oslavou
0
125
250
500
750
1 000 m
Podkladová data DKM © ČÚZK

Příloha 4: Příklad zpracování Výkresu č. 2 – sídelní památková rezervace či památková zóna

Stavby

stavby památkově nehodnotné, hmotově tradiční (kategorie C)

stavby památkově hmotově nebo architektonicky rušivé (kategorie D)

stavby ostatní (kategorie 0)

Rozsah osvobození od povinnosti vyžádat si předem závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona je pro jednotlivé kategorie staveb specifikován v oddíle A.2.1.

Nezastavěné pozemky

nezastavěné pozemky určující či dotvářející charakter území (kategorie p1)

nezastavěné pozemky doplňující charakter území (kategorie p0)

Rozsah osvobození od povinnosti vyžádat si předem závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona je pro jednotlivé kategorie pozemků specifikován v oddíle A.2.2.

hranice památkové zóny
(nechráněné území podbarveno šedě)

Příloha 5: Příklad zpracování Výkresu č. 2 – krajinná památková zóna

hranice krajinné památkové zóny

rušivé objekty (kategorie D)

zastavěné území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)

zastavěné území bez urbanistických hodnot (kategorie u0)

zastavěné území a soliterní stavby a areály v nezastavěném území uplatňující se v krajinném kontextu rušivě (kategorie uX)

nezastavěné území krajinné památkové zóny dotvářející prostorové vztahy a půdorysnou strukturu historické kulturní krajiny

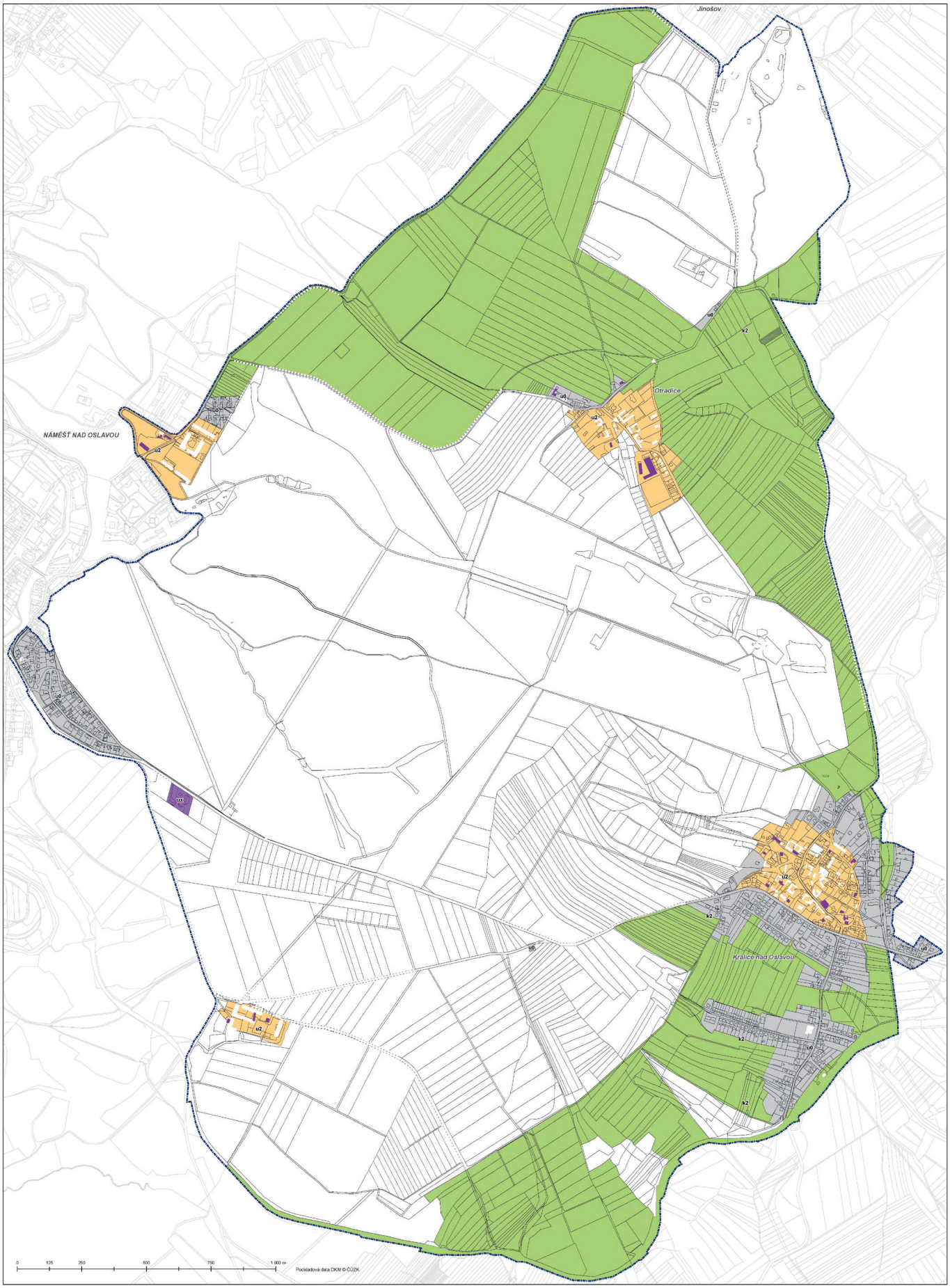
Jinošov
Otradice
NÁMĚŠŤ NAD OSLAVOU
Králíce nad Oslavou
0
125
250
500
750
1 000 m
Podkladová data DKM © ČÚZK

Příloha 6: Příklad zpracování Výkresu č. 3 – sídelní památková rezervace či památková zóna

objekty a plochy národních kulturních památek

objekty a plochy kulturních památek

architektonicky cenné stavby a jejich soubory (kategorie A)

urbanisticky cenné stavby a jejich soubory (kategorie U)

stavby památkově nehodnotné, hmotově tradiční (kategorie C)

stavby památkově hmotově nebo architektonicky rušivé (kategorie D)

stavby ostatní (kategorie 0)

(stavby pod nebo nad rovinou řezu (mosty, terasy/podloubí, pasáže) jsou vyznačeny světlejším odstínem příslušné barvy)

významné stavební dominanty

zaniklé stavby, jejichž parcely je přípustné znovu zastavět

dílčí rušivá hmotová charakteristika či architektonické narušení střechy

zásadně narušené (rušivé) fasády

částečně narušené (rušivé) fasády

hranice památkové zóny (nechráněné území podbarveno šedě)

Příloha 7: Příklad zpracování Výkresu č. 3 – krajinná památková zóna

Nemovité kulturní památky

▲ nemovitá kulturní památka (objekt)

nemovitá kulturní památka (areál)

1 označení nemovité kulturní památky

Urbanistické a krajinné hodnoty

u2 území s částečně dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u2)

u0 zastavěné území bez urbanistických hodnot (kategorie u0)

Rušivé jevy

uX zastavěné území a soliterní stavby a areály v nezastavěném území uplatňující se v krajinném kontextu rušivě (kategorie uX)

rušivé objekty (kategorie D)

Znaky historické kulturní krajiny

14 významné otevřené prostory

21 významné porostní celky a prvky

alej prostorově výrazná v krajině

stromořadí prostorově výrazné v krajině

alej prostorově méně výrazná v krajině

stromořadí prostorově méně výrazná v krajině

1 označení aleje, stromořadí

Kompoziční osy a prostorové vazby

kompoziční osa

prostorová vazba

30 označení kompozičních os

Nemovitosti, které jsou architektonicky nebo urbanisticky cennou stavbou nebo souborem staveb, historicky významnou stavbou, místem nebo souborem staveb nebo významnou dominantou

architektonicky cenné stavby nebo soubory staveb, které nejsou kulturní památkou či národní kulturní památkou, ale nacházejí se v krajinné památkové zóně (kategorie A)

urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, které nejsou kulturní památkou či národní kulturní památkou, ale nacházejí se v krajinné památkové zóně (kategorie U)

významná dominanta

47 označení stavby, místa nebo souboru staveb, významné dominanty

Hranice

hranice krajinné památkové zóny

hranice obce

hranice katastrálního území

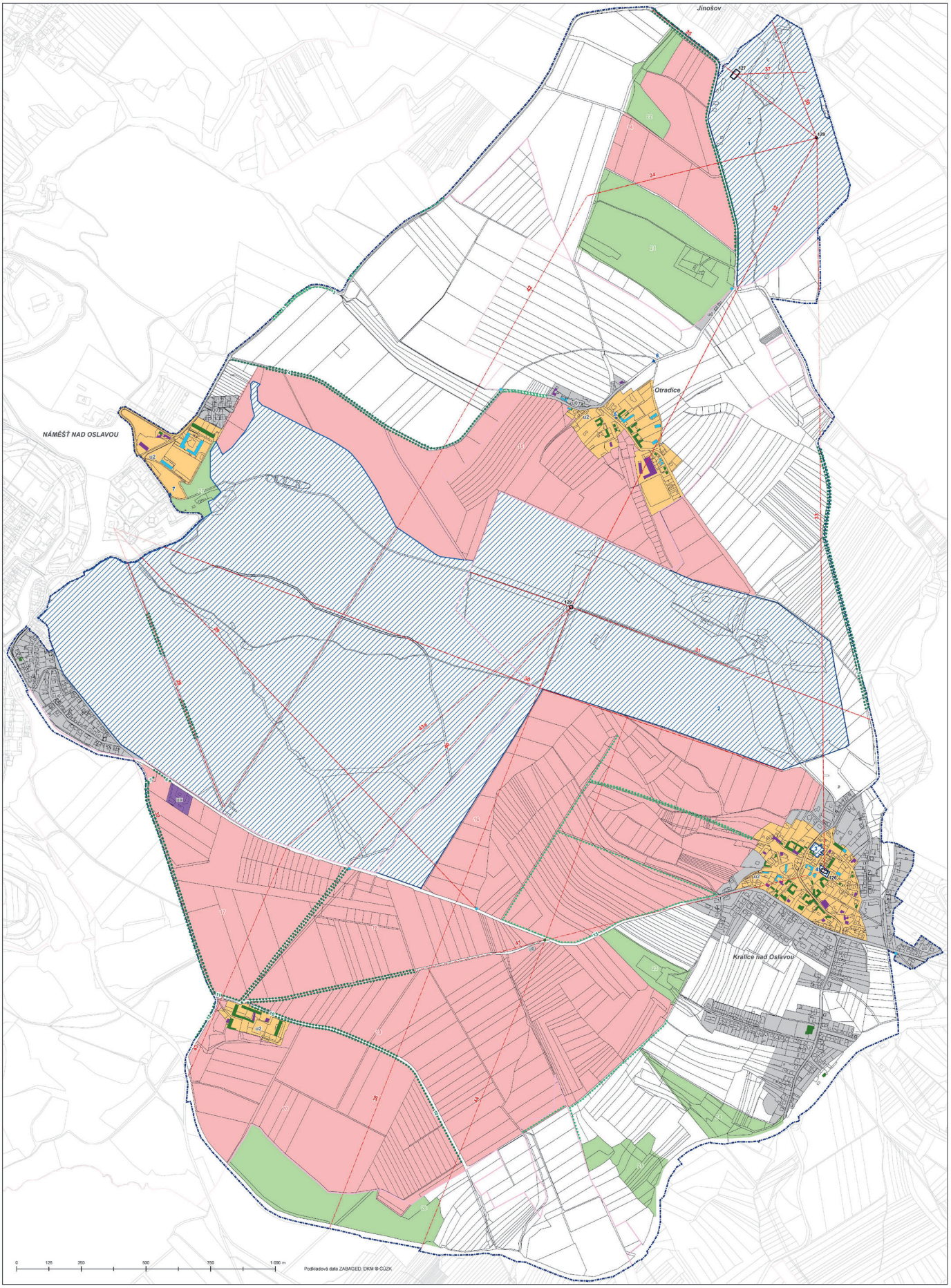
Jinošov
Otradice
NÁMĚŠŤ NAD OSLAVOU
Kralice nad Oslavou
0 125 250 500 750 1 000 m
Podkladová data ZABAGED, DKM © ČÚZK

Příloha 8: Příklad obecného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky)

Sídelní památková rezervace či památková zóna

C1.1 Urbanistický vývoj památkové zóny

Dobřany leží na nízké pravobřežní terase vystupující z široké ploché nivy údolí Radbuzy. Město od jižního předměstí odděloval bezejmenný potok, dnes zatrubněný. Významnější Chlumčanský potok ústí do Radbuzy jižněji a odděluje Dobřany od velkého areálu psychiatrické nemocnice. Směrem k východu se terén postupně zvedá. Jméno zřejmě odráží polohu města na dobré (úrodné) nivní půdě.

Slovanské osídlení je doloženo pohřebištěm z 10.–11. století severovýchodně od města při cestě do Šlovic. Sídliště lze předpokládat v rozptýlené formě na říčních terasách. Archeologicky je v té době prokázáno v okolí kostela sv. Víta.

Dobřany byly původně vsí a samostatným statkem, který ve 2. čtvrtině 13. století držel Záviš z Dobřan. O půdorysu vsi nelze říci nic bližšího, existoval v ní zřejmě farní kostel sv. Víta. Za Jana z Dobřan, jeho manželky Volfhildy a jejího otce Vykarta z Thürnau bylo před rokem 1259 vysazeno v prostoru staré vsi lokační městečko či město. Osazeno bylo snad německými kolonisty z Podyjí (Vykart se psal podle hradu poblíž Drozdova/Drosendorfu v Dolních Rakousích). Zakladatelé města darovali roku 1259 farní kostel sv. Víta s důchodem, mlýnem a pozemky magdalenitkám pro založení kláštera, který roku 1260 osvobodili od všech městských platů. Dílem lokace je nepochybně velké obdélné dobřanské náměstí, jehož ne zcela pravoúhlý tvar byl snad zčásti ovlivněn starší situací. Nelze zcela vyloučit, že předlokační osou osídlení byla cesta od východu, protínající diagonálně náměstí a kolem původně předlokačního kostela sv. Víta směřující na most (brod) přes Radbuzu a dále k západu. Tato cesta je totiž spojnicí dvou nejvýznamnějších předlokačních center Plzeňska – Starého Plzence a kláštera premostrátek v Chotěšově a pokračovala dále do německých zemí. Cesta z náměstí k severovýchodu nabyla většího významu až po založení města Plzně na sklonku 13. století; jižní cesta směřovala na Horšovskotýnecko, jihovýchodní cesta do Přeštic. Pokud dnešní barokní kostel sv. Víta skutečně zachovává polohu středověkého dobřanského kostela téhož zasvěcení, což je pravděpodobné, existoval klášter magdalenitek někde v jeho sousedství. Existence tohoto jistě malého kláštera byla jen krátká a uzavřela se do roku 1282. Roku 1273 se připomíná i nový městský kostel sv. Mikuláše, který byl po roce 1259 postaven v severozápadním koutě náměstí, neboť dosavadní kostel sv. Víta získaly magdalenitky. Po roce 1282, kdy již celé Dobřany patřily chotěšovským premonstrátkám, význam svatovítského kostela upadal, neboť byl ve struktuře města v podstatě nadbytečný. Oválný obvod západní a jižní strany města dokládá, že Dobřany mívaly opevnění (doložena je i existence brány zakreslené ještě na mapě stabilního katastru). Na severní a východní straně města linie opevnění chybí. Zanikla zřejmě při pozdějším rozšiřování města. Podle J. V. Šimáka bylo město opevněno palisádami již v rámci lokace, nicméně jihozápadní linie opevnění budí spíše dojem druhotného zásahu do stabilizovaného půdorysu. Mohla to být reakce na poplenění klášterního zboží v roce 1278. Fortifikační původ snad měly i rybníky na jižním předměstí, napájené drobným potůčkem pramenícím pod Vysokou (516 m n. m., JVV od města).

Založením Plzně byla role Dobřan oslabena, ale jako největší tržní středisko chtěšovského klášterství si význam udržely. Premonstrátská vrchnost obdařila město v roce 1378 významnými právy a svobodami, což pravděpodobně souviselo s převedením Dobřan z norimberského práva na pražské staroměstské. Rozvoj města přerušilo obsazení města husity pod vedením Jana Žižky v souvislosti s dobytím chotěšovského kláštera v roce 1421. V pohusitské době získal klášter Dobřany zpět a město zůstalo i v reformační době katolické. V roce 1620 došlo k přepadení Dobřan oddílem císařské chorvatské jízdy, při kterém bylo město vypleněno, zapáleno a několik měšťanů zabito. Vyhořela většina domů, oba kostely i radnice s městským archivem. Další velký požár způsobili vojáci Valdštejnovy armády, ubytovaní ve městě při tažení roku 1632. Roku 1639 muselo město zaplatit výpalné švédským oddílům generála Bannéra a v roce 1645 město vyplenily oddíly švédského generála Torstensona (měšťané se zachránili útěkem do Plzně). Přesto bylo v roce 1654 ze 115 domů jen 22 pustých a v následujícím období začalo město růst.

Východní předměstí má zřejmě starší původ, snad z předbělohorské doby. V letech 1727–1734 dostalo město novou dominantu v pozoruhodné barokní centrále kostela sv. Víta. Zástavba jižního předměstí vznikala ve větší míře od poloviny 18. do poloviny 19. století. Dokládá to vývoj počtu domů, kterých bylo ještě po celou 1. polovinu 18. století pouze zhruba 150, zatímco v roce 1788 již 222. Ranou fázi vývoje tohoto předměstí zachycuje I. vojenské mapování (1780–1783), výslednou podobu pak mapa stabilního katastru (1838), kdy Dobřany již čítaly 300 domů (1843). Urbanistickou strukturu jižního předměstí formoval jednak průběh komunikaci, jednak trojice rybníků. Na jihozápadním, jižním a jihovýchodním okraji předměstí byly soustředěny dlouhé pásy stodol. V roce 1835 byla ke zvonici na náměstí přistavěna nová budova školy.

Důležitým podnětem novodobého rozvoje města se stalo zprovoznění železnice z Plzně do Nýrska (1876) a vybudování rozsáhlého areálu zemského ústavu pro choromyslné s ústavním kostelem jižně od města v letech 1876–1883. Příchodem českých zaměstnanců se značně zvýšil podíl Čechů ve městě, které se (po asimilaci středověkých

rakouských kolonistů) poněmčilo až po třicetileté válce (od roku 1665 byly městské knihy vedeny německy). Nárůst počtu českých obyvatel byl spojen i se stěhováním českých stavebních dělníků a horníků (Dobřany byly ovšem jen méně významným střediskem těžby černého uhlí v rámci nýřanského revíru; největší důl Dobré Štěstí mezi Dobřany a Novou Vsí byl hlouben od roku 1855, těžba v komplexu tvořeném třemi areály byla definitivně ukončena v roce 1993). V 90. letech 19. století byla vybudována řada veřejných budov (kasárna, měšťanská škola, městská spořitelna, městská jatka a radnice), byla zřízena kanalizace a plynové osvětlení. Na konci 19. století vyrostla na východním okraji města i dodnes existující velká dragounská jízdárna čp. 80. Význam města potvrdilo též zřízení soudního okresu v roce 1902. V roce 1906 vyrostla budova české Občanské besedy. V letech 1910–1912 vyrostl jižně za městem (západně od Chlumčan) velký podnik na plavení kaolinu a výrobu ohnivzdorné a stavební šamotové keramiky. Během 1. světové války se kasárna 14. dragounského pluku i ústav pro duševně choré staly válečnými lazarety. Z této doby pochází 200 vojenských hrobů na ústavním i městském hřbitově. V roce 1924 byl dostavěn okresní dům sociální péče. Na náměstí byl roku 1927 postaven pomník M. Jana Husa.

Novodobý urbanistický rozvoj města neměl příliš plánovitý charakter. Nová zástavba vytvořila dlouhé jazyky podél silnic do Šlovic, Štěnovic (k nádraží), Chlumčan a k ústavu pro choromyslné. Oddělená enkláva Dobřánky vznikla i na protější straně říční nivy. Pouze zástavba směrem k nádraží založila základ pravoúhlé uliční osnovy, rozvíjející se od nové české měšťanské školy z roku 1930, do 2. světové války však zůstalo jen u jejího náznaku. Pravidelnou osnovu, ale zcela bez vazby na kompozici města, získala čtvrť rodinných domků jihovýchodně od města. Národní jednota pošumavská vybudovala ve 20. letech 22 rodinných domků a budovu kina na místě zrušeného spodního rybníka na jižním předměstí (oba horní rybníky nahradil blok vilek). Regulace řeky Radbuzy, která způsobovala četné záplavy, probíhala v okolí města až do roku 1942. V roce 1930 měly Dobřany 627 domů (z toho Dobřánky 21) a 6 429 obyvatel (Dobřánky 110), mezi nimiž již Češi mírně převažovali (3 676, 57 %). Výstavba pokračovala i v 30. letech, jak ukazuje 701 domů vykázaných v roce 1950.

Po německém záboru v roce 1938 zůstalo v Dobřanech pouze 700 českých obyvatel. Kasárna se opět přeměnila ve vojenský lazaret, jihovýchodně za městem byl vybudován velký zajatecký tábor a areál garáží (záhy po válce zbořený). Dne 17. dubna 1943 bylo město omylem bombardováno britským bombardovacím svazem, jehož cílem měly být plzeňské Škodovy závody. Zasažena byla jihozápadní část města, především ústav pro choromyslné. Při náletu zemřelo 100 pacientů, 60 vojáků a 35 civilistů. Ze 746 domů jich zůstalo nepoškozených jen 200.

Po roce 1945 město v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva stagnovalo a v roce 1947 zde žilo pouze 3 983 obyvatel. Do roku 1950 jejich počet vzrostl na 4 336, ale pak následoval opětovný pokles (3 906 v roce 1961). Teprve v 70. letech 20. století začal v souvislosti s panelovou bytovou výstavbou setrvalý růst. V roce 1991 měly Dobřany 5 298 obyvatel v 765 domech, v roce 2021 6 435 obyvatel v 1 009 domech.

Po roce 1958 vyrostlo na jižním okraji předměstí, na místě dlouhé řady stodol, nevelké sídliště tvořené třípodlažními bytovými domy s valbovými střechami, seskupenými do dvou velkých polootevřených urbanistických bloků, jejichž jižní části včetně občanské vybavenosti vznikly až po roce 1972. Mezi lety 1958/1962 byl vybudován nový most přes Radbuzu, situovaný jižně od mostu starého tak, aby na něj mohl být zaústěn silniční průtah (1. máje) vedený podél jižního okraje městského jádra. Převedení tranzitní dopravy z náměstí bylo klíčovým počinem, který mimo jiné umožnil záchranu cenného starého mostu. V 60. letech (před rokem 1972) však byla tranzitní komunikace rozšířena vybouráním souvislé řady stodol domů na jižní straně Lidické ulice, což bylo jedním ze dvou skutečně ničivých zásahů do historické urbanistické struktury města. Ke druhému došlo o něco později (před rokem 1986) v témže domovním bloku zbořením několika městských domů, které nahradila soliterní novostavba domu služeb. V 70. a 80. letech 20. století se hromadná bytová výstavba soustředila do poměrně rozsáhlého volného prostoru mezi šlovickou (Plzeňská) a nádražní (1. máje) ulicí, kde vyrostlo panelové sídliště postrádající urbánní kvality. Jeho severovýchodní část byla dokončena před rokem 1989.

Po roce 1989 armáda opustila kasárna, z cvičiště vznikl terénní autodrom, nedokončený kulturní dům byl upraven na malometrážní byty. Nová rodinná výstavba se rozvinula na rozsáhlém území na jižním okraji města mezi hřbitovem, Chlumčanskou ulicí a železnicí. Po roce 2020 pokračuje i ve zbytku území východně od Chlumčanské ulice. Do roku 2021 byla dokončena jednotně řešená skupina rodinných domů v Langlově ulici na severním okraji města, mezi dolním mlýnem a garářovým okrskem. Areál strojní traktorové stanice za nádražím byl přetransformován a rozšířen na průmyslovou zónu podél Průmyslové ulice. Na jižní straně silnice směrem ke Starému Plzenci (Osoblaho). vznikl velký logistický areál řetězce Penny Market.

Jádro města i historická předměstí si přes některé demolice a modernizace zachovaly památkový charakter a od roku 1992 jsou městskou památkovou zónou pokrývající celý intravilán existující v polovině 19. století. Náměstí s bezprostředním okolím prodělalo v následujícím období citlivou rehabilitaci jak pokud jde o úpravu parteru, tak opravy všech staveb (někdy však s nadměrným využitím půdních prostor). Ostatní části památkové zóny na podobnou rehabilitaci zatím čekají.

C1.2 Současný stav památkové zóny z hlediska kulturních hodnot

Z hlediska historické urbanistické struktury lze památkovou zónu Dobřany rozdělit do několika svébytných částí.

Historické jádro města

Historické jádro města je na západě vymezeno řekou Radbuzou (v užším slova smyslu Pobřežní ulicí), na severu hranicí intravilánu, na východě Tyršovou ulicí a na jihu třídou 1. máje. Dominantním prostorem je velké náměstí. Stavby na něm a v blocích, které jej vymezují, představují nejhodnotnější část celé památkové zóny. Jde jednak o oba barokní kostely, jednak radnici, děkanství a městské domy, které až na několik výjimek patří do nejvyšší kategorie, tedy do staveb architektonicky cenných. Některé z nich jsou kulturními památkami, které se jinde v památkové zóně (vyjma starého mostu) nevyskytují. Několik domů si zachovalo pozdně barokní podobu, celkově však převažuje podoba po historizujících přestavbách ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století. Srovnatelně hodnotná je i zástavba z náměstí vybíhajících ulic Mostecké (k severozápadu), Školní (k severu) a začátku Lidické ulice (k jihovýchodu). V severní části Školní ulice došlo k většímu počtu demolic, které znejasňují prostorové uspořádání této části památkové zóny.

Jižní strana Lidické ulice doznala velmi negativních urbanistických zásahů v důsledku zboření několika domů ve střední části její jižní strany. Ty byly nahrazeny soliterním objektem domu služeb a Komerční banky, který je v příkrém rozporu s historickou urbanistickou strukturou města. Blok po celé jižní straně ulice byl v období socialismu „uříznut“ v důsledku napřímení hlavního silničního průtahu městem. Souvislá řada stodol, pocházející vesměs z 2. poloviny 19. století, byla zbořena, čímž se ve východní části bloku otevřely pohledy do dvorů. V západní části bloku byly v zahradách postaveny rušivě koncipované novostavby. Nejvýchodnější část bloku byla úplně zbořena a plocha později využita pro kruhovou křižovatku. Urbanistická rehabilitace celého tohoto území je nejdůležitějším, ale bohužel obtížně realizovatelným úkolem do budoucna.

Východní předměstí

Rozkládá se po východní straně Tyršovy ulice, mimo niž vybíhá k východu jen na jihu (pokračování Lidické ulice) a zhruba uprostřed (Plzeňská ulice). Historická zástavba zde byla v průběhu 20. století převážně necitlivě zmodernizována a vznikla zde i řada proluk a několik hmotově rušivých novostaveb, které narušují historickou urbanistickou strukturu této části památkové zóny. Hmotová struktura je lépe zachovaná v Plzeňské ulici, ale i zde byly stavby poznamenány nevhodnými zásahy, popřípadě byly nahrazeny architektonicky nehodnotými novostavbami. V území v prodloužení Vančurovy ulice je situována vzácně dochovaná dragounská jízdárna, jejíž prostředí však citelně narušuje hmotově naddimenzovaná novostavba hasičské zbrojnice s věží. Na jihovýchodě zahrnuje památková zóna i několik panelových domů nebo jejich částí, které zde existovaly již v době vyhlášení. Původní mapa památkové zóny toto území nezahrnovala, výkres byl však patrně v rozporu se slovním popisem hranice po parcelách, což mohlo být dáno například neaktuálností použité katastrální mapy. Toto území dnes tedy je součástí památkové zóny, i když k tomu chybí odborné důvody. V budoucnu by proto bylo žádoucí iniciovat změnu vymezení chráněného území.

Jižní předměstí

Území jižně od třídy 1. máje zahrnuje předměstskou zástavbu seskupenou do řady domovních bloků. Půdorysná struktura je výrazně nepravidelná a na první pohled obtížně vysvětlitelná. K jejímu pochopení je nezbytné doplnit do dnešního obrazu plochy tří zrušených rybníků. Největší vyplňoval plochu „návsi“ vymezené oběma stranami Zahradní ulice. Po jeho zrušení došlo k zatravnění a spíše náhodné výsadbě stromů. V západní části plochy vyrostla ve 20. letech 20. století rozměrná novostavba kina, v nedávné minulosti dále rozšířená o architektonicky nekvalitní přístavbu. Současné řešení celého prostoru je nevhodné a jeho další osud bude podmíněn i tím, zda budova kina zůstane zachována či nikoliv. Nabízí se zde zřízení plnohodnotného městského parku, který Dobřany postrádají, popřípadě i s uplatněním vodní plochy (obnovu rybníku v celém rozsahu sice plán ochrany připouští, ale je to pravděpodobně nereálné). Plochy dvojice sousedících horních rybníků byly již v průběhu 1. poloviny 20. století zastavěny vilkami po jižní straně třídy 1. máje či dalšími stavbami a jejich zahradami, což obnovu vodních ploch zcela vylučuje.

V celém jižním předměstí se nachází jen několik architektonicky cenných staveb. Zastoupení staveb historicky (urbanisticky) hodnotných a staveb architektonicky nehodnotných je přibližně vyrovnané. Řada těch prvně uvedených je degradována nevhodnými úpravami fasád. Také v tomto předměstí existuje řada jednotlivých proluk, jejichž zastavění by posílilo logiku historického prostorového uspořádání. Tím spíše, že stavby urbanisticky (hmotově) rušivé se zde až na dvě výjimky nevyskytují.

Celé území památkové zóny lze z památkového hlediska charakterizovat jako urbanisticky víceméně stabilizované (vyjma hlavního silničního průtahu a zejména bloku po jižní straně Lidické ulice) a hodnotné. Existuje zde značný potenciál na doplnění historické urbanistické struktury. Nová zástavba je jednoznačně žádoucí především na místech proluk, které jsou v Plánu ochrany vyznačeny. Případné novostavby je potřeba posuzovat velmi zodpovědně a citlivě.

Příloha 9: Příklad obecného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny (podle § 1, odst. 6 písm. a) Vyhlášky)

Krajinná památková zóna

C1.1 Historický vývoj uspořádání krajiny, jejích znaků a sídelní sítě

Nejstarší doklady pravěkého osídlení na území KPZ lze položit do období střední doby kamenné (mezolitu), kdy byly lovecko-sběračskými skupinami využívány zejména vyvýšené polohy na březích meandrující říčky Skalice. S trvalým osídlením celé oblasti lze počítat až od starší doby železné. Osada z této doby byla zjištěna na levém břehu Skalice v místní části Větrov (trať V pádu), nálezy mazanice dokládají existenci nadzemních dřevěných staveb. Z následující mladší doby železné se v Čimelicích a jejich okolí registrují jak rovinná sídliště (návrší Větrov, Pastuší vrch), tak žárová pohřebiště. Zejména výbava bohatého žárového hrobu (keramické nádoby, náramek, spona) objeveného v roce 1924 u domu čp. 136 přináší cenné informace o pohřebním ritu střední doby laténské. Prozatím žádné archeologické nálezy nesvědčí o výraznějším osídlení Čimelicka v době římské a v době stěhování národů. Až v raném středověku dochází k opětovné kolonizaci celé oblasti slovanským etnikem. Dokladem existence kostrového pohřebiště přímo v intravilánu Čimelic je nález bronzových esovitých náušnic a lidských kostí u domu čp. 236.

Trvalé osídlení kraje slovanskými kmeny probíhalo postupně v průběhu 9. až 11. století. Jako jedny z prvních se připomínají již roku 1045 Rakovice. V roce 1233 jsou zmiňovány sousední Krsice. Čimelice uvádějí písemné doklady roku 1445, kdy zde stála vodní tvrz, která byla manstvím a patřila králi. Ten ji propůjčoval do držení svým služebníkům, kteří na ni nemohli vztahovat žádné majetkové ani dědičné nároky. Tvrz byla dřevěná a stál při ní poplužní dvůr. Do dědičného vlastnictví získal tvrz kolem roku 1474 Jan Tluksa z Vrábí, který zastával funkci královského prokurátora. Rod Tluksů přispěl k rozvoji Čimelic výstavbou kostela s farou. Roku 1531 koupil tvrz Mikuláš Deym ze Stříteže, jehož rod držel panství téměř sto let, až do roku 1629. Po polovině 16. století se Deymové zasadili o renesanční přestavbu tvrze a rozšíření a výzdobu kostela, kde stropní fresky nesou datum 1590. Podle soupisu majetku z roku 1597 měla tvrz suché sklepy, světnice, pokoje, komory, kuchyně, spižírnu i pekárnu. Rozsáhlý poplužní dvůr zahrnoval chlévy, maštale, pivovar, stodolu se štěpnicí a kuchyňskou zahradu. Za rybníky stál ovčín s ovčáckou chalupou. Ve vsi byla cihelna, pec k pálení vápna, mlýn a nad ním chmelnice, sádky pro chov ryb.

Vývoj krajiny na začátku 17. století významně ovlivnila politická situace, v níž někteří členové rodu sehráli určitou roli při stavovském odboji. Zejména válečná léta 1618–1620 s tažením vojsk krajem znamenala pro Čimelice i okolní vsi pohromu. Po smrti Viléma Deyma propadl čimelický manský statek králi, který jej postoupil v roce 1629 do dědičného vlastnictví hraběti Adolfu Michaelovi z Alhanu. Ten jej však už po roce prodal sestře bývalých Deymů, provdané za Karla Plota z Konařin. Evě Plotové-Deymové se podařilo vrátit se na své rodné panství, avšak tvrz i usedlosti byly válkou poničené a statek zadlužen. Čimelické panství se po skoupení dluhů Janem Jindřichem Bissingenem stalo od roku 1686 majetkem tohoto rodu.

Ve vývoji Čimelic a přilehlé krajiny je nejvýznamnější období, kdy panství patřilo pánům z Bissingenu, Vratislavům z Mitrovic a Schwarzenbergům. Za Bissingenů zaznamenaly Čimelice značný rozkvět, zejména v době panování Karla Bohumila z Bissingenu (1686–1742), který je vlastnil od roku 1709. Už v roce v 1714 koupil jako dobrý hospodář sousední bohatý rakovický statek se zámkem, který byl vystavěn kolem roku 1670 na místě staré Bejčkovské tvrze Ladislavem Hrobčickým, s velkým dvorem, pivovarem, ovčínem, a od vlastní vsi vzdáleným mlýnem na řece Skalici. Rozsáhlé stavební aktivity K. B. Bissingena započaly v roce 1719 výstavbou mohutného hospodářského dvora Bissingenhof (Bissingrov) s mimořádnou osovou dispozicí. Byl zřízen východně od Čimelic na poloostrově rybníka Stejskal, který byl později rozdělen nízkou hrází na dva rybníky – Bisingrovský a Stejskal, čímž vznikl pohledově mimořádně zajímavý pěší přístup ke dvoru od západu. Dvůr svými rozměry vytvořil v přehledné barokní krajině významnou dominantu. K. B. Bissingen se brzy zapojil do politického dění, už v roce 1715 získal titul císařského rady, v roce 1722 byl zvolen krajským hejtmanem Prácheňského kraje. Výstavba barokního zámku v letech 1728–1730 v Čimelicích zřejmě souvisela s potřebou jeho reprezentace, kdy již vykonával vysokou funkci hejtmana. Čimelice zastávaly významné postavení sídla krajského hejtmana (s krátkou přestávkou v letech 1735–1737) až do smrti K. B. Bissingena v roce 1742. Jejich význam posílilo od roku 1730 i přeložení zemské silnice spojující Prahu s Pasovem z Rakovic do Čimelic a od roku 1749 se tato přeložka stala oficiální trasou v soustavě císařských silnic. Nový barokní zámek dal K. B. Bissingen postavit v sousedství čimelické tvrze podle návrhů Antonia Rappa a Antonia Canevalleho a v době jeho výstavby sídlili Bissingenové v rakovickém zámku. Po přestěhování do čimelického zámku zřídili v Rakovicích vrchnostenský a hospodářský úřad, který byl využíván až do doby Schwarzenbergů. S výstavbou barokního zámku souviselo založení okrasné zahrady po obou jeho stranách, která byla zároveň spojena s okolím velkorysou barokní kompozicí. Pravidelná zahrada okolo zámku se odvíjela od hlavní kompoziční osy východ – západ a byla členěna v křížové dispozici do čtvercových polí. Na pravidelné části zahrady ze severní a jižní strany navazovaly štěpnice. Mezi rybníky Pivovarským a Kostelním se přímo v zámeckém areálu nacházela oplocená bažantnice. Výčet zahradních ploch doplňovala severně od Kostelního

rybníka kuchyňská zahrada – patrně zelinářská. Oba pásy parterových zahrad propojovala před zahradní fasádou zámku travnatá plocha, vyklenutá západním směrem k bráně, kterou procházela od čimelického zámku osa dvouřadé lipové aleje směřující k hospodářskému dvoru a renesančnímu zámku s věží v Rakovicích. Jak dokládají tzv. Tomáškovy mapy z roku 1802 i obraz z poloviny 18. století na zámku Orlík, byla lipová alej zdobena sochami z dílny Jana Hammera, rodáka z Plzně, který přišel do Čimelic v roce 1735 a pracoval zde do roku 1768. Barokní sochy byly později z aleje odstraněny a použity např. k výzdobě kamenného mostu v Čimelicích, nového hřbitova a kamenného mostu přes Skalici u vsi Dolní Nerestce. Zřejmě ve 2. polovině 18. století vznikla paralelní alej severně od hlavní aleje a vytvořila v krajině podružnou osu, směřující z rohu pravidelné zahradní úpravy směrem ke křížku na návsi v Rakovicích. Tato alej ve 2. polovině 19. století zanikla.

Založení soustavy alejí mezi Čimelicemi a Rakovicemi představuje první fázi vývoje komponovaného krajinného areálu. Byla vytvořena základní mohutná barokní prostorová struktura barokních architektonických dominant, velkorysé aleje zdobené sochami a vazbou jednotlivých částí do prostorové osnovy, vázané i na hlavní krajinné dominanty.

Druhou fází dotvoření kompozice v krajině je období let 1782–1840, kdy panství patřilo Vratislavům z Mitrovic. K největšímu rozkvětu panství přitom došlo za vlády hraběte Josefa Vratislava z Mitrovic v letech 1798–1830. Koncem 18. a na počátku 19. století došlo v krajině Čimelicka k podstatným změnám. Mapa stabilního katastru z roku 1830 znázorňuje krajinu doplněnou množstvím okrasných a ovocných alejí, které navázaly na existující osu hlavní aleje mezi Čimelicemi a Rakovicemi. Nové aleje rozčlenily krajinu do menších prostorů, otevřených k zámku, a propojily další výrazné stavby v krajině, totiž barokní kontribuční sýpku jižně od Rakovic a památník v podobě trojbokého jehlanu, zvaný Vintíř, postavený na úpatí vrchu Chlum. Základní velkorysá, ale tvarově strohá barokní myšlenka paralelních alejí mezi architektonickými dominantami Čimelic a Rakovic byla dotvořena soustavou alejí sledujících historické cesty a hranice dominikální půdy do obrazu malebné kultivované krajiny. Od roku 1817 se na úpravách fasád zámku a jeho dostavbě podílel Jan Filip Jöndl, který rovněž vypracoval návrh na výstavbu obytného zámečku v prostoru severní strany čestného dvora. Zároveň vznikal okolo zámku krajinářský park na plochách starší pravidelné zahrady, štěpnice a bažantnice. Rozsáhlý areál dvora, oddělený železnou mříží od čestného dvora zámku a sahající až ke Kostelnímu rybníku s pivovarem, byl po roce 1800 postupně likvidován a jeho plocha získala krajinářskou úpravu. Rovněž čestný dvůr a okolí zámku doznaly krajinářské úpravy, zanikly barokní partery. Na jižním okraji Čimelic byla ve stejné době na nově rozšířeném hřbitově postavena podle návrhu J. F. Jöndla klasicistní hřbitovní kaple s hrobkou rodiny Vratislavů. Čtyřboká věžička nad střechou hrobky vytvořila novou drobnou dominantu krajiny. Obraz Leo Lochmana, datovaný kolem roku 1830, dochovaný na zámku Orlík, zachycuje pohled na čimelický a rakovický zámek z vrchu Chlum. V aleji mezi oběma zámky jsou zachyceny pyramidální topoly vyskytující se rovněž na jižní hranici zámeckého parku, kolem cest zámeckého areálu, kolem kostela, kolem nového hřbitova, i v krajině na hrázi rybníka Stejskal u Bissingrova. Existenci topolů v krajině podporuje písemná zmínka v literatuře (Toman, J.: Čimelice-regionální historie, 2004) o kácení starých topolů kolem kostela roku 1903.

Za panství Vratislavů z Mitrovic bylo v závěru 18. století dotvořeno původní jednoduché prostorové schéma vzniklé za Bissingenů. Výrazná geometrizace zemědělské krajiny severně a jižně od Rakovic spočívala v doplnění základního rozvrhu alejemi a stromořadími okrasných stromů (zřejmě lip) do ortogonálního prostorového schématu většího měřítka. Vývoj obrazu této části zemědělské krajiny západně od Skalice však pokračoval i ve 2. polovině 19. století až do století dvacátého. Na mapách III. vojenského mapování z let 1877–1880 a na novějších mapách vojenských i civilních (např. topografická mapa 1:10 000 z roku 1962) se objevují další stromořadí propojující ve východozápadním směru starší severojižní stromořadí a členící velké celky půdy na menší pravoúhlé bloky. Jedná se zřejmě již o aleje ovocné. Původní – měřítkově charakteristický – formát členění krajiny výraznými dubovými alejemi (výsadba dubu červeného namísto lip v hlavní aleji proběhla kolem roku 1880) a stromořadími se zachoval pouze jižně od Rakovic a Čimelic. Společně s hlavní alejí mezi Čimelicemi a Rakovicemi dokládají projev geometrizace půdorysné osnovy architektonické barokní kompozice kulturní krajiny.

Třetí fází komponovaného vývoje území je období majetkové držby Schwarzenbergů (1840–1948). Po smrti Josefa Vratislava zdědila roku 1840 panství jeho dcera Josefína, manželka Karla II. ze Schwarzenbergu, která je roku 1850 postoupila svému synovi Karlu III. Tak bylo čimelické panství připojeno k panství Orlík.

Ve východní části bývalého čimelického panství na levém břehu Skalice probíhaly rovněž cílené úpravy krajiny: od poloviny 19. století to byly romantické úpravy v okolí barokní dominanty poplužního dvora Bissingrov, formující krajinu využívanou k lovu a chovu bažantů. Jak dokládá mapa stabilního katastru z roku 1830, byla krajina severně a jižně od poplužního dvora zemědělsky využívána, západně od rybníků Nerestce a Novodvorského se rozkládaly souvislé lesní porosty. Cílenými úpravami zde byl vytvořen obraz lesní lovecké krajiny s romantickými partiemi u starých rybníků. Krajinnou skladbu tvořily bažantnice, remízy, plochy pastvin, luk a orné půdy, členěné do menších prostorů, uzavřených okraji lesních porostů. Krajinné scenérie jednotlivých prostorů byly sjednoceny výsadbami neovocných, většinou dubových stromořadí podél cest, sledujících lesní okraje a stromořadí, členící otevřené plochy polí a luk.

Za Schwarzenbergů došlo ve východní části Čimelicka a na Vrábsku k vysázení doplňujících alejí (z dubů, jírovců, jilmů, lip) navazujících na hráze rybníků, remízy a bažantnice. Krajina přizpůsobená k lovu tak dostala svoji konečnou podobu.

Karel III. Schwarzenberg (1824–1904) se věnoval na svém panství rozvoji hospodářství, podnikání, zvláštní pozornost

věnoval lesu a myslivosti. Bylo započato s chovem bažantů. V letech 1896–1901 byl vybudován v prostoru dvora Bissingrov lihovar, čimelický pivovar byl v provozu do roku 1895. Před 1. světovou válkou se Čimelice staly přirozeným hospodářským centrem menší spádové oblasti, k níž patřily Krsice, Smetanova Lhota, Nové Dvory, Laziště, Králova Lhota a část Varvažovska.

Změny v krajině pokračovaly i po vzniku Československa. První etapa pozemkové reformy proběhla v Čimelicích v letech 1921–1924: dvory rakovický a bissingrovský byly částečně vyňaty ze záboru. Ve druhé etapě roku 1930 bylo v Čimelicích rozděleno 17 ha panské půdy mezi 26 přídělců. Rakovický dvůr zůstal jako jeden z mála schwarzenberských dvorů v panské režii až do roku 1948. Druhá pozemková reforma v roce 1948 rozdělila dvůr mezi tři vlastníky. Roku 1950 přešel dvůr krátce pod Československé státní statky a roku 1951 převzalo půdu i budovy JZD Rakovice. V roce 1928 byla postavena u čimelického nádraží schwarzenberská kruhová pec (v archívních záznamech označovaná jako kruhovka) na vypalování vápence z neresteckého lomu, která byla v provozu do roku 1980. Život v obci pozitivně ovlivňovala činnost Okrašlovacího spolku, který zde působil od roku 1911. Věnoval se péči o památky a výsadbám ovocných a okrasných stromů.

Významnou událostí v dějinách obce byla závěrečná jednání zástupců sovětských, amerických a německých vojsk o ukončení 2. světové války a odzbrojení německých vojsk na českém území, která probíhala v Čimelicích v hospodě Na Knížecí a v rakovickém mlýně čp. 85. V roce 1956 byl rozšířen hřbitov a do jeho prostoru bylo přemístěno sousoší Kalvárie od J. Hammera (na originálním soklu jsou osazeny kopie). Schwarzenbergům patřily Čimelice do roku 1948, se změnou režimu v České republice došlo k rozsáhlým majetkovým změnám. Čimelický zámek byl od roku 1952 využíván jako Střední průmyslová škola filmová a prostory starého pivovaru a tzv. Zámeček byly upraveny jako studentský internát. V roce 1956 byla ve staré tvrzi zřízena tělocvična. V roce 1984 byla škola přeložena do Prahy a do zámku bylo přemístěno v letech 1984–1989 Zvláštní odborné učiliště. V letech 1985–1990 proběhla částečná rekonstrukce zámeckého parku. Byla obnovena pouze severní část, pak byly práce v souvislosti s očekávanou restitucí majetku v okolí zámku přerušeny. Park vyžaduje v současné době komplexní rehabilitaci. Zámek je využíván pouze jako obydlí správce zámeckého parku. Část hospodářských budov využívá správa sousední zámecké zahrady ke skladovacím účelům. Počátkem 90. let 20. století bylo čimelické i orlické panství v restitučním řízení vráceno Schwarzenbergům. Zámky Čimelice a Rakovice nejsou v současnosti přístupné veřejnosti. Rakovický zámek sloužil krátce po restituci k bydlení, od roku 2007 má objekt v pronájmu občanské sdružení, hospodářský dvůr není využíván. Ve dvoře Bissingrov byl provoz lihovaru ve 2. polovině 20. století přestavěn na sušičku brambor, po restituci byl provoz ukončen. Dnes je dvůr bez využití, ve špatném stavebně technickém stavu. Na jedné z květinových výstav, které se staly součástí novodobé historie Čimelic (pravidelně probíhají od roku 1962 a zabývají se i tématy ochrany přírody a krajiny) byl poprvé veřejnosti představen také návrh na prohlášení Krajinné památkové zóny Čimelicko-Rakovicko, která byla prohlášena v roce 2002.

Území s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1b)

Čimelice

Ves se připomíná teprve roku 1445, kdy zde již stála vodní tvrz. Stáří původního kostela je nejasné. Půdorys tvoří nepravidelná vřetenová náves s kostelem uprostřed, jíž prochází severo-jižní cesta z Příbrami do Písku. Tvrz vznikla zřejmě dodatečně severozápadně od návsi. Čimelice byly údajně roku 1629 povýšeny na městečko, již v polovině 17. století však byly opět vsí a zůstaly jí i později, třebaže se ve 20. letech 18. století zdejší zámek stal významným barokním panským sídlem. Od 2. poloviny 18. století Čimelice výrazně rostly podél cesty sledující potok až po jeho ústí do řeky. Další růst vsi pokračoval ve 2. polovině 19. století podél silnice k severu, kde byla postavena škola, a pak dále k východu směrem k nádraží. Mezi ulicí k nádraží a silnicí do Smetanovy Lhoty, tedy mezi hlavní silnicí a železniční tratí, byl ve 2. polovině 20. století intravilán Čimelic doplněn do souvislé podoby. Čimelice sice zůstaly vsí, postupně však nabyly charakteru malého městečka, v jehož obraze se kromě pozoruhodného zámeckého komplexu s řadou úřednických domů při jižní straně Kostelního rybníka (mezi zámkem a kostelem) uplatňují i klasicistní přízemní venkovské štítové domy na náměstí, doplněné mladší patrovou podélnou zástavbou vznikající od 2. poloviny 19. století. Celek dotvářejí vilové a další stavby v ulici k nádraží. Historická část Čimelic v rozsahu zformovaném do 1. poloviny 20. století, má velmi dobře dochovanou urbanistickou strukturu s poměrně vysokou koncentrací architektonicky cenných či urbanisticky významných staveb, v níž se rušivě projevují některé proluky a úpravy fasád.

Větrov

Kolonie tvořená řádkou devíti domků vyrostla do 1. třetiny 19. století za řekou, mezi rybníky Stejskalem a dnes již neexistujícím Jezerem. Urbanistická struktura vsi se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam.

C1.2 Současný stav krajinné památkové zóny z hlediska kulturních hodnot

V celorepublikovém fondu krajinného dědictví se historický krajinný celek Čimelicko-Rakovicko řadí k nejhodnotnějším, dokumentujícím barokní a romantickou vývojovou fázi utváření krajiny u šlechtických sídel. Zejména barokní krajinná

úprava patří k předním dosud dochovaným architektonicky pojatým evropským úpravám. Její unikátnost zvyšovala promyšlená sochařská výzdoba Jana Hammera a jeho dílny ze 3. čtvrtiny 18. století. Jedná se o mimořádný příklad sepětí architektury, sochařství a barokní kultivované zemědělské krajiny.

Historický krajinný celek sestává ze dvou částí, jejichž dělící přírodní osou je od severu k jihu směřující tok řeky Skalice. V části území na západ od řeky leží Čimelice a Rakovice, a na východ od řeky je nejvýraznějším architektonickým celkem dvůr Bissingrov. Jsou tak vymezeny dva základní krajinné prostory, ve kterých je soustředěna většina součástí historických krajinných úprav. Západní část s Čimelicemi a Rakovicemi je prostorem, který má zemědělský charakter, s terénem stoupajícím k pohledovým horizontům. Jádrem krajinných úprav je ves (svým charakterem spíše městys) Čimelice se zámkem, parkem a navazující soustavou alejí v krajině. Kostru barokní krajinné úpravy tvoří nejstarší prostorová osa v podobě dvouřadé aleje, spojující zámek a park v Čimelicích se zámkem a hospodářským dvorem v Rakovicích. Alej okrasných stromů, dochovaná s výsadbou dubu červeného (vysazeného kolem roku 1880), je nyní bez sochařské výzdoby, která byla v 1. třetině 19. století rozmístěna v Čimelicích a okolí. Dochované barokní sochy Jana Hammera byly v průběhu 20. století deponovány ve skladu v Čimelicích (do doby zřízení trvalé expozice) a na některá místa ve vsi byly osazeny zpět výdusky, např. na ohradní zeď hřbitova nebo na kamenný most nad Rakovickým potokem u zámeckého parku. Významný barokní soubor představuje 31 Hammerových soch, které by měly být opět prezentovány veřejnosti jako doklad mimořádné úrovně architektonického krajinného celku, vytvořeného v Čimelicích v průběhu 18. století. Paralelní alej založená ve 2. polovině 18. století mezi zámeckým parkem v Čimelicích a budovou sýpky rakovického dvora byla beze stopy odstraněna. V prostoru Čimelic a Rakovic jsou dodnes zřetelně zachovány aleje založené v letech 1782–1840, které zformovaly strohou barokní krajinu do menších, ale přehledných celků, zachovávajících možnost celkových pohledů na Vrábsko, až do východní, romanticky utvářené krajiny. Nejdelší výhledy jsou ze silnice na Pohoří nad Rakovicemi a z okraje lesa u památníku Vintíř pod vrchem Chlum. Při cestě z Čimelic do Rakovic se dochoval objekt bývalého ovčína s přilehlým sadem, který patřil v barokní krajině k výraznějším dominantám (ovčín je již mimo KPZ, při její hranici). Dnes jsou již výhledy od ovčína na Rakovický zámek s věží značně překryty vzrostlou vegetací.

K harmonii obou částí komponované krajiny přispívají drobné sakrální stavby (kapličky, boží muka, kříže) situované na křižovatkách a při vjezdech do vsí, dokládající historickou cestní síť. Je to např. kaplička sv. Jana Evangelisty u příjezdové cesty k hospodě Na Hvížďalce, kaplička sv. Šebestiána na východním okraji vsi (mimo KPZ, při její severní hranici), kaplička Nejsvětějšího Srdce Ježíšova ve Vrábsku, krajinná dominanta v jižní okrajové části vsi (mimo KPZ, při její hranici).

V obraze Čimelic se kromě pozoruhodného zámeckého komplexu s řadou barokních domů při jižní straně Kostelního rybníka a klasicistního kostela uplatňují i klasicistní přízemní venkovské štítové domy na náměstí, doplněné mladší patrovou zástavbou vznikající od 2. poloviny 19. století. Hodnotnou zástavbu z 1. poloviny 19. století zastupují např. z vilové zástavby čp. 113, čp. 163, bývalá kovárna čp. 101 při státní silnici, místní škola nebo zástavba tzv. drážních domků v ulici směřující k železniční stanici, spojená s výstavbou železnice v roce 1875. V krajině nevýrazný, ale historicky významný je areál bývalého Čimelického mlýna (bývalý Hodíkův mlýn čp. 65, který byl v roce 1969 adaptován na pilařský provoz). Mlýn na pravém břehu Skalice (zachycený na mapě I. vojenského mapování kolem roku 1763) je propojen náhonem s řekou Skalicí. Břehový porost náhonu vytváří v krajině výrazný prvek. V sousedství mlýna byly v polovině 20. století zřízeny sádky.

Východně od toku řeky Skalice je hlavní památkově cenný krajinný prostor vymezen svým charakterem a nikoliv terénními útvary nebo jinými pohledovými horizonty. Jedná se o krajinu utvářenou k chovu ryb, k lovu a lesnímu hospodářství. Střídají se zde lesy, lesní louky, rybníky a pole i pastviny, členěné do menších prostorů. Krajina je nepřehledná, romantická, s krátkými průhledy. Dílčí prostory mají menší měřítko, jsou uzavřenější a neposkytují možnost průhledů přes vrcholky stromů. Jasně vymezené jsou prostory rybníků Bisingrovského, Stejskala, Nerestce a Zhoře. V této části krajiny jsou dochovány skupiny drobných prostorů vázaných k určitému místu – ke dvoru Bissingrov a velkým rybníkům, soustava prostorů vázaných k Novému dvoru.

V území krajinné památkové zóny se dodnes ve značné míře zachovala původní komunikační síť. Do současné doby jsou zachovány vzájemně prostorově působící architektonické, umělecké a stavební dominanty – zámek v Čimelicích a hospodářský dvůr a zámek v Rakovicích, kostel Nejsvětější Trojice, kontribuční sýpka, památník Vintíř, hospodářský dvůr Bissingrov a zájezdní hostinec Na Hvížďalce, kde sídlila i významná sochařská huť rodiny Hammerů. Zůstaly zachovány hlavní osy alejí, hlavní prostorové vazby a souvislosti i charakter prostoru, vytvořený záměrnými krajinnými úpravami. Právě tyto dochované hodnoty prostorové kompozice spoluvytvářejí výrazné krajinářsko-estetické hodnoty krajinného celku. Jedná se především o osové vazby – osu hlavní aleje (dnes dubové) mezi Čimelicemi a Rakovicemi, v prodloužení směřující na objekt zájezdního hostince Na Hvížďalce, který v poměrně jednoduché zástavbě Čimelic 18. století vytvářel zřetelnou dominantu. Tato osa je posílena paralelní prostorovou osou, spojující věže kostela Nejsvětější Trojice v Čimelicích a zámku v Rakovicích. Spolupůsobení těchto os s další paralelní osou zaniklé aleje mezi nárožím zámeckého parku v Čimelicích a Rakovicemi bylo podstatou I. etapy barokních krajinářských úprav. V krajině jsou dochovány i další významné, i když nyní pohledově méně výrazné prostorové osy. Jedná se například o někdejší vizuální propojení brány parku a začátku hlavní aleje s výraznou krajinnou dominantou – vrcholem Chlum (532 m n. m.). Tato osa protíná silnici vedoucí z Rakovic k jihu v místě kontribuční sýpky. Další, 5,5 km dlouhá osa, propojuje zámek v Čimelicích, respektive bránu jeho čestného dvora, se dvorem Bissingrov, do něhož pomyslně vstupuje po úzké dělící šíji rybníka

a pokračuje východním směrem přes další stavby – kapličku ve Vrábsku a dvůr Koloredov, který byl k čimelickému panství připojen za Schwarzenbergů. Tato osa sleduje cestu mezi Bissingrovem a Vrábskem a trasu alejí lemované Knížecí cesty se soustavou romantických lesních palouků mezi Vrábskem a Koloredovem (Koloredov, původně Ditrichštejnský dvůr, byl postaven po roce 1725 za velkopřevora hraběte Dietrichsteina a přestavěn roku 1816, kdy dostal název Koloredov; nedávno byl bohužel zbořen).

V krajině KPZ se ještě objevuje řada delších i kratších os, majících původ v úpravách 19. století. Zřetelným vizuálním spojením, podpořeným koridorem dubových alejí, je osa od Vintíře k Bissingrovu. Jinou, dnes již zarostlou osou, je linie vedoucí z Kopáčovské bažantnice průsekem na alej, směřující na jednu z osmibokých věží dvora Bissingrov.

V urbanistické struktuře Čimelic, jejichž zejména rodinná zástavba se významně rozrostla ve 20. století, se prolínají vlivy postupného historického vývoje zástavby a vlivy širších územních vztahů, hlavně liniové infrastruktury. Na jedné straně je ve struktuře zástavby dobře patrná historická skladba budov a ploch jádra vsi se zámkem, parkem, rybníky, kostelem, návsí a objekty podél cesty k zámku, s osou císařské silnice procházející protáhlou návsí, a s dochovaným měřítkem původní vesnické zástavby podél Rakovického potoka. Na druhé straně je území Čimelic v severojižním směru členěné koridory, které významně ovlivnily strukturu zástavby a krajiny a omezily možnosti rozvoje a zasáhly do kvalit prostředí vsi. Kromě frekventované trasy historické císařské silnice, v současnosti ve funkci silně zatížené silnice I/4, je to i železniční trať podél východního obvodu Čimelic, s vlastním ochranným pásmem. V neposlední řadě do obrazu krajiny zasáhne nově plánovaná trasa dálnice D4, jejíž vedení se díky doloženým kvalitně zpracovaným podkladům o hodnotách KPZ podařilo odsunout mimo jádro dochované barokní krajiny západním směrem až nad Rakovice. Dalšími koridory, které přispívají k fragmentaci území, jsou trasy vzdušných vedení vysokého napětí elektrické energie. Tato infrastruktura společně s přírodním koridorem Skalice a jejím inundačním územím zasahuje i do obrazu krajiny. Zástavba v podobě rodinných domů s poměrně velkými zahradami se od konce 19. století a ve 20. století rozšiřovala zejména východně od silnice I/4 směrem k železnici a k nádraží. Struktura této zástavby je založena na logické pravoúhlé osnově, která odpovídá paralelním liniím silnice a železnice. Hmotově výrazně negativně se uplatňuje několik panelových bytových domů ze 2. poloviny 20. století. Rozvoj skladových a komerčních areálů směrem jižním, těsně za hranicí KPZ, obci sice přinesl potřebné rozvojové plochy, ale výrazně negativně zasáhl do obrazu této části historické kulturní krajiny. KPZ je poměrně malá, což neumožnilo prosadit větší odstup tohoto areálu až za krajinný horizont. Problémem by mohlo být zejména další rozšiřování zastavěných ploch do poloh, které hrají roli v prostorových vztazích a vizuálních souvislostech památkově chráněné krajiny.

Účelem prohlášení krajinné památkové zóny Čimelicko-Rakovicko je zvýšená ochrana kulturně-historických, krajinářsko-estetických a prostorových hodnot krajiny. Jedná se o krajinářské a hospodářské úpravy bývalých šlechtických panství rodů Bissingenů, Vratislavů a Schwarzenbergů v okolí jejich sídel – zámku v Čimelicích a zámku s hospodářským dvorem v Rakovicích, které probíhaly v časovém období od 1. třetiny 18. století do konce 19. století.

Předmětem ochrany a zvýšené péče jsou dva charakterově odlišné typy krajinných úprav – barokní architektonizovaná krajina v západní části KPZ a lovecká, romantická krajina ve východní části, jejichž vznik podpořila rozmanitost přírodních podmínek provázaná s hospodářskou, obytnou a společenskou funkcí. Obě části historické kulturní krajiny (západní a východní), charakterizuje ucelenost soustavy prostorových a pohledových os, dokládajících kompoziční geometrický a výtvarný řád, svazující je jednotícím duchem do působivého celku.

Cílem památkové ochrany v tomto velkorysém krajinářském souboru je zachování kompozičních prvků, prostorových a pohledových os a vzájemných vazeb a souvislostí mezi nimi, včetně měřítka krajiny a zástavby sídel. Udržení hodnot historické kulturní krajiny je podmíněno dostatečnou údržbou a vhodným využitím historických objektů, vegetačních ploch, linií, prvků a jejich struktur. Pro zachování struktury a prostorových vztahů krajiny je nezbytné průběžné sledování a odborné posuzování záměrů rozvoje Čimelic a Rakovic, směřující k souladu mezi odpovídajícím využitím, údržbou, obnovou a regenerací všech složek historické kulturní krajiny. Pro zachování integrity krajinného celku je zejména důležitá péče o historickou cestní síť s navazující drobnou sakrální architekturou a cílená péče o veškeré vegetační části krajiny. Žádoucí by bylo rovněž obnovení těch částí krajinné kompozice, zejména alejí, které v minulosti zanikly.

Předmětem ochrany území krajinné památkové zóny Čimelicko-Rakovicko jsou zejména:

• Barokní architektonicky utvářená krajina západně od řeky Skalice, mezi Čimelicemi a Rakovicemi, jejíž jádro tvoří zámecký areál a zámek v Čimelicích, propojený nejstarší prostorovou osou – dvouřadou alejí – se zámkem a hospodářským dvorem v Rakovicích

• Navazující soustava dubových, lipových i ovocných alejí a stromořadí založených v letech 1782–1840, které rozčlenily strohou barokní krajinu do menších celků při zachování celkových pohledů východním směrem na Vrábsko a celé východní, romanticky utvářené krajiny; obdobně jsou cenné navazující pohledové vazby severně až ke Slavkovickému potoku a jižně až ke spojnici mezi Vintířem a hřbitovem

• Pohledové osy propojující jádro barokní kompozice s architektonickými a přírodními dominantami v okolí:

• pohledová osa probíhající paralelně s nejstarší pohledovou osou jako spojnice věžice zámečku v Rakovicích s věží kostela Nejsvětější Trojice v Čimelicích, při prodloužení dosahující k zájezdnímu formanskému hostinci Na Hvížďalce; významná prostorová osa propojující bránu Čimelického dvora s osou symetrie hospodářského dvora Bissingrov a osou

zaniklého Ditrichštejnského dvora Koloredov ve Vrábsku;
• vizuální propojení památníku Vintíř situovaného v patě vrchu Chlum s dvorem Bissingrov
• Ochrana pohledového horizontu vymezujícího architektonicky komponovanou krajinu
• vedutový pohled na jádro kompozice – čimelický zámek a park, alej směřující k zámku a hospodářskému dvoru v Rakovicích od paty vrchu Chlum (z jižní strany), zarámovaný na horizontu lesnatou výšinou na severní straně
• vedutový pohled ze silnice nad Rakovicemi směřující do Pohoří. Pohled ze silnice nad Rakovicemi jihovýchodním a jižním směrem na rakovický zámek s hospodářským dvorem, alej a zámek v Čimelicích, i alej směřující kolem barokní sýpky k vrchu Chlum
• geograficky blízké, ale vzájemně nepropojené historické půdorysy Čimelic a Rakovic (mimo KPZ), jim odpovídající hmotová a prostorová skladba, včetně výškové hladiny a veřejných prostranství
• ochrana dochovaného souboru barokních plastik Jana Hammera jako zcela svébytné součástí barokní komponované krajiny včetně jejich kopií (výdusků)
• pohledové vztahy k ovčínu na východním okraji Rakovic s přilehlým sadem, který patřil v barokní krajině k výrazným dominantám a je historicky významnou stavbou za severní hranici KPZ
• hřbitov a Vratislavská kaple s hrobkou jako významná součást struktury vsi a výrazná architektonická a krajinná dominanta na jejím jižním okraji
• Lovecká romantická krajina zformovaná v polovině 19. století východně od řeky Skalice, v okolí hospodářského dvora Bissingrov a vsi Vrábsko, její celková struktura a tyto hlavní součásti:
• poplužní dvůr Bissingrov, významná barokní dominanta této části území, vybudovaná v roce 1719 na poloostrově rybníka Stejskal a jeho pohledové uplatnění v nejširším kontextu krajiny
• lesní lovecká krajina v okolí dvora s romantickými partiemi u starých rybníků, se zachovanými liniemi cest a alejí. Krajina členěná do menších prostorů s bažantnicemi, remízy, solitery i skupinami stromů, plochami pastvin, luk, orné půdy, navazující na souvislé lesní porosty. Členitou skladbu jednotlivých krajinných scenérií sjednocují převážně dubová stromořadí podél cest, okrajů lesních porostů, členící otevřené plochy polí a luk a vytvářející charakteristické půdorysné členění i prostorovou skladbu
• vodní plochy starých rybníků jako jsou např. Stejskal (později rozdělený na dva rybníky Bisingrovský a Stejskal), Nerestec, Novodvorský, Zhoř, Řepice a další; trasování vodotečí včetně břehů, pobřežních porostů a tradičních hrázových porostů. prostorová osa procházející průsekem Kopáčovskou bažantnicí, směřující mimo bažantnici v podobě dvouřadé aleje směrem na architektonickou dominantu – jednu z osmibokých věží dvora Bissingrov (v současné době je osa téměř zarostlá),
• hájenka Bažantnice v přírodně působícím uzavřeném a jasně vymezeném prostoru drobného měřítka. Prostor vymezují aleje, břehové porosty rybníka Nerestec a okraje bažantnice
• pohledově propojené prostory vázané na dominantu Nového dvora a Novodvorský rybník, vymezené okraji lesů, alejemi a břehovými porosty, s otevřenějším, přírodě blízkým charakterem
• soubor domkářských chalup postavených v 1. polovině 19. století na Větrově u Bisingrovského rybníka, situovaný podél cesty směřující ke dvoru Bissingrov a do Vrábska
• Ucelenost soustavy prostorových a pohledových os dokládajících kompoziční geometrický a výtvarný řád, svazující obě části historické kulturní krajiny (západní a východní), jednotícím duchem do působivého celku
• charakteristické půdorysné členění (osnova) pozemkového fondu (pole, louky, pastviny, lesy) a prostorová skladba jednotlivých druhů pozemků
• dochovaná krajinná kompozice včetně kompozičních center, původního uspořádání krajiny, kompoziční osy, kompoziční prvky, významné pohledové linie, průhledy, nadhledy
• systém alejí, stromořadí a vegetačních pásů, stromových skupin i solitér, remízů a jejich prostorová účinnost
• uplatnění prvků přírodního prostředí v kompozici (terén, vegetace, voda)
• architektonické dominanty, siluety sídel v blízkých i vzdálených pohledech
• pohledové horizonty vymezující komponovaný krajinný prostor
• areály kulturních památek, jednotlivé kulturní památky a další architektonicky cenné a historicky významné stavby a areály (včetně technických)
• historické systémy vodního hospodářství
• vzájemné prostorové vztahy, prostorové vazby a souvislosti – uplatnění kompozičních prvků ve vizuálně vnímaném obrazu krajiny
• archeologické dědictví

Příloha 10: Příklad podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky)

Sídelní památková rezervace či památková zóna

tabulka zahrnuje pouze výsek nemovitostí

Kulturní památky:

čp.	druh	fas	zneh	dom	odůvodnění památkové hodnoty	pam	rejst	název KP
1	radnice			x	Novorenesanční stavba z roku 1900 postavená stavitelem J. Kopřivou podle návrhu E. Klotze v místě staré radnice. Významná dominanta náměstí.	KP	10820/4-5022	radnice
3	děkanství				Budova je ve východní části v jádru pozdně středověká, kolem přelomu 16. a 17. století byla prodloužena k západu a doplněna o dvorní křídlo. V roce 1719 bylo děkanství zbarokizováno a v letech 1831–1832 a kolem roku 1900 upraveno. Významná součást zástavby náměstí.	KP	50355/4-5174	děkanství
3	hospodářská stavba				Hodnotná součást areálu děkanství.	KP	50355/4-5174	děkanství
3	hospodářská stavba				Hodnotná součást areálu děkanství.	KP	50355/4-5174	děkanství
3	hospodářská stavba					KP plocha	50355/4-5174	děkanství
3	ohradní zeď/ brána				Hodnotná součást areálu děkanství.	KP plocha	50355/4-5174	děkanství
5	dům				Obytná budova vznikla radikální přestavbou barokního domu shodného půdorysu na přelomu 19. a 20. století. Obytný dům byl upraven ve 2. polovině 20.století. Výrazná historizující architektura v kontaktu s oběma kostely.	KP	50905/4-5229	městský dům
5	hospodářská stavba				Hospodářský objekt je zřejmě barokní, stáje pochází z klasicistní etapy vývoje domu. Hodnotný doklad tohoto typu staveb.	KP	50905/4-5229	městský dům
5	ohradní zeď/ brána				Architektonizovaná brána do dvora, součást osově symetrické kompozice průčelí.	KP	50905/4-5229	městský dům
5	ohradní zeď/ brána				Architektonizovaná brána do dvora, součást osově symetrické kompozice průčelí.	KP	50905/4-5229	městský dům

Stavby, které nejsou kulturní památkou:

čp.	druh	kat	fas	zneh	dom	odůvodnění památkové hodnoty
2	pošta	A			x	Stavba stylově souvisí s radnicí čp. 1, s níž sousedí.
3	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást areálu děkanství.
4	dům	A	ND			Charakteristická klasicistní stavba s jednoduše řešenými fasádami.
4	hospodářská stavba	U				Dobře dochovaná hospodářská stavba.
(7)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, vymezuje stavební čáru zaniklého domu.
8	dům	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města.
9	dům	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města.
9	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, vymezuje uličku klesající od kostela sv. Víta k řece.
10	dům	A				Patrový městský dům z 19. století s dobře dochovanou prostou novorenesanční fasádou.
10	stodola	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města. Charakteristický příklad velké stodoly.
10	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, vymezuje uličku klesající od kostela sv. Víta k řece.
11	dům	U	ND			Hodnotná součást urbanistické struktury města.
12	dům	U	ND			Hodnotná součást urbanistické struktury města.
13	dům	U	ND			Hodnotná součást urbanistické struktury města.
15	dům	A				Urbanisticky exponovaný přízemní dům s jednoduše členěným průčelím, tvořící přechod mezi zástavbou náměstí a Mostecké ulice.

čp.	druh	kat	fas	zneh	dom	odůvodnění památkové hodnoty
15	ohradní zeď/ brána	A				Hodnotná součást urbanistické struktury města.
16	dům	A				Patrový dům z 19. století s intaktně dochovanou novorenesanční fasádou.
17	dům	U	NZ			Hodnotná součást urbanistické struktury města.
(20)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
(20)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
22	dům	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, doklad různorodé hmotové skladby předměstské zástavby.
(23)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
(23)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
(23)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
(23)	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
24	dům	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, doklad různorodé hmotové skladby předměstské zástavby.
24	ohradní zeď/ brána	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města vymezující stavební čáru ulice.
25	dům	U				Hodnotná součást urbanistické struktury města, doklad různorodé hmotové skladby předměstské zástavby.
25	stodola	U				Charakteristický příklad stodoly.

Příloha 11: Příklad podrobného popisu kulturních hodnot památkové rezervace nebo památkové zóny podle ucelených souborů staveb nebo jednotlivých staveb, ploch a veřejných prostranství (podle § 1 odst. 6 písm. b) Vyhlášky)

Krajinná památková zóna

tabulka zahrnuje pouze výsek znaků historické kulturní krajiny (stavby jsou řešeny stejně jako u sídelních chráněných území)

Číslo	druh znaku	odůvodnění	k.ú.
1	alej prostorově výrazná v krajině	Historická alej podél cesty ke vstupní bráně zámku Schönwald v kompoziční ose Silvanův chrám – zámek Schönwald. Historická alej v kompoziční ose podél komunikace z Jinošova k zámku Schönwald je zásadní příjezdovou osou s vizuálním průhledem na zámek, pokračování osy od zahradního průčelí zámku k Silvanovu chrámu je hlavní kompoziční osou parku.	Jinošov
2	alej prostorově výrazná v krajině	Historická alej podél Schönwaldského parku, západní ohradní zdi zdůrazňuje a v minulosti i sjednocovala okraj souvislého mohutného porostu parku.	Jinošov
3	alej prostorově výrazná v krajině	Alej podél historické cesty od zámku v Náměšti nad Oslavou k Jinošovu ohraničuje na západní straně území otevřené zemědělské krajiny kolem Jinošova a Otradic a dotváří tak prostorové členění krajiny.	Náměšť nad Oslavou, Jinošov
4	alej prostorově výrazná v krajině	Historická alej od Karlova dvora k Otradicím směřuje od božích muk na západně přes nejvyšší bod (486 m n. m.) ke křížku v zatáčce před Otradicemi a dotváří tak členění zemědělské krajiny severně od Kralické obory.	Náměšť nad Oslavou, Otradice
5	alej prostorově výrazná v krajině	Alej (a stromořadí) podél cesty z Jinošova do Kralic nad Oslavou ohraničuje na východní straně nad pravým břehem Jinošovského potoka území otevřené zemědělské krajiny.	Jinošov, Kralice nad Oslavou
6	stromořadí prostorově výrazné	Stromořadí podél komunikace I/23 doplňující výraznou alej jižní ohradní zdi Kralické obory, alej zdůrazňuje okraj mohutných porostů Kralické obory v kontrastu s otevřenými plochami polí, geometricky členěných alejemi.	Náměšť nad Oslavou
7	alej prostorově výrazná v krajině	Historická severozápadní alej od Velkopolského dvora k silnici I/23 směrem k Náměšti nad Oslavou – součást hvězdice alejí dokončené v 2. polovině 19. století a představující v otevřené zemědělské krajině bloků bývalé dominikální půdy působivou kompozici v návaznosti na okraj mohutných porostů Kralické obory.	Kralice nad Oslavou
8	alej prostorově výrazná v krajině	Historická severní alej od Velkopolského dvora k jižní ohradní zdi Kralické obory – součást hvězdice alejí dokončené v 2. polovině 19. století a představující v otevřené zemědělské krajině bloků bývalé dominikální půdy působivou kompozici v návaznosti na okraj mohutných porostů Kralické obory.	Kralice nad Oslavou
9	alej prostorově výrazná v krajině	Historická severovýchodní alej od Velkopolského dvora směrem k obci Kralice nad Oslavou – součást hvězdice alejí dokončené v 2. polovině 19. století a představující v otevřené zemědělské krajině bloků bývalé dominikální půdy působivou kompozici v návaznosti na okraj mohutných porostů Kralické obory.	Kralice nad Oslavou
10	alej prostorově výrazná v krajině	Historická jihovýchodní alej (a stromořadí) od Velkopolského dvora směrem k Sadovskému potoku dotváří geometricky členěný prostor historického Velkého pole, členěného Velkopolskými alejemi.	Kralice nad Oslavou
11	stromořadí prostorově výrazné v krajině	Stromořadí u vstupu do Velkopolského dvora propojuje aleje 7 a 8 a přispívá k uzavření prostoru Velkopolského dvora od severu.	Kralice nad Oslavou
12	stromořadí prostorově výrazné v krajině	Stromořadí u Velkopolského dvora podél cesty na Březník dotváří systém alejí kolem Velkopolského dvora a tvoří napojení na lesní porosty nad levým břehem Oslavy.	Kralice nad Oslavou
13	stromořadí prostorově méně výrazné	Stromořadí podél cesty z Kralic nad Oslavou na Náměšť nad Oslavou navazuje na jižní okraj Kralické obory a na alej, která tento okraj zvýrazňuje. Prostorově navazuje také na severovýchodní alej u Velkopolského dvora a směřuje na kostel sv. Martina. Je důležitou linií v členění otevřených ploch na jižním a jihovýchodním okraji obory.	Kralice nad Oslavou
14	významný otevřený prostor	Otevřený prostor při hranici Schönwaldského parku s okolní lesozemědělskou krajinou, důležitý pro vnímání kompozice parku a zámku v krajině s významnými porostními celky. Dotváří vizuální uzavření romantické polohy parku v údolí Jinošovského potoka.	Jinošov
15	významný otevřený prostor	Otevřený prostor při hranici Kralické obory s okolní zemědělskou krajinou, v návaznosti na zástavbu Otradic vytvářející odstup pro vnímání kontextu historické obory v zemědělské krajině. Umožňuje vnímat kontrast otevřených ploch a mohutnost porostů Kralické obory.	Kralice nad Oslavou, Otradice
16	významný otevřený prostor	Otevřený prostor při hranici Kralické obory s okolní zemědělskou krajinou, v návaznosti na zástavbu Kralic nad Oslavou vytvářející odstup pro vnímání kontextu historické obory v zemědělské krajině. Umožňuje vnímat kontrast otevřených ploch a mohutnost porostů Kralické obory.	Kralice nad Oslavou
17	významný otevřený prostor	Otevřený prostor komponované krajiny mezi Kralickou oborou a Velkopolským dvorem geometrizovaný výraznými alejemi. Jedná se o otevřený prostor s paprskovitě vybíhajícím alejemi, který umožňuje vnímat prostorový účinek alejí v geometrickém členění krajiny.	Kralice nad Oslavou
18	významný otevřený prostor	Otevřený prostor komponované krajiny mezi Kralickou oborou a Velkopolským dvorem geometrizovaný výraznými alejemi. Jedná se o otevřený prostor s paprskovitě vybíhajícím alejemi, který umožňuje vnímat prostorový účinek alejí v geometrickém členění krajiny.	Kralice nad Oslavou
19	významný otevřený prostor	Otevřený prostor komponované krajiny v okolí Velkopolského dvora geometrizovaný výraznými alejemi. Jedná se o otevřený prostor s paprskovitě vybíhajícím alejemi, který umožňuje vnímat prostorový účinek alejí v geometrickém členění krajiny.	Kralice nad Oslavou
20	významný otevřený prostor	Otevřený prostor komponované krajiny v okolí Velkopolského dvora geometrizovaný výraznými alejemi. Jedná se o otevřený prostor s paprskovitě vybíhajícím alejemi, který umožňuje vnímat prostorový účinek alejí v geometrickém členění krajiny.	Kralice nad Oslavou

Číslo	druh znaku	odůvodnění	k.ú.
21	významný porostní celek	Porost tvořící ohraničení otevřeného prostoru u Schönwaldského parku dotváří vizuální uzavření romantické polohy parku v údolí Jinošovského potoka.	Jinošov
22	významný porostní celek	Lesní plocha tvořící prostorový předěl Schönwaldského parku od zemědělské krajiny kolem Otradic a dotváří vizuální uzavření romantické polohy parku v údolí Jinošovského potoka.	Jinošov
23	významný porostní celek	Sad ve strmém svahu na jižní hranici Kralic nad Oslavou je součástí historické struktury krajiny, reflektující reliéf území.	Kralice nad Oslavou
24	významný porostní celek	Lesní plocha jižně od Kralic nad Oslavou, tvořící vizuální ohraničení zástavby Kralic nad Oslavou, je součástí historické struktury krajiny.	Kralice nad Oslavou
25	významný porostní celek	Lesní plocha při jihovýchodní hranici KPZ v návaznosti na železnici navazuje na kompoziční osu ke kapličce u silnice I/23 a je součástí historické struktury krajiny.	Kralice nad Oslavou
26	významný porostní celek	Porost podél železniční tratě, tvořící ohraničení otevřeného prostoru, je součástí historické struktury krajiny.	Březník
27	významný porostní celek	Lesní porost na prudkých svazích zahloubeného údolí drobného potoka bezprostředně navazuje na Kralickou oboru (vizuálně související) a zprostředkuje vazbu zámeckého areálu a hospodářského dvora s oborou.	Náměšť nad Oslavou
28	vizuální osa	Vizuální osa zámek v Náměšti nad Oslavou – hájovna v Kralické oboře je jednou ze základních os trojzubce, který charakterizoval barokní stav členění obory.	Náměšť nad Oslavou
29	vizuální osa	Vizuální osa zámek v Náměšti – údolí levostranného přítoku Oslavy v oboře – výklenková kaplička je jednou ze základních os nejstaršího členění porostu obory.	Náměšť nad Oslavou, Kralice nad Oslavou
30	vizuální osa	Vizuální osa zámek v Náměšti nad Oslavou – Kralická obora – zaniklý vstup u bažantnice – zaniklá cesta do Kralic je jednou ze základních os trojzubce, který charakterizoval barokní stav členění obory.	Náměšť nad Oslavou, Kralice nad Oslavou
31	vizuální osa	Vizuální osa v oboře komponovaná na letohrádek Lusthaus představuje hlavní osu členění východní části obory – Bažantnice (spolu se severojižní krátkou osou křižující dlouhou osu v místě letohrádku) a má pokračování do krajiny.	Náměšť nad Oslavou, Kralice nad Oslavou
32	vizuální osa	Vizuální osa Silvanův chrám v Schönwaldském parku – Lusthaus v Kralické oboře je jednou z hvězdice os, které se stýkají v bodě Silvanova chrámu a přestavuje vazbu důležitých bodů lovecké krajiny.	Jinošov, Kralice nad Oslavou
33	vizuální osa	Vizuální osa Silvanův chrám v Schönwaldském parku – kostel sv. Martina v Kralicích nad Oslavou je další z hvězdice os, které se stýkají v bodě Silvanova chrámu a představuje vizuální vazbu kompozice Schönwaldského parku na krajinnou dominantu.	Jinošov, Kralice nad Oslavou
34	vizuální osa	Vizuální osa Silvanův chrám v Schönwaldském parku – (zaniklý) Obelisk je částí důležité prostorové a symbolické vazby Schönwaldského parku na Kralickou oboru, resp. vazbu důležitých dominantních objektů Silvanova chrámu a Lustahusu.	Jinošov
35	vizuální osa	Vizuální osa Silvánův chrám v Schönwaldském parku – zámek Schönwald – příjezdová alej k zámku je významnou osou, která je důležitá při příjezdu k zámku a poté pokračuje od zahradního průčelí k dominantě parku.	Jinošov
36	vizuální osa	Vizuální osa Silvánův chrám v Schönwaldském parku – Jinošov (kaple Panny Marie) ukončuje jednu z os hvězdice a představuje vazbu dominantního objektu parku na Jinošov.	Jinošov
37	vizuální osa	Vizuální osa Dianin altán v Schönwaldském parku – zámek Schönwald.	Jinošov
38	prostorová vazba	Prostorová vazba Lusthaus – zámeček Heinrichslust – rozhledna Babylon – prostorové propojení jižní části komponované krajiny Náměšťska se severní částí, pokračování prostorové osy v mírném zalomení až k pavilonu Silvanův chrám v Schönwaldském parku.	Kralice nad Oslavou, Březník
39	prostorová vazba	Prostorová vazba aleje od Velkopolského dvora ke k silnici I/23 směrem k Náměšti nad Oslavou.	Kralice nad Oslavou
40	prostorová vazba	Prostorová vazba mezi Velkopolským dvorem a letohrádkem Lusthaus napojuje osu severní aleje směrem k letohrádku a je jedou z mnoha geometrických vazeb komponované krajiny	Kralice nad Oslavou, Náměšť nad Oslavou
41	prostorová vazba	Prostorová vazba Velkopolského dvora na Kralice nad Oslavou (kostel sv. Martina) je důležitou vazbou mezi dominantními objekty v krajině.	Kralice nad Oslavou
42	prostorová vazba	Prostorová vazba Kralická obora (hájovna) – (zaniklý) obelisk je v oboře fixovaná průsekem a představuje výzbnamnou symbolickou vazbu obory a Schönwaldského parku.	Náměšť nad Oslavou, Otradice, Jinošov
43	prostorová vazba	Prostorová vazba Černé aleje na Kralickou oboru – prostorové propojení jižní části komponované krajiny Náměšťska se severní částí, a to paralelními osami ukončenými na severu v oboře.	Kralice nad Oslavou
43a	prostorová vazba	Pokračování prostorové vazby mezi Černou alejí a Kralickou oborou směrem k letohrádku Lusthaus je jednou z geometrických vazeb obory a komponované krajiny.	Kralice nad Oslavou, Náměšť nad Oslavou
44	prostorová vazba	Prostorová vazba Mančalovské aleje na Kralickou oboru – prostorové propojení jižní části komponované krajiny Náměšťska se severní částí, a to paralelními osami ukončenými na severu v oboře.	Kralice nad Oslavou, Březník

Příloha 12: Příklad zpracování důvodů vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona (podle § 1 odst. 6 písm. c) Vyhlášky)

Tento text je koncipován tak, aby mohl být v maximální míře zpracovateli Plánů ochrany **opakovaně využíván**.

Příklad pro sídelní památkovou rezervaci či památkovou zónu:

Důvodem **vyloučení povinnosti podle § 14 odst. 2 památkového zákona u vybraných nemovitostí a u prací na těchto nemovitostech** je skutečnost, že u vybraných nemovitostí nebyly zjištěny žádné významné památkové kvality, které by mohly být vyloučením povinnosti ohroženy. Rozsah vyloučení je zaměřen na takové práce, které nebudou mít negativní vliv na prostředí památkově chráněného území.

Nemovitostí nebo práce na nich, u nichž je vyloučena povinnost vlastníka (správce, uživatele) vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (dále jen „vyloučení povinnosti“), jsou zakresleny ve Výkrese č. 2. Tyto nemovitosti byly určeny po provedení příslušného průzkumu v řešeném území, dále na základě odborných podkladů poskytnutých Národním památkovým ústavem a po vyhodnocení všech zjištěných skutečností. Všechny stavby a pozemky, u nichž došlo k vyloučení povinností, byly posouzeny podle jejich památkové hodnoty nebo významnosti v památkovém území.

Tyto stavby byly z důvodu srovnatelnosti památkových hodnot a významu pro charakter památkového území jako celku rozděleny do několika kategorií označovaných jako kategorie C, D, 0, v případě pozemků jako kategorie p1, p0. Do jednotlivých kategorií byly stavby a pozemky rozděleny podle předem stanovených kritérií. Rozsah vyloučení povinností je shodný pro všechny nemovitosti v dané kategorii (jde převážně o práce, které nejsou spojeny se změnou vzhledu nemovitosti).

Příklad pro krajinnou památkovou zónu:

Na území krajinné památkové zóny byla vymezena zastavěná území podle urbanistické hodnoty. Na územích s dochovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u1) či s archeologizovanými urbanistickými hodnotami (kategorie u3) platí stejné zásady (stavby C, D, 0, pozemky p1, p0). Na územích s částečně dochovanými hodnotami (kategorie u2) se rozlišuje pouze kategorie D. Stavby kategorie C a 0 a pozemky p1 a p0 se nevyznačují. Platí u nich stejné povinnost vlastníka (správce, uživatele) vyžádat si předem rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 památkového zákona (dále jen „vyloučení povinnosti“) jako u staveb kategorie C, resp. u pozemků p0.

Převážná část území krajinné památkové zóny (tedy mimo zastavěná území) je územím s výraznými krajinnými hodnotami (kategorie k1) a vyloučení povinností se zde omezuje na práce, které nemohou ohrozit kulturní hodnoty památkové zóny. U staveb ve volné krajině se uplatňuje stejné vyloučení povinností podle jednotlvých kategorií jako v zastavěných územích kategorie u1.

Míra vyloučení povinnosti je u jednotlivých kategorií stanovena tak, aby nezpůsobila snížení památkové hodnoty a hmotné integrity chráněného území jako celku, ani jednotlivých památkově hodnotných staveb.

Podle požadavků Vyhlášky, byly tímto Plánem ochrany identifikovány stavby architektonicky cenné (kategorie A), stavby urbanisticky cenné (kategorie U) a znaky historické kulturní krajiny, které jsou (spolu s národními kulturními památkami a kulturními památkami) pro charakter území určující a tvoří významný potenciál pro prohlášení za další kulturní památky. Tyto stavby jsou pro památkovou hodnotu území klíčové, proto se u nich nepočítá s žádnou mírou vyloučení povinností. U znaků historické kulturní krajiny je míra vyloučení povinností minimální, daná kategorií k1. Vyloučení povinnosti by se netýkalo ani staveb či míst historicky významných, ty však na území památkové zóny nebyly identifikovány.

Při dodržení opatření formulovaných Plánem ochrany proto nedojde k narušení památkové hodnoty krajinné památkové zóny, naopak bude posílena ochrana staveb architektonicky cenných a staveb urbanisticky cenných, z nichž některé jsou významnými dominantami tím, že bude jejich význam pro památkovou zónu zvýrazněn ponecháním povinnosti vyžádat si pro jejich jakékoli úpravy rozhodnutí nebo závazné stanovisko. Totéž platí v přiměřené míře i pro znaky historické kulturní krajiny.

Metodika připravená na základě vyhlášky Ministerstva kultury
č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany
památkových rezervací a památkových zón,
ve znění vyhlášky č. 3/2023 Sb.